

**T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
HAMİDİYE SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ ÖYKÜSEL
KİMLİK, BENLİK BELİRGİNLİĞİ VE
KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARI
ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**

ELİF TAŞÇI

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. YILDIZ BİLGE**

**KLİNİK PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MAYIS/2024**

İTHAF

“Kalp sızım, babam’a”

TEŞEKKÜR

Bu tezin tamamlanabilmesinde birçok kişi ve kurumun katkısı mevcuttur. Öncelikle Sağlık Bilimleri Üniversitesi Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı Başkanlığına ve tezimin tüm süreçlerinde yanımda olan, akademik yaşamını ve insani yönünü kendime örnek alabileceğim saygıdeğer tez hocam Doç. Dr. Yıldız Bilge'ye;

Hayatlarımız kesiştiğinden beri beni daima daha iyiye ve güzele sevk eden, hayat yolculuğumuzda birlikte büyüdüğümüz ve bu tezin yazım sürecinde büyük katkıları olan sevgili eşim Dr. Psikolog Faik Taşçı'ya;

“Biz bize yeteriz” cümlesiyle abimi ve beni büyük bir özveriyle yetiştiren, sonsuz sevgi kaynağım annem Nezaket Biçer'e ve kalbi merhamet dolu canım abim Aziz Küçük'e;

Yüksek lisans sürecime başladığımda yanımda olan, bu tezi yazmayı bitirdiğimde ise çoktan uzaklara gitmiş olan rahmetli babam Mehmet Küçük'e minnettarlığımı ifade etmek istiyorum.

Tezin veri toplama aşamasında yardımlarını esirgemeyen tüm arkadaşlarıma ve başta Haliç Üniversitesi Psikoloji Bölüm Başkanı Doç. Dr. Burcu Türk olmak üzere Haliç Üniversitesi'ndeki tüm akademisyenlere teşekkür ederim.

2210-Yurt İçi Yüksek Lisans Bursu ile yüksek lisans eğitimimi destekleyen TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Yeryüzündeki tüm denizler mürekkep ve tüm ağaçlar kalem olsa dahi, yazılacak hakikatlerin sonsuzluğuna yetişemeyiz. Bizler sadece çabalayabiliriz. Bu tez benim çabamın bir başlangıcı ve bilgiyi arayışımın bir ifadesidir.

Elif Taşçı

İstanbul-2024

İÇİNDEKİLER

İTHAF.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT.....	xiv
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. KİMLİK VE KİMLİK KURAMLARI	5
2.1.1. Kimlik Kavramı	5
2.1.2. Kimlik Kuramlarına Genel Bakış	6
2.1.2.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı Açısından Kimlik Gelişimi.....	7
2.1.2.2. Marcia'nın Kimlik Statüleri Kuramı Açısından Kimlik Gelişimi	9
2.1.2.2.1. Kimlik Statüleri	10
2.1.2.3. Waterman'ın Kimlik Statüleri Modeli Açısından Kimlik Gelişimi.....	12
2.1.2.4. Berzonsky'nin Sosyal-Bilişsel Kimlik Stilleri Modeli Açısından Kimlik Gelişimi.....	13
2.1.2.5. Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modeli Açısından Kimlik Gelişimi	15
2.2. ÖYKÜSEL KİMLİK	18
2.2.1. İnsan, Öykü ve Kimlik.....	18
2.2.2. Öyküsel Kimlik: Bir Yaşam Öyküsü	19
2.2.3. Öyküsel Kimlik Kapsamında Kimlik Gelişimi.....	20
2.2.4. Öyküsel Kimlik Kapsamında Benlik Gelişimi	22
2.2.5. Yaşam Öyküleri ve Özellikleri	26
2.2.6. Yaşam Öyküleri, Otobiyografik Bellek ve Otobiyografik Akıl Yürütme	29
2.3. BENLİK BELİRGİNLİĞİ	31
2.3.1. Benlik Belirginliği Gelişimiyle İlgili Süreçler.....	35
2.4. KİŞİLERARASI İLİŞKİLER	37
2.4.1. Kişilerarası İlişki Boyutları.....	39
2.4.1.1. Onay Bağımlılık.....	39
2.4.1.2. Empati	40
2.4.1.3. Başkalarına Güven	41

2.4.1.4. Duygu Farkındalığı	41
2.5. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI.....	43
2.5.1. Dsm 5'e Göre Kişilik Bozukluklarının Sınıflandırılması	44
2.5.1.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları.....	45
2.5.1.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları.....	46
2.5.1.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları.....	47
2.6. ALANYAZIN ÇALIŞMALARI.....	48
2.6.1. Kimlik/Öyküsel Kimlik ve Kişilik Bozuklukları.....	48
2.6.2. Kimlik/Öyküsel Kimlik ve Benlik Belirginliği	50
2.6.3. Kimlik/Öyküsel Kimlik ve Kişilerarası İlişkiler.....	50
2.6.4. Benlik Belirginliği ve Kişilik Bozuklukları.....	51
2.6.5. Benlik Belirginliği ve Kişilerarası İlişkiler.....	52
2.6.6. Kişilerarası İlişkiler ve Kişilik Bozuklukları	52
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	54
3.1. ÖRNEKLEM	54
3.2. UYGULAMALAR	54
3.3. VERİ ANALİZİ.....	55
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	55
3.3.1. Demografik Bilgi Formu	55
3.3.2. Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR-KF).....	55
3.3.3. Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği (ÖKFÖ)	56
3.3.4. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ).....	57
3.3.5 Benlik Belirginliği Ölçeği (BBÖ).....	57
4. BULGULAR.....	59
4.1. BETİMSSEL İSTATİSTİK	59
4.2. ÖLÇEKLERİN İNCELENMESİ.....	62
4.2.1. Değişkenlerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	62
4.2.2. Değişkenlerin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	64
4.2.3. Değişkenlerin Psikolojik/Psikiyatrik Yardım Alma İhtiyacı Hissetme Durumuna Göre Karşılaştırılması	66
4.2.4. Değişkenlerin Öyküsel Kimlik Düzeylerine Göre Karşılaştırılması	69
4.2.5. Değişkenlerin Yaş Aralıklarına Göre Karşılaştırılması	71
4.2.6. Öyküsel Kimlik, Kişilerarası İlişki Boyutları, Benlik Belirginliği ve Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	76
4.2.7. Öyküsel Kimlik, Kişilerarası İlişki Boyutları ve Benlik Belirginliğinin Kişilik Bozukluklarını Yordama Gücüne Yönelik Regrasyon Analizi Bulguları	79
5. TARTIŞMA	87

5.1. KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI.....	87
5.2. ÖYKÜSEL KİMLİĞİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI	91
5.3. KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARININ SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI.....	92
5.4. BENLİK BELİRGİNLİĞİNİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI.....	95
5.5. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI, ÖYKÜSEL KİMLİK, KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARI VE BENLİK BELİRGİNLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	97
5.6. ÖYKÜSEL KİMLİK, KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARI VE BENLİK BELİRGİNLİĞİNİN KİŞİLİK BOZUKLUKLARINI YORDAYICI ETKİSİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	101
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	109
KAYNAKLAR	111
EKLER.....	118

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Psikososyal gelişim evreleri ve deneyimlenen kimlik duygusu	8
Tablo 2.2: Kimlik statülerinde keşif süreci ve bağlılık	11
Tablo 2.3: Kimlik statüleri ve kimlik stilleri	14
Tablo 2.4: Beş kimlik boyutu çerçevesinde oluşturulmuş yedi kimlik statüsü örüntüleri	17
Tablo 2.5: DSM 5'e göre genel kişilik bozukluğu belirtileri	43
Tablo 2.6: DSM-5'e göre kişilik bozuklukları alt kümeleri ve genel özellikleri	45
Tablo 4.1: Katılımcıların sosyodemografik bilgileri	59
Tablo 4.2: Alt ölçeklerin çalışma kapsamındaki güvenilirlik katsayıları, ortalamaları, standart sapmaları ve normallik katsayıları	61
Tablo 4.3: Değişkenlerin cinsiyete göre karşılaştırılması	63
Tablo 4.4: Değişkenlerin medeni duruma göre karşılaştırılması	64
Tablo 4.5: Değişkenlerin psikolojik yardım almaya ihtiyaç hissetme durumlarına göre karşılaştırılması	67
Tablo 4.6: Değişkenlerin öyküsel kimliği yüksek ve düşük olan gruplara göre karşılaştırılması	70
Tablo 4.7: Değişkenlerin yaş aralıklarına göre karşılaştırılması	72
Tablo 4.8: Değişkenlerin alt boyutları arasındaki ilişkiler	77
Tablo 4.9: A kümesi yordayıcılarına yönelik regresyon analizi bulguları	80
Tablo 4.10: B kümesi yordayıcılarına yönelik regresyon analizi bulguları	83
Tablo 4.11: C kümesi yordayıcılarına yönelik regresyon analizi bulguları	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Marcia ve Luyckx ve arkadaşlarının boyutları	16
Şekil 2.3: Benlik kavramı diyagramı	32
Şekil 2.4: Duygusal farkındalık düzeylerinin iç içe geçmiş hiyerarşik yapısı	42

SİMGELER VE KISALTMALAR

APA : Amerikan Psikoloji Birliği

BBÖ : Benlik Belirginliği Ölçeği

CATI+TR-KF: Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu Ölçeği

DSM-5 : Zihinsel Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-5

KİBÖ : Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği

KB : Kişilik Bozuklukları

OKKB : Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu

ÖKFÖ : Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği

SPSS : Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi

KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ ÖYKÜSEL KİMLİK, BENLİK BELİRGİNLİĞİ VE KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı; öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve DSM-5’ te yer alan kişilik bozuklukları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının birlikte DSM-5’ te yer alan kişilik bozukluklarını ne derece yordadığının incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Mevcut çalışmaya toplum örnekleminde elde edilmiş olan 241’i (%59,4) kadın ve 165’i (%40,6) erkek olmak üzere 406 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırmanın değişkenlerinden olan öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve kişilik bozuklukları arasında ilişki bulunup bulunmadığının belirlenebilmesi için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı yöntemi ve öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının DSM-5’ te yer alan kişilik bozuklukları üzerinde yordayıcı etkisi olup olmadığının tespit edilebilmesi amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Çalışmanın sürekli değişkenlerinin cinsiyet, medeni durum ve öyküsel kimlik düzeyleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Gruplar t-Testi ve yaş aralıklarına göre karşılaştırılabilmesi için ANOVA uygulanmıştır.

Bulgular: Yapılan analizler sonucunda öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve DSM-5’ te yer alan kişilik bozuklukları arasında çeşitli yönde ve güçte anlamlı korelasyon katsayıları tespit edilmiştir. Ayrıca öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının DSM-5’ te yer alan farklı kişilik bozukluklarını farklı kombinasyonlarda anlamlı derecede yordayıcı etkileri olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Mevcut çalışma kapsamında benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının DSM-5’te yer alan kişilik bozukluklarını yordadığı görülmektedir. Öyküsel kimlik DSM-5’te yer alan kişilik bozukluklarını farklı kombinasyonlarda yordasa da yordama gücünün oldukça düşük olması dikkat çekmektedir. Bu çalışma Türkçe literatürde

öyküsel kimliğin nicel olarak değeriendirilmesi ve detaylıca ele alınması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Benlik belirginliğı, Kimlik, Kişilerarası ilişki, Kişilik bozuklukları, Öyküsel kimlik.

EXAMINATION OF PERSONALITY DISORDERS WITHIN THE FRAMEWORK OF NARRATIVE IDENTITY, SELF CONCEPT CLARITY AND INTERPERSONAL RELATIONSHIP DIMENSIONS

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to investigate the relationship between narrative identity, self concept clarity, interpersonal relationships and personality disorders in the DSM-5, as well as to examine how narrative identity, self concept clarity, and interpersonal relationships predict the personality disorders in the DSM-5.

Materials and Methods: The study included a total of 406 participants, consisting of 241 (59.4%) females and 165 (40.6%) males. In the analysis, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient method was used to determine whether there is correlation between the continuous variables of the study and Multiple Linear Regression Analysis was used to determine whether narrative identity, self concept clarity and interpersonal relationships had a predictive effect on personality disorders in DSM-5. Independent Groups t-Test was used to determine whether the continuous variables of the study differed in terms of gender, marital status and narrative identity levels and ANOVA was used to compare them according to age ranges.

Results: As a result of the analyses, significant correlation coefficients in various directions and strengths were found between narrative identity, self concept clarity, interpersonal relationships and personality disorders in DSM-5. In addition, it was found that narrative identity, self concept clarity and interpersonal relationships had significant predictive effects on different personality disorders in DSM-5 in different combinations.

Conclusion: In this study, it was observed that self concept clarity and interpersonal relationships predicted personality disorders in DSM-5. Although narrative identity predicts personality disorders in DSM-5 in different combinations, it is noteworthy that its predictive power is quite low. This study is important in terms of quantitatively evaluating narrative identity in Turkish literature and discussing it in detail.

Key Words: Identity, Interpersonal relationships, Narrative identity, Personality disorders, Self concept clarity.

1. GİRİŞ VE AMAÇ

McAdams'ın (1) öyküsel kimlik modeli, sosyal psikolojik bir bakış açısıyla kimliği ele alan postmodern bir yaklaşımdır. McAdams (2), “kimlik bir yaşam öyküsüdür” şeklinde düşünmektedir. Öyküsel kimlik kişinin içselleştirdiği, kendisine anlattığı ve sunduğu yaşam öykülerinden oluşur. Öyle ki bahsedilen yaşam öyküsü içselleştirilmiş, kendi içinde amaçlı, bütünsel ve devamlı evrilen bir yapıdadır. Öyküsel kimlik, bireyin yaşamına değişen derecelerde birlik ve amaç duygusu sağlar. Bunu da yeniden yapılandırılan geçmişi ve hayali kurulan geleceği bütünleştirerek başarır (3). Kişi bu amaçlı yaşam öykülerine dayanarak Erikson'un temel sorularından olan “Ben kimim?” sorusunu yanıtlar. Kişiler deneyimledikleri çoğu durum hakkında yaşam öykülerine sahip oldukları gibi benlikleriyle ilgili de anlatılara sahiptirler. Anlatılar benlikle ilişki içindedir ve bireyin süreklilik duygularını hissetmesini sağlayan benliğin öykülenmesidir (4).

“Self concept” kendini algılama, benlik kavramı, öz kavram şeklinde Türkçe çevirileri olan bir kavramdır. APA Psikoloji Sözlüğü'ne (5) göre benlik kavramı; bir kişinin psikolojik ve fiziksel özelliklerini, niteliklerini, becerilerini, rollerini belirlemesi yani kendini tanımlaması ve değerlendirmesi ile ilgili bir süreçtir. “Self concept clarity” ya da benlik belirginliği kavramı ise bir kişinin kendi benlik kavramını ne derece açık ve güvenli, içsel olarak tutarlı ve zamansal açıdan istikrarlı bir şekilde tanımlayabildiğini ve ifade edebildiğini göstermektedir (6,7). Benlik belirginliği ayrıca benlik saygısı ve kişisel kimliğin de önemli bir bileşeni olarak görülmektedir (8,6). Erikson'a göre kimlik gelişim sürecinin iki önemli ögesi vardır; kimlik sentezi ve kimlik karmaşıklığı (9). Benlik belirginliği kavramı, kimlik karmaşası ve kimlik sentezi kavramlarının ikisine birden karşılık gelen bir yapıdadır (10).

Literatür incelendiğinde kimlik oluşumu ve benlik belirginliği arasında pozitif yönde bir ilişkinin mevcut olduğu görülmektedir. Bu durum kimlik duygusu geliştirebilmiş bireylerin açık, emin ve içsel olarak tutarlı bir yapıda benlik kavramına sahip olma eğiliminde olduğunu göstermektedir (11). Düşük benlik belirginliğinin işlevsiz kişilik özellikleriyle (yüksek nevroz, düşük uyumluluk ve düşük benlik saygısı gibi) de ilişkili olduğu gösterilmiştir (12,6). Ayrıca kişilik bozukluğuna sahip kişilerin benlik belirginliği puanları daha düşük olarak bulunmuştur (13). Belirli öyküler

anlatmayı ve tamamlamayı içeren anlatı etkinliklerinin de kişilerin benlik belirginliği düzeylerinde artış sağladığı görülmüştür (13).

İnsan, sosyal bir varlık olması dolayısıyla diğerleri ile ilişki kurmaya muhtaçtır. Çevresiyle karşılıklı olarak temas halinde olan birey için diğerleriyle ilişki kurmak bir ihtiyaçtır. Birey, kişilerarası ilişkileri aracılığıyla kendi varlığını her daim yeniden tanımlayabilmektedir (14,15). Bireyin gelişimi için diğer insanlarla karşılıklı ilişkilere sahip olması oldukça önemli bir faktördür. Kişilerarası ilişkide bulunma ya da sosyalleşmenin bir sonucu olarak, kişi diğerlerinden farklı ve benzersiz bir kişi olduğunu fark eder ve bir benlik duygusu geliştirmeye başlar (16). İnsan yaşamında birçok kişilerarası ilişki biçiminden bahsedilebilir. Eş etkileşimi, ebeveyn etkileşimi, arkadaş ve iş arkadaşı etkileşimi, akraba etkileşimi, öğrenci-öğretmen etkileşimi bunlardan sadece bazılarıdır. Kişilerarası ilişki, iki insanın karşılıklı etkileşime girmesi ile oluşmaktadır (17). Kişilerarası ilişki birçok yönüyle incelenen bir kavramdır. Bizim çalışmamızda ise kişilerarası ilişki boyutları ele alınacaktır. Kişilerarası ilişki 4 boyuttan oluşmaktadır: Onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı.

Leary ve Miller'a (18) göre, birçok psikolojik sorun kişilerarası ilişkilerden kaynak alır. Yine kişilerarası ilişkilerin abartılması da sorunların ortaya çıkışında önemlidir. Literatür incelendiğinde kimlik edinim süreci ve kişilerarası ilişkiler arasında ilişki olduğu görülmüştür (19). Kişilerarası ilişki kurma ve sosyal ortamlarda bulunma, kimlik oluşumunda önemli bir konumdadır (16,19,20). Ayrıca sağlıklı kişilerarası ilişkilere sahip olmanın (özellikle anne ve arkadaşlar ile) benlik belirginliğiyle ilişkili olduğu belirtilmiştir (21,22). Kişilik bozuklukları ve kişilerarası ilişkiler oldukça ilişkilidir. Kişilik bozuklukları tanımı gereği sosyal etkileşim ve kişilerarası ilişkilerdeki bozulmaları içerir. Uç kişilik özelliklerine sahip bireylerin kişilerarası işlevsellikte bozulmalara sahip olduğu görülmektedir (23).

Bir kişiyi diğerlerinden farklı kılan, değişmez, tutarlı ve kişiye has olan tutum, duygu, düşünce ve davranışların tümünü içeren yapıya "kişilik" denilmektedir (9). Kişilik bozuklukları ise kişilik yapılanmasındaki sapmaları göstermektedir. Bu sapmalar sonucunda kişi katı, uyumsuz ve sosyal normlara uygun olmayan davranışlar göstermektedir (24). DSM-5'te yer alan kişilik bozuklukları; Paranoid kişilik bozukluğu, şizoid kişilik bozukluğu, şizotipal kişilik bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, borderline kişilik bozukluğu, histriyonik kişilik bozukluğu, narsisistik kişilik bozukluğu,

obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu, çekingen kişilik bozukluğu ve bağımlı kişilik bozukluğu şeklindedir (107). Psikoloji biliminde kimlik, benlik ve kişilik kavramları birlikte ele alınmaktadır. Literatüre bakıldığında bu kavramların sıklıkla birlikte çalışıldığı görülmektedir. Kimlik ediniminde sorunların olması ve istikrarsız bir benlik duygusu kişilik bozukluklarında oldukça sık rastlanan bir durumdur. Yine kişilik bozukluklarına sahip kişilerde düşük benlik saygısı, düşük benlik belirginliği ve benlik belirginliği puanlarında dalgalanmalar göze çarpmaktadır (22,26,27). Kişilik bozuklukları görülme sıklığı giderek artmakta olan önemli psikopatolojilerden biridir. İngilizce literatür incelendiğinde kişilik bozukluklarının ayrı ayrı öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişkiler değişkenleri ile çalışıldığı görülmektedir. Fakat bu değişkenlerin hep birlikte kişilik bozukluklarını ne derece yordadığının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca mevcut çalışmada postmodernist bir kavram olan öyküsel kimliğe detaylıca yer verilmesinin Türkçe literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı; öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve DSM-5’ te yer alan kişilik bozuklukları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının birlikte DSM-5’ te yer alan kişilik bozukluklarını ne derece yordadığının tespit edilmesidir.

Mevcut çalışmada ele alınacak olan araştırma soruları şu şekildedir:

1. Öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve kişilik bozuklukları puanları cinsiyete göre farklılaşacak mıdır?
2. Evli ya da bekar olma durumuna göre öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve kişilik bozuklukları puanları farklılaşacak mıdır?
3. Öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve kişilik bozuklukları puanları yaş gruplarına göre farklılaşacak mıdır?
4. Öyküsel kimlik puanı yüksek olan grup ve öyküsel kimlik puanı düşük olan grup arasında benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve kişilik bozuklukları puanları açısından bir fark olacak mıdır?
5. Öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve kişilik bozuklukları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler var mıdır?

6. Öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları puanları birlikte kişilik bozuklukları puanlarını istatistiksel olarak anlamlı derecede yordayacak mıdır?

Mevcut çalışmada incelenecek hipotezler ise şu şekildedir:

1. Öyküsel kimlik, benlik belirginliği, empati, duygu farkındalığı ve başkalarına güven puanları kişilik bozuklukları puanlarıyla negatif yönde ilişkili olacaktır.
2. Onay bağımlılık puanı ve kişilik bozuklukları puanları pozitif yönde ilişkili olacaktır.
3. Öyküsel kimlik puanı yüksek olan grubun benlik belirginliği, empati, duygu farkındalığı ve başkalarına güven puanları öyküsel kimlik puanı düşük olan grubun benlik belirginliği, empati, duygu farkındalığı ve başkalarına güven puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olacaktır.
4. Öyküsel kimlik puanı düşük olan grubun onay bağımlılık ve kişilik bozuklukları puanları öyküsel kimlik puanı yüksek olan grubun onay bağımlılık ve kişilik bozuklukları puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olacaktır.
5. Öyküsel kimlik, benlik belirginliği, empati, duygu farkındalığı ve başkalarına güven puanları birlikte kişilik bozuklukları puanlarını istatistiksel olarak anlamlı derecede negatif yönde yordayacaktır.
6. Onay bağımlılık puanı kişilik bozuklukları puanlarını istatistiksel olarak anlamlı derecede pozitif yönde yordayacaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. KİMLİK VE KİMLİK KURAMLARI

2.1.1. Kimlik Kavramı

Aynı olma durumunu ve devamlılığı içermekte olan kimlik (identity) kavramı, Latince de “aynı” anlamına gelen “idem” kelimesinden türetilmiştir (28). Türk dilinde ise kimlik kavramı “kim” soru kökünden türetilmiş olup “toplumsal bir varlık olan insanın nasıl biri olduğuna işaret eden, niteliklerin ve özelliklerin tümü” anlamına gelmektedir. Kavramın etimolojik kökenine bakıldığında -aynı- ve -aynılık- kelimelerinin öne çıktığı görülmektedir.

Aydoğdu (28) ise kimliği en genel anlamıyla “birinin belirli bir kişi olmasını sağlayan şartların tümü” olarak veya “bir kişinin kendisi olduğunu belirten işaretler ve ben kimim? sualine verilen, başka herkesten farklı olan cevapları” olarak tanımlamıştır.

Kimlik kavramı birçok disiplinin temel konularından biri olması nedeniyle, her alanın kendi bakış açısıyla kavramı açıklamasına yol açmıştır. Bu durum literatürü geliştirmekle beraber kimlik kavramının anlaşılmasını da güçleştiren bir unsur olmuştur. (29).

Sosyolojik açıdan bakılacak olursa, kimlik, bireyin sosyal durumunu ifade eden bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Felsefede ise kimlik, daha çok epistemik, etik, ontik gibi kavramlar çerçevesince incelenmektedir (30).

Psikoloji biliminde ise kimlik kavramı, benlik ve kişilik kavramlarıyla birlikte ele alınır. Dolayısıyla kimlikte, benlik ve kişilik süreçleri de önemli bir yer tutar. Amerikan Psikoloji Birliği’nin (APA) psikoloji sözlüğü’ne göre kimlik ya da kişisel kimlik a) başka hiçbir kişiyle paylaşılmayan fiziksel, psikolojik ve kişilerarası özellikler ve b) birtakım bağıllık ve sosyal rol tarafından tanımlanan benlik duygusu olarak tanımlanmıştır (5).

Erikson’a göre kimlik, kişinin kendi içinde kalıcı bir aynılığa sahip olması ve diğerleriyle temel bir karakter ile sürekli paylaşım içinde bulunmasıdır (31). Marcia’ya göre kimlik, kişinin dürtü, inanç ve yaşam geçmişinin dinamik bir yapılanmasıdır (32).

Dereboy (33) ise kimliği şöyle tanımlamaktadır: Kimlik, kişinin kendisini yaşayışından, bir insan olarak kendine has bir şekilde var olmasından bahsetmek demektir. Kendimiz gibi yaşamak ve kendimize has bir şekilde varlığımızı sürdürmek o kadar doğaldır ki böyle yaşamak bizim için kaçınılmazdır. Dolayısıyla bu durumun herkeste böyle olduğunu sanırız ve yanılırız. Kimliği tanımlamakta yaşanan zorlukların sebebi de budur. Kimlik duygusu sadece kimliğimizi inşa eden temel süreçlerin tek tek ele alınmasıyla anlaşılabilir. Kimliğimizi inşa eden bileşenleri Dereboy (33) şöyle ifade eder;

1. Çocukluğumuzdan şimdiki halimize kadar dış görüntümüz sürekli değişikliklere uğrar fakat kişi içten içe daima var olan bir “öz”ünün olduğunu bilir. Bu öz sayesinde kişi aynılık ve süreklilik hissi yaşantılar.
2. Gün içerisinde değişik ortamlarda bulunur ve her ortamda bizden beklenen şekilde uygun bir role bürünürüz; çocuklarımıza, büyüklerimize, çalışanlarımıza, patronlarımıza farklı davranırız. Fakat kişi içten içe tüm bu farklılaşan rollerin altında aynı ve sürekli olan bir “öz”ünün olduğunun ve hep kendi kaldığının farkındadır.
3. İnsanlarla kurduğumuz ilişkilerde inişli ve çıkışlı anlarımız olabilir. Yine de kişi diğer kişilerin gözünde aynı ve sürekli olduğunu ve diğerlerinin de kendisinin aynı insan olarak kaldığını bildiklerini düşünür.

Çok çeşitli tanımlar olsa da tanımların neredeyse hepsinde “özne” olmaya dair bir vurgu dikkati çekmektedir. Kimlik, öznenin kendini nasıl hissettiği ve kendine has özelliklerinin toplamı şeklinde ifade edilebilir.

2.1.2. Kimlik Kuramlarına Genel Bakış

Literatürde birçok disiplinin kimlik kavramı ile ilgilendiği görölmektedir. Kimlik konusunda ilk olarak bu alandaki temel kuramlar ele alınmış ve genel bir bilgilendirme yapılmıştır. Literatürde kimlik kavramıyla ilgili dikkat çeken farklı kuram ve modellere de değinildikten sonra postmodern bir yaklaşım olan öyküsel kimlik detaylandırılarak anlatılmıştır.

2.1.2.1. Erikson'un psikososyal gelişim kuramı açısından kimlik gelişimi:

Psikanalitik yönelimli bir kuramcı olan Erikson, Freud'un kuramından farklı olarak insanın sosyal yönüne de kuramında yer vermiştir. Erikson (20), bireyin yanında toplumu da dikkate almış ve insan gelişiminde kişi kadar kişinin içinde bulunduğu toplumsal bağların da önemini vurgulayarak psikososyal gelişim kuramını geliştirmiştir. Psikososyal gelişim kuramı insan yaşamındaki tüm evrelere değinmesi açısından da oldukça kapsamlı bir kuramdır.

Erikson, psikanalitik görüşü terk etmese de kuramda eklemeler ve çıkarmalar yapma gereği duymuştur. Bu eklemelerden en önemlisi ego üzerinde olmuştur. Erikson kuramında egoya önemli bir yer vermiştir ve ego kimlik gelişimini de kuramının merkezine almıştır (34). Erikson'a göre egonun en önemli özelliklerinden biri de kimlik duygusunu geliştirmek ve korumaktır. Ego kimliğinin dört farklı yönü vardır. Bunlar sırasıyla; bireysellik, bütünlük ve sentez, aynılık ve süreklilik, sosyal dayanışmadır (20).

Bireysellik, ayrı bir varlık olarak var olabilme duygusu olarak tanımlanabilir. Bütünlük ve sentez ise çocukken oluşturulan ve parça parça halde olan benlik görünümlerinin (uysal, aksi, becerikli, sportif vb.) sağlıklı ego tarafından bir bütün haline getirilmesi sürecidir. Üçüncü ego kimlik bileşeni, aynılık ve süreklilik, kişinin geçmişteki hali ve gelecekteki muhtemel hali arasındaki devamlılığı ve aynı olmaya dair bilinçdışı çabasıdır. Son olarak sosyal dayanışma bileşeni, kişinin aynılık ve süreklilik duygularının onun yaşamında değerli olan kişiler için de anlamlı olduğunu bilmesi ve değer verilen kişiler tarafından onaylanmasıdır (9).

Erikson'a göre ergen, kimlik edinim sürecinde iki kaynaktan faydalanır. İlk kaynak; ergenin önceki yaşam evrelerindeki özdeşimlerini kabul etmesi ya da etmemesidir. İkinci kaynak ise ergeni doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen tarihsel ve sosyal bağlamdır (9).

Erikson, egonun biyolojik olan ve evrensel bir niteliğe sahip sekiz evre boyunca gelişimini tamamladığını belirtmektedir. Bu sekiz evrenin her birinde kişinin yerine getirmesi gereken psikososyal görev veya çatışma mevcuttur. Bu çatışmaların başarıyla çözümlenmesi büyük önem taşımaktadır fakat bir evrede çözülemeyen çatışmalar daha sonraki evrelerden birinde yeniden yaşantılanarak çözüme kavuşturulabilir (9).

Bu sekiz evre, psikososyal gelişim evresi ve bu evrelerde yaşanan kimlik duygusu tablo ile gösterilmiştir (35).

Tablo 2.1. Psikososyal gelişim evreleri ve deneyimlenen kimlik duygusu (35).

Yaşam Dönemi	Psikososyal Gelişim Evresi	Kimlik Duygusu
Bebeklik	Temel Güven X Güvensizlik	“Ben bana verilenim”
İlk Çocukluk	Özerklik X Kuşku, Utanç	“Ben yaptığım şeyim”
Oyun Çağı	Girişimcilik X Suçluluk	“Ben olmayı hayal ettiğim şeyim”
Okul Çağı	Çalışkanlık X Aşağılık	“Ben öğrenebildiklerimden ibaretim”
Ergenlik	Kimlik X Kimlik Karmaşası	“Ben kimim?”
Genç Yetişkinlik	Yakınlık X Yalıtılmışlık	“Ben sevebildiklerimden ibaretim”
Yetişkinlik	Üretkenlik X Durgunluk	“Ben ürettiğim şeyim”
Yaşlılık	Ego Bütünlüğü X Umutsuzluk	“Ben arkada bırakabildiklerimim”

Erikson kuramının beşinci evresi olan ergenlik evresinin temel psikososyal karmaşası “kimliğe karşı kimlik karmaşasıdır” ve kimlik kazanımı konusunun en yoğun yaşantılandığı evredir. Ancak bu kimlik keşfinin ergenlikle başlayan bir süreç olduğu anlamına gelmemektedir. Erikson’a göre kimlik tüm yaşam süresince gelişmeye ve değişmeye devam etmektedir fakat bu keşif ve gelişim davranışlarının en üst düzeyde olduğu evre ergenlik evresidir. Ergenlik döneminde kişinin maruz kaldığı yoğun değişimler (biyolojik, psikolojik, bilişsel vb.), içinde bulunduğu toplumun ergenden farklı şeyler beklmelerine sebep olur. Bu durum neticesinde ergen, toplum tarafından kabul edilmek maksadıyla kimliğini ve toplumdaki yerini yeniden düzenlemeye çalışır. Ergen cinsel kimliğini, cinsiyet rolünü, mesleki tercihini ve toplumdaki yerini bu dönemde belirler. Zorlu yaşantılar neticesinde ergende ortaya çıkan kimlik bunalımı, nihayetinde bir kimlik duygusunun edinilmesiyle sonuçlanır. (36). Erikson tıpkı Erich Fromm gibi kimlik duygusunun her bir kişi için olmazsa olmaz bir ihtiyaç olduğunu düşünür (37).

Kimlik bunalımı, sağlıklı kimlik duygusunun edinimi ile sonuçlanabileceği gibi askıya alma (moratorium), olumsuz/ters kimlik ve kimlik dağınıklığı ile de

sonuçlanabilir. Erikson'a göre yetişkinliğe geçiş aşaması olan ergenlik bir askıya alma dönemidir. İçinde bulunduğu toplum, ergene hazırlanabilmesi ve mevcut seçenekleri değerlendirebilmesi adına bir tür erteleme dönemi olan moratoryumu bilinçli olarak sunar (20).

Her ergen kimlik bunalımı yaşar fakat ergen toplum tarafından engellenir ve çeşitli rol denemelerinde bulunamazsa bu durum bir kimlik karmaşasına dönüşebilir. Kimlik karmaşası, yaşanan bu bunalımın daha da ağırlaşması anlamına gelir (38).

Erikson'un ters kimlik olarak adlandırdığı durum da ise ergen toplumun normlarına uyan rolleri benimsemek yerine marjinal rol ve eylemleri benimser (39).

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi kimlik aşamalı bir şekilde gelişim göstermektedir. Erikson'a göre kimlik keşif süreci her ne kadar ergenlikte yoğunlaşsa da kimlik gelişimi ve keşfi kişinin yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir (2). Kimlik kavramı ya da kişinin kim olduğuna dair düşünceleri baskın bir temadır ve neredeyse herkesin bu konuda söyleyebilecek bir şeyi vardır. Fakat Marcia'nın (32) da dediği gibi, ilk olarak Erikson kimliği ve kimlik oluşumunu ciddiyetle ve ampirik olarak incelemiştir.

2.1.2.2. Marcia'nın kimlik statüleri kuramı açısından kimlik gelişimi:

Marcia Erikson'un teorisinin bazı kısıtlılıklara sahip olmasından dolayı (batı merkezli olma, yeterince açıklayıcı olmama) test edilmesinin gerekli olduğunu ileri sürmüştür. Kimlik oluşumu ve gelişimi, kişilik gelişimi için önemli bir olaydır (40). Geç ergenlik döneminde vuku bulan kimlik, çocukluğun sonuna gelindiğine ve artık yetişkinliğe geçişin başladığına işaret eder. Marcia'ya göre (32) kimlik, bireyin kim olduğu/olacağına dair kendi kendine sorular yöneltmesi ile hangi inanç ve değer yargılarını benimseyeceğine dair düşünmesiyle oluşmaya başlar. Kimlik oluşumu çocukluktaki becerilerin, inançların ve benimsenmiş olanların hem geçmişle süreklilik duygusuna sahip olarak hem de gelecek için yön tayin etmeye yarayacak şekilde tutarlı bir bütün halinde genç yetişkine sunulmasını içerir.

Kimlik yapısal, fenomenolojik ve davranışsal olmak üzere 3 açıdan ele alınabilir.

Yapısal boyut, kimliğin psikodinamik süreçlerin genel dengesi için sahip olduğu sonuçlarına atıfta bulunur. Yapısal ya da intrapsişik taraftan bakılacak olursa, kimliğin oluşumu ego gücünde bir artışa neden olur. Dolayısıyla diğer ego işlevleri de kimlik gelişimine paralel olarak artış gösterir. Kimliğin *fenomenolojik boyutu*, kişinin kimlik

duygusuna sahip olması ya da olmamasının yanı sıra kişinin kendine has bir şekilde kimlik oluşturma stiline sahip olmasını ifade eder (32). Marcia'ya (32) göre bir kimliğin oluşumu, bir kimliğin inşasından farklıdır. Kişinin temel özellikleri ve dünyadaki konumu ona bahşedilmiş bir kimliği tanımlar. Ne zamanki kişi kendi yaşamıyla ilgili kararlar almaya başlar, o zaman bahşedilmiş kimlikten inşa edilmiş bir kimliğe doğru geçiş yapmaya başlar. Son olarak kimliğin *davranışsal boyutu* ise kimlik statüsü araştırmalarının özgün yanı olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, intrapsişik ve fenomenolojik olanın ötesine, ampirik kısma geçişi ifade eder. Bu kimliğin diğerleri tarafından görülebilecek olan bölümüdür.

Marcia (32), kimliğin varlığına ve yokluğuna işaret eden bazı ayırt edici özellikler olduğunu söylemektedir. Bunları mesleki ve ideolojik bağlılık olarak belirlemiştir. Marcia (41), kimliğin davranışsal göstergelerini belirlerken, temel davranışsal alanlar olarak dünya görüşü, mesleki ve romantik ilişki alanlarını tanımlamıştır. Bu alanlardaki seçeneklerin araştırılması ve içsel yatırım (bağlılık) gibi boyutların düzeyine göre dört farklı kimlik statüsü belirlemiştir.

2.1.2.2.1. Kimlik statüleri: Marcia, Erikson'un kimlik oluşturma yaklaşımını geliştirerek 4 farklı kimlik statüsü tanımlamıştır. Bunlar başarılı kimlik, ipotekli kimlik, moratoryum kimlik ve dağınık kimlik statüleridir.

1. **Başarılı kimlik statüsü:** Başarılı kimlik statüsüne sahip kişiler, bir arayış ve keşif süreci yoluyla belirli hedeflere ve taahhütlere ulaşmışlardır. Bu kişiler, ergenlik dönemindeki temel görevlerini başarıyla tamamlamış kişiler olarak sayılabilirler (42). Bu statüye sahip kişiler en yüksek ego kimliğine sahiptir ve diğer statüdeki kişilere göre otoriter değerlere bağlanma olasılıkları daha düşüktür (41).
2. **İpotekli kimlik statüsü:** İpotekli ya da hacizli kimlik statüsüne sahip kişiler ise çok az araştırma yaparak ya da hiç araştırma yapmadan, ailelerinin ya da diğer otorite figürlerinin inançlarını, değer yargılarını ve amaçlarını edinmişlerdir (42). Bu statünün en dikkat çeken özelliği otoriter değerleri desteklemesidir (41). İpotekli statüdekiler tıpkı başarılı statüdekiler gibi güçlü ve kendi kendini yönetebilen kişilermiş gibi görünebilir fakat bu kişiler kırılğandırılar. Seçenekleri değerlendiremedikleri için savunmacı duruşlarını sürdürmeleri ve doğrulayamadıkları bilgileri reddetmeleri gerekir (42).

3. **Moratoryum (askıya alınmış) kimlik:** Bir diğer kimlik statüsü olan moratoryum (askıda) kimlik statüsüne sahip kişiler bir amaç, değer ya da inanca bağlılık göstermek adına keşif süreci içine girmiş fakat hala bir neticeye ulaşamamış kişilerdir. Moratoryumdaki kişiler aktif olarak bir kimlik oluşturmaya çalışırlar. Bu statüdeki kişiler iyi ihtimalle başarılı kimlik statüsüne geçmektedirler (42).
4. **Dağınık kimlik statüsü:** Dağınık kimlik statüsündeki kişiler ne bir keşif sürecindedirler ne de herhangi bir bağlılığa sahiptirler. Bu kişilerde kendini tanımlama duygularının yokluğu, boşluk ve anlamsızlık hisleri mevcut olabilir (42).

Başarılı ve ipotekli kimlik statüsünde bulunan kişilerin her ikisinin de bağlılık düzeyleri yüksektir. İki grup arasındaki fark ise şudur; başarılı kimlik statüsündeki kişiler bağlılıklarını bir keşif süreci sonucunda oluşturmuşken, ipotekli kimlik statüsüne sahip kişiler ise bir keşif süreci olmaksızın önemli kişilerden gelen taahhütler üzerine bağlılıklarını oluşturmuşlardır. Başka bir deyişle, başarılı kimlik statüsüne sahip kişilerin kimlikleri “inşa edilmiş” kimliklerken, ipotekli kimlik statüsüne sahip kişilerin kimlikleri onlara “bahşedilmiş” olan kimliklerdir (42).

Tablo 2.2. Kimlik statülerinde keşif süreci ve bağlılık

Kimlik Statüleri	Keşif Süreci/ Seçeneklerin Araştırılması	Bağlılık / İçsel Yatırım
Başarılı	Var	Var
İpotekli	Yok	Var
Moratoryum	Var	Yok
Dağınık	Yok	Yok

2.1.2.3. Waterman'ın kimlik statüleri modeli açısından kimlik gelişimi:

Kimlik gelişimini kimlik statüleri açısından ele alan bir diğer yaklaşım Waterman'ın modelidir. Waterman (43) bu modelde kimlik statülerini psikoloji ve felsefeye entegre etmeye çalışmıştır. Psikolojideki hümanistik kişilik teorileri ve felsefede ise Aristotelesçi eudaimonist bakış açısından yani mutluluk öğretisinden yararlanarak kimlik gelişim süreçlerini açıklamaya çalışmıştır.

Waterman (44) kendi modelinde kimliği, optimal psikolojik işlev olarak görür. Kimlik duygusunun olumlu ya da olumsuz oluşu optimal psikolojik işlevle alakalıdır. Optimal psikolojik işlevin ise dört temel ölçütü bulunmaktadır;

1. Kişisel iyi olma duygusuna neden olmalıdır.
2. Kişinin belirlediği hedeflerin gerçekleşmesini sağlamalıdır.
3. Sosyal kabulü sağlamalıdır.
4. Sosyal amaçlara hizmet etmelidir.

Waterman (44), Marcia'nın *seçenekleri değerlendirme ve bağlılık (içsel yatırım)* değişkenlerine ek olarak *ifade edicilik* değişkenini eklemiştir. İfade edicilik; kişinin kimlik gelişim sürecindeki bağlılıklarını ifade etmesine ve kendine, potansiyeline uygun bir kimlik seçip seçemediği üzerine düşünmesine olanak sağlar. Waterman'ın ifade edicilik değişkeni "eudaimonist" felsefeden kaynak alır. İfade edicilik değişkeninin de eklenmesiyle birlikte Waterman, Marcia'nın dört statüsünü kendi kuramında yedi statü olarak genişletmiştir. Bu statüler aşağıdaki gibidir (44):

1. **İfade edici başarılı kimlik statüsü:** Bu statüye sahip bireyler, belirli bir keşif ve değerlendirme sürecinden sonra kendilerine uygun amaç, değer ve inançlara bağlılık gösterirler.
2. **İfade edici olmayan başarılı kimlik statüsü:** Bu statüye sahip bireyler, keşif sürecinden sonra mevcut bağlanmalarını faydalı bulurlar fakat bu bağlanmalar onların yetenek, tutum ve hedefleriyle anlamlı bir bütün halini alamamıştır.
3. **İfade edici askıya alınmış kimlik statüsü:** Bu bireyler, keşif davranışında bulunurlar fakat henüz bir bağlılıkları bulunmamaktadır.
4. **İfade edici olmayan askıya alınmış kimlik statüsü:** Bu bireylerin kimlik krizleriyle baş etmeye yarayacak dayanakları yoktur.

5. **İfade edici ipotekli kimlik statüsü:** Bu bireyler hiçbir keşif sürecine girmeden otorite olarak gördükleri kişiler tarafından onlara sunulan ilk alternatifte bağlanmışlardır.
6. **İfade edici olmayan ipotekli kimlik statüsü:** Bu statüye sahip kişiler, alternatifleri düşünmeden bir kimliğe bağlanmışlardır.
7. **Dağınık kimlik statüsü:** Bu bireyler herhangi bir taahhütte bulunmazlar. Dolayısıyla bu statüdeki bireylerde ifade edicilikten bahsedilemez.

2.1.2.4. Berzonsky'nin sosyal-bilişsel kimlik stilleri modeli açısından kimlik gelişimi: Berzonsky (45), kimlik gelişimiyle ilgili çoğu çalışmanın Marcia'nın kimlik statüleri kuramı dikkate alınarak yapıldığını belirtmiştir. Marcia'nın kuramında kimlik, kriz (seçeneklerin araştırılması) ve bağlılık olmak üzere iki boyut üzerinden ele alınmaktadır. Kriz, kimlik sorunlarının kişinin kendi tarafından aktif olarak incelenmesini içerirken, bağlılık ise kişinin benimsediği inanç, hedef ve değerleri kabul edişini kapsar.

Berzonsky (45), kimlik gelişiminde sosyal ve bilişsel süreçlerin de önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Marcia'nın dört kimlik statüsü altında farklı süreçlerin var olduğundan bahseden Berzonsky, her kişinin kimlik oluşturma, sorun çözme ve kişisel kararlar alma süreçlerinde farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Kimlik gelişim sürecini etkileyen bu farklılıkları, sosyal ve bilişsel boyutları göz önüne alarak değerlendirmiş ve modelinde üç kimlik stiline yer vermiştir. Bu kimlik stilleri şunlardır:

1. Bilgi yönelimli kimlik stili: Bilimsel öz teorisyenler

Bilgi yönelimli kimlik stilinde kişiler kimlikle ilgili bilgileri bile isteye arar, işleme sokar ve değerlendirir. Bu bireyler açık fikirli ve kendini keşfetme yönelimli kişilerdir. Olası alternatiflere açık ve kimlik yapılarını incelemek ve bir karara varabilmek için yargılama süreçlerini askıya alabilen birer şüphecidirler. Eyleme geçmeden ya da bir seçim yapmadan önce rasyonel ve bilgi içerikli açıklamalara sahip olmayı tercih ederler (46). Marcia'nın kimlik statülerinden başarılı ve moratoryum kimlik statüsündeki kişilerin bilgi yönelimli kimlik stilini kullanması beklenir. Bu kişiler karar vermeden önce aktif olarak çabalar, bilgilere ulaşır ve değerlendirirler (45).

2. Norm yönelimli kimlik stili: Dogmatik öz teorisyenler

Marcia'nın tanımladığı kimlik statülerinden biri olan ipotekli kimlik statüsüne sahip olan kişiler norm yönelimli kimlik stilini kullanırlar. Bu kişiler, kendileri için önemli olan kişiler tarafından (ebeveynler, otoriter temsiller vb.) benimsenen norm

standartlarına uymayı tercih ederler. Hemen hemen otomatik bir şekilde ve eleştirel bir değerlendirme yapmadan erken bir taahhütte bulunurlar (46). Problemleriyle yüzleşmekten kaçınırlar ve bunlarla başa çıkmakta zorlanırlar (45).

3. Kaçınma yönelimli kimlik stili: Geçici öz teorisyenler

Marcia'nın kimlik statüsündeki dağınık kimlik statüsüne sahip kişiler bu stili kullanabilirler. Bu kişiler harekete geçmeyi geciktirme eğilimindedirler (45). Kimlik çatışmalarıyla, kişisel sorunlarıyla yüzleşme ve bunları çözme konusunda bir isteğe sahip değildirler. Uzun vadeli bir uyum ve eylemlilikten ziyade bağlama duyarlı ve geçici bir eylemlilik içerisindedirler (46). Başka bir deyişle, kaçınma yönelimli bu bireyler kimlik keşif sürecine yönelik geçici ve duruma özgü bir yaklaşım benimserler. Bu da parçalı ve sınırlı bir benlik yapılanması geliştirmelerine neden olur (45).

Tablo 2.3. Kimlik statüleri ve kimlik stilleri

Kimlik Statüleri	Kimlik Stilleri
Başarılı-Moratoryum	Bilgi Yönelimli
İpotekli	Norm Yönelimli
Dağınık	Kaçınma Yönelimli

Berzonsky'nin (47) sosyal-bilişsel kimlik stilleri modelinde, kişiler bir karara varmadan önce mevcut durumla ilgili alternatifleri ve sonuçlarını sistemli bir şekilde değerlendirmeye tabii tutarlar. Seçenekleri ayrıntılı bir şekilde değerlendirdikten sonra verdikleri kararlar doğrultusunda kimliklerini oluştururlar. Dolayısıyla kimlik oluşturma süreci, bireysel farklılıkların olduğu ve devamlılık arz eden bir süreçtir.

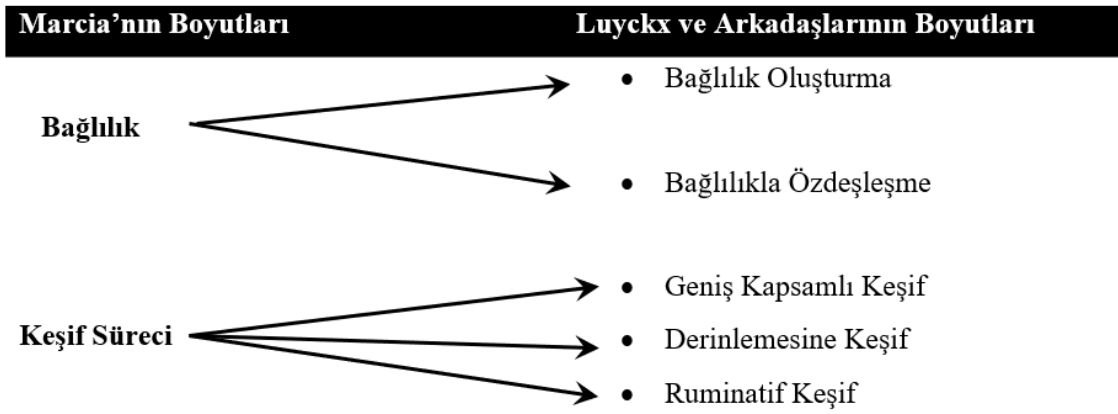
2.1.2.5. Beş boyutlu kimlik biçimlenmesi modeli açısından kimlik gelişimi:

Luyckx ve arkadaşları Goossens, Soenens ve Beyers, beş boyuttan oluşan bir kimlik oluşumu modeli önermişlerdir. Bu beş boyut, Erikson (Psikososyal gelişim modeli), Marcia (Kimlik statüleri modeli), Waterman (Statüler modeli) ve Berzonsky'nin (Kimlik stilleri modeli) çalışmalarına dayandırılarak oluşturulmuştur. Luyckx ve arkadaşları, Erikson'un kimlik oluşumu hakkındaki gelişimsel görüşlerinden, Marcia'nın kimlik oluşumunu statülerle açıklayan modelinden, Berzonsky'nin kimlik oluşumu sırasında sürece odaklanan düşüncelerinden ve Waterman'ın içsel yatırımın niteliksel kısmına önem veren fikirlerinden etkilenmişlerdir.

Marcia'nın kuramında, ergenlerin kimlik kriziyle baş edebilmelerinin, kimlik statüleri olarak adlandırılan dört prototip yolu olduğundan bahsedilmektedir. Bu statüler iki temel boyutun birleşmesine dayanır; *keşif süreci* ve *bağlılık*. Luyckx ve arkadaşlarına (48) göre Marcia'nın değindiği keşif süreci ve bağlılık oluşturma boyutu aslında çok boyutludur. Ergenlerin kendilerini ne derece emin hissettikleri, seçimlerini içselleştirebilmeleri de kimliğin önemli bir bileşenidir. Bu nedenle Luyckx ve arkadaşları (49), keşif süreci ve bağlılık bileşenlerinin her birini iki bileşene ayırmıştır. Böylece toplam dört kimlik boyutu tanımlamışlardır: Bağlılık oluşturma, bağlılıkla özdeşleşme, geniş kapsamlı keşif ve derinlemesine keşif (49). Luyckx ve arkadaşları (48) daha sonraki çalışmalarında ise yukarıda bahsedilen dört boyuta beşinci boyut olarak seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunu da eklemişlerdir.

Bağlılık oluşturma, bireyin seçim yapmasını ve kararlar almasına karşılık gelirken bağlılıkla özdeşleşme ise bireyin yapmış olduğu seçimlerle ne derece özdeşleştiğini ifade etmektedir. Geniş kapsamlı keşif, kişinin seçim yapmasına yardımcı olabilecek farklı alternatifler hakkında bilgi toplaması olarak tanımlanırken derinlemesine keşif, bireyin seçimlerini sürdürmesine ve değerlendirmesine yardımcı olacak bilgileri bir araya toplamasını ifade etmektedir. Aynı zamanda kişinin oluşturduğu bağlılıkların ve aldığı kararların kendisine ne derece uyduğunu değerlendirmesini de içermektedir (49).

Luyckx ve arkadaşlarının (48) sonradan tanımladığı boyut olan seçeneklerin saplantılı araştırılması ise kişinin bağlılık oluşturmalarını engelleyen bir araştırma sürecine saplanmasını içermektedir.

Şekil 2.1. Marcia ve Luyckx ve arkadaşlarının boyutları

Literatürdeki birçok çalışma, ergenlikteki keşif ve araştırma sürecinin sağlıklı bir süreç olduğundan ve ergenin bu süreci yaşamasının sağlıklı bir kimlik ediniminin ön koşulu olduğundan bahseder (48). Fakat keşfetmenin iki yüzü vardır ve bazı durumlarda keşif süreci yüksek anksiyete ve depresif semptomları da beraberinde getirir (50). Keşif süreciyle ilgili bu sıkıntılar ruminatif ya da maladaptif bir keşif sürecinin göstergesi olabilir. Luyckx ve arkadaşlarının (48) kimlik araştırmalarının daha önceki kimlik araştırmalarından farkı, seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunu eklemeleridir.

Moratoryum süreci, Erikson'un (20) kuramında sağlıklı kimliğe geçmeden önceki en önemli adım olarak görülür. Fakat modern toplumlar ergenleri daha az desteklemektedir ve kimlik oluşum süreçlerini yardım almadan geçirmeleri beklentisi içindedir. Ergenler böyle bir durumda sürekli bir moratoryum dönemi içine girebilmektedirler. Bu nedenle karar verme ve taahhütte bulunma noktalarında takılıp kalabilmektedirler (51). Böyle bir moratoryum dönemi başarıdan çok bir karmaşaya neden olabilir (48).

Luyckx ve arkadaşları (48), tüm bunlardan yola çıkarak seçeneklerin araştırılmasının iki farklı yolunun olduğunu öne sürmektedirler: İşlevsel olan seçeneklerin araştırılması ve işlevsel olmayan (saplantılı) seçeneklerin araştırılması.

İşlevsel olan seçenekleri araştırma yolunda kişi, yeni kimlik öğelerine açıklık ve merakla sahipken, işlevsel olmayan (saplantılı) seçeneklerin araştırılmasında ise kişi bu araştırma sürecini, kaygı ve depresif semptomlarla neticelendirebilir. Saplantılı seçeneklerin araştırılması sürecine giren ergenler, kimlik duygusu oluşturma noktasında

oldukça zorlanırlar. Devamlı soru sorarlar fakat soru sordukça bir bağlılık oluşturmaktan çok yetersizlik hissetmeye başlarlar. (48).

Tüm bunları göz önüne alarak Luyckx ve arkadaşları (48) yedi kimlik statüsü önermişlerdir. Bu kimlik statüleri; başarılı kimlik statüsü, ipotekli kimlik statüsü, askıya alınmış kimlik statüsü, saplantılı askıya alınmış, kaygısız/tasasız dağınık kimlik statüsü ve dağınık kimlik statüsü olmak üzere yedi kimlik statüsü önermişlerdir. Aşağıdaki tabloda beş kimlik boyutuna göre oluşturulmuş yedi kimlik statüsü gösterilmiştir.

Tablo 2.4. Beş kimlik boyutu çerçevesinde oluşturulmuş yedi kimlik statüsü örüntüleri (48).

Statü Boyut	Başarılı	İpotekli	<i>Moratoryum</i>	<i>Ruminatif Moratoryum</i>	<i>Kaygısız Dağınık (Carefree Diffusion)</i>	<i>Dağınık (Diffused Diffusion)</i>
BO	Yüksek	Yüksek	Ortalamadan düşük	Ortalamadan düşük	Düşük	Düşük
BÖ	Yüksek	Yüksek	Ortalamadan düşük	Ortalamadan düşük	Düşük	Düşük
GKK	Yüksek	Düşük	Yüksek	Yüksek	Ortalamadan düşük	Ortalamadan düşük
DK	Yüksek	Düşük	Ortalamanın üstünde	Ortalamanın üstünde	Ortalamadan düşük	Ortalamadan düşük
RK	Düşük	Düşük	Ortalamadan düşük	Yüksek	Ortalamadan düşük	Yüksek

BO, bağlılık oluşturma; BÖ, bağlılıkla özdeşleşme; GKK, geniş kapsamlı keşif; DK, derinlemesine keşif; RK, ruminatif keşif (seçeneklerin saplantılı keşfi).

Psikoloji alanında bilindik olan ve üzerine en çok çalışılmış kimlik kuramlarına değinilmiştir. Mevcut araştırmanın bundan sonraki bölümlerinde, öykülerin insan ve kimlik üzerindeki öneminden bahsedildikten sonra, postmodern bir yaklaşım olan öyküsel kimlik hakkında detaylı bilgi verilecektir.

2.2. ÖYKÜSEL KİMLİK

2.2.1. İnsan, Öykü ve Kimlik

“Evren hikayelerden oluşur, atomlardan değil.”

-Muriel Rukeyser (52)

Muriel Rukeyser der ki: "Evren hikayelerden oluşur, atomlardan değil". İnsan da böyledir, atomlardan değil hikayelerden oluşur. Dolayısıyla insana dair ne varsa, öykülerle ve öykü içinde anlaşılabilir. Öykü ya da hikaye en genel itibariyle “Bir şey yapan birini anlatan biri” olarak tanımlanabilir. Randall’a (53) göre, bir şeyin öykü olarak tanımlanabilmesi için en az üç şey gereklidir; *anlatıcı* (hikayeyi oluşturan, bir ses, bir bakış açısı), *karakter/karakterler* (gerçek ya da kurgusal) ve *olay örgüsü* (karakterlerin yaptıkları, davranışları, başa çıktıkları).

Öyküler geçmiş zaman içindeki deneyimleri yapılandırmanın bir yoludur. İnsan da zamana ait bir varlık olarak öykü olmadan düşünülemez. Bir kişi, kendi “deneyimlediği zamanı” sadece anlatı/öykü yoluyla tam anlamıyla anlatabilir. Kişi bu deneyimi kuşkusuz başka zaman formları ile de ifade edebilir (saat, takvim vb.) ama bunlar yaşanan zamanın anlamını ve duygusunu aktarmak için yeterli değildir (53). İnsan zamanla geçmiş deneyimlerini aktarmayı ister hatta buna ihtiyaç duyduğu da söylenebilir zira insan zamanın içinde ve zamana ait bir varlıktır (54).

Öykülerin yaşamı taklit etmesi gibi yaşam da öyküleri taklit eder. Bu bağlamda yaşam, adeta bir öykünün oluşum süreci gibi insanın bir çeşit inşası durumundadır. Aslında hayatın kendisi diye bir şey yoktur. Birisi size yaşamını anlattığında bu bir hikayeleştirme başarısıdır. En azından bellekten geri çağırma ve yorumlama başarısıdır. Öyküler belirli ve gerçek yaşam olaylarını içermekle birlikte kişinin bu olayları anılarıyla ilişkilendirme biçimi ve hayatında merkezi bir konumda olup olmaması gibi faktörlere göre oluşturulacak öykü de farklılaşabilmektedir (54).

Filozof Nelson Goodman’a (55) göre; fizik, resim ya da tarih gibi alanlarla ilgilenmek *dünya yaratmanın* bir yoludur. Jerome Bruner’ de (54) bu görüşe istinaden kişinin kendi öz yaşam öyküsüyle ilgilenmesini *yaşam yaratma* yolu olarak görmüştür. Dolayısıyla insanın kendi öyküsünü nasıl şekillendirdiğinin ve bu sürecin akışının keşfedilmeye çalışılmasının büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Her insan

bir öykü oluşturunca. Her öykücü kendi kurallarıyla öyküsünü oluşturur. Önemli olan öykülerin başkalarından kopya çekilerek oluşturulması değil, kişinin kendine özgü perspektifini yansıtan özgün hikayeler oluşturulabilmesidir (54).

Kimliğimizi şekillendirmek için de yaşam deneyimlerimizi, nasıl olduğumuzu ve bu duruma nasıl geldiğimizi içeren bir hikaye veya anlatı oluştururuz. Sadece kendi öykümüzü anlatmakla kalmayıp aynı zamanda onun dinleyicisi de oluruz. Yaşamlarımızdaki olaylardan anlamlar çıkarmamız, aynı anda hem yazarı ve anlatıcısı hem de ana karakteri ve okuyucusu olarak kendi romanımızı oluşturmamızla yakından ilişkilidir. Ancak anlatan ve anlatılanın aynı kişi olması bir açıdan da paradoksal bir durum meydana getirmektedir (53).

2.2.2. Öyküsel Kimlik: Bir Yaşam Öyküsü

Yaşamdaki objektif birçok durumu tanımlamak için *özgeçmiş* ya da *biyografi* kavramları kullanılır. Yaşam öyküsü kavramı ise bu objektif durumlar içinde bulunan bireyin subjektif yanına -bireyin hatırladığı, anlattığı ya da düşündükleri- odaklanır (56). Alanyazında “narrative identity” kavramı öyküsel kimlik ya da anlatısal kimlik şeklinde çevrilmektedir. Mevcut çalışmada bu kavramın karşılığı olarak öyküsel kimlik kavramı tercih edilmiştir.

Şairlerin, filozofların, yazarların ya da sıradan insanların uzun zamandır yaşam öyküleri üzerine düşünmekte ve yazmakta oldukları görülmekle birlikte bu yaşam öykülerinin anlamı üzerine yoğunlaşılması ve sistemli bir anlayış oluşturulması 1980’li yıllara kadar gerçekleşmemiştir. Bireyin kendi yaşam öyküleri aracılığıyla oluşturulan öyküsel kimlik ya da anlatı kimliği kavramı çeşitli alanlarda 1980’li yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır fakat öyküsel kimlik modelini, yaşam öykülerinin içeriği ve biçimi gibi konularda sistemli bir şekilde ilk olarak çalışmaya başlayan kişi McAdams (57,58) olmuştur.

Öyküsel kimlik, en genel anlamıyla tanımlanacak olursa, bireyin içselleştirdiği ve gelişmeye devam etmekte olan kendi yaşam öyküsüdür (2,3,57). McAdams, “kimlik bir yaşam öyküsüdür” şeklinde düşünmektedir. Öyle ki bahsedilen yaşam öyküsü içselleştirilmiş, kendi içinde amaçlı, bütünsel ve devamlı evrilen bir yapıdadır. Öyküsel kimlik aracılığıyla bireyler kendilerine ve diğerlerine kim olduklarını, bu duruma nasıl geldiklerini ve gelecekteki olası versiyonlarını aktarma şansına sahip olurlar (1,2,3).

Öyküsel kimlik bireyin yaşamına değişen derecelerde birlik ve amaç duygusu sağlar. Bunu da yeniden yapılandırılan geçmişi ve hayali kurulan geleceği bütünleştirerek başarır (3,59). Geç ergenlikte ve erken yetişkinlikte modern toplumlarda yaşayan bireyler hayatlarını içselleştirilmiş bir yaşam öyküsü şeklinde bir araya getirmeye çalışırlar. Geçmişi yeniden yapılandırmaya ve geleceği yaşamlarına birlik ve amaç duygusu katacak şekilde öngörmeye başlarlar (2). Öyküsel kimlik, bir kişinin hayatını anlamlandırmak amacıyla inşa ettiği devam eden hikayesidir. Bu hikaye kişinin kendi otobiyografisinden seçtiği ve yeniden inşa ettiği geçmişe dayalı bir hikaye olmasının yanında kişinin kendisi ve diğerleri için “hayatım nereye gidiyor?” gibi soruları açıklamasına yardım eden geleceğe yönelik anlatsal bir öngörüdür (2,3).

McAdams (57), kimliği geç ergenlik döneminde üzerinde çalışılmaya başlanan içsel bir hikaye hatta kişisel bir mit olarak düşünülmektedir. Bu hikayede baş karakterler ve sahneler ile hayal edilen bir son vardır. Kişi bu hikayelerle geçmişini yeniden yapılandırmakta ve geleceğini adeta inşa etmektedir (57,60). Kişi bu amaçlı yaşam öykülerine dayanarak Erikson’un temel sorularından olan “Ben kimim?” sorusunu yanıtlamaya çalışmaktadır. Kişinin yaşam öyküsü, epizodik anıların ve kurgulanan anıların birleşmesiyle kimliğini tutarlı bir şekilde açıklamaktadır (3).

2.2.3. Öyküsel Kimlik Kapsamında Kimlik Gelişimi

McAdams, Erikson’un psikososyal gelişim modelini temel almıştır. McAdams ve McLean’e (3) göre bir yaşam öyküsü oluşturma ve bunu içselleştirme, Erikson’un kimlikle ilgili anahtar sorularına (Ben kimim?, Nasıl bu hale geldim?, Hayatım nereye doğru gidiyor?) yanıt verir. McAdams, Erikson’un psikososyal gelişim kuramında kimlik kavramının zaman ve kültür ile birlikte bireyin hayatını bütünleştiren bir hikaye gibi görülebileceğini öne sürmektedir. Erik Erikson’un kuramında, bireyler geç ergenlik ve erken yetişkinlik dönemlerindeki kimlik oluşturma sürecinde hayatlarının gidişatına ve onları bekleyen yetişkin dünyasına nasıl uyum sağlayacaklarına yönelik bütünleştirici anlatılar geliştirirler (3,58). Erikson’a paralel şekilde McAdams da kimliği oluşturan yaşam öykülerinin bireyin kendisi tarafından oluşturulmaya başlanmasının ergenlik döneminde gerçekleştiğini belirtmektedir (2). Kişinin geçmişindeki anıları bütünleştirdiği ve yorumlayabildiği en erken dönem ergenliktir. Araştırmacılar yaşam öyküsü oluşturabilmek için öncelikle bazı bilişsel ve gelişimsel ön koşulların oluşması gerektiğini iddia etmektedirler ve bu nedenle gerçek manada bir yaşam öyküsünün ancak ergenlik

çağı ile ortaya çıkabileceğini söylemektedirler (2,56,61). Bu durum Erikson ve McAdams'ın düşünceleriyle de uyumludur (1,2,20). Daha önceki yaşam dönemlerinde yani bebeklik ve çocukluk döneminde de kişi yaşam öykülerine sahiptir fakat bu yaşam öykülerinde bir tutarlılık ve bütünlükten bahsedilmesi pek mümkün değildir (2,57).

Geç ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kişiler kimlik oluşturma sürecinde içinde bulundukları kültürün beklentileri ve desteğinden etkilenirler. Bu dönem kişilerin kendi yaşamlarını zamansal, biyografik, nedensel ve tematik tutarlılığı içerecek şekilde öyküler aracılığıyla yorumlayabildikleri bir dönemdir. Yaşam öyküsü, ilk izlerinin gözlemlenebildiği 1 yaşından yetişkinlik yıllarının çok sonralarına kadar devam eden bir süreci içerir. Özellikle orta yaş ve sonrasındaki dönemlerde bulunan erkek ve kadınların hayat hikayesinde üretkenlik konusu ön plana çıkabilir ve kişi cazip bir hikaye sonu yaratmaya çalışabilir. Dolayısıyla da yaşam öyküsü bir kere oluşturulan bir şey değildir. Yaşam öyküsü yeniden ve sürekli olarak yazılmaya devam eder (2,59).

Hemen hemen her kültürden insan, doğuştan hikaye anlatma becerileriyle dünyaya gelir. Bu hikayeler geleneksel halk masallarından gerçek hayattaki sıradan insanların hikayelerini içeren televizyon programlarına kadar geniş bir yelpazededir. Bunun yanında insanlar kendilerine dair de hikayeler kurgular ve anlatırlar. Hayatlarındaki belirli dönemleri, deneyimleri ve tüm bunların onlara ne ifade ettiğini içerecek şekilde detaylandırır (62). Kişi bebeklik, çocukluk ve erken ergenlik dönemlerinden geçerken, bir gün oluşturacağı yaşam hikayeleri için malzeme toplar (63). Bebekliğinden itibaren yaşam öykülerinin içinde olan birey, ergenlik döneminin sonlarında, yeniden inşa edilmiş geçmiş ile beklenen gelecek arasında bağlantılar kurarak kendi yaşam hikayelerinin artık “yaratıcısı” durumuna gelir. Her ne kadar öyküsel kimlik için ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemleri başlangıç olarak kabul edilse de öyküsel kimliğin gelişimi ömür boyu devam edecek olan bir süreçtir (58,62). McAdams (2), hikayelerin dinamik ve devamlı gelişen yapısını “hikayeler taşınmaz” şeklinde ifade etmektedir. Kişiler bir ömür boyu kendilerine veya başkalarına ait olan yaşantıların anlamlarını öyküler aracılığıyla bulmaya ve keşfetmeye devam ederler.

Singer (62), 15-86 yaş aralığında farklı yaşam evrelerindeki bireylerin gelişimi ve kişilik oluşumlarında, öyküsel kimliğin ve anlam oluşturabilmenin önemli bir gücü olduğundan bahsetmektedir. İster bir ergenin ilk aşkı ister bir üniversite öğrencisinin 11 Eylül saldırılarına dair tepkisi ya da yaşlı bir katılımcının İkinci Dünya Savaşı'ndaki

anırları üzerine çalışsınlar, insanlar kendilerini ve içinde yaşadıkları dünyayı, anlattığımız hikayeler ve bu hikayelerden ortaya çıkan temalar aracılığıyla tanımaktadır. Dolayısıyla da bir birey kendisiyle ilgili ve kendini tanımlayan yaşam öykülerini oluştururken içinde bulunduğu kültürel ortamdan, sosyal yaşamdan, imgelerden ve metaforlardan yararlanmaktadır (58).

Farklı kültürler bireylere öyküsel kimliklerini oluşturmaları için farklı imgeler ve temalar sunar. Bireyler kendi kişisel hikayelerini anlatırken onlara sunulan bu temalardan yararlanırlar. Dolayısıyla içinde bulunulan toplum yaşam öykülerinin gelişimiyle ve sunuluşuyla bağlantılı bir durumdadır (3). Ayrıca kişilerin içselleştirilmiş yaşam öyküleri, öyküyü anlatan hakkında önemli temaları ortaya çıkaracak kadar geniş ve istikrarlıdır (58).

2.2.4. Öyküsel Kimlik Kapsamında Benlik Gelişimi

Kişiler deneyimledikleri çoğu durum hakkında yaşam öykülerine sahip oldukları gibi benlikleriyle ilgili de anlatılara sahiptirler. Anlatılar benlikle ilişki içindedir ve bireyin süreklilik duygusunu hissetmesini sağlayan şey benliğin öykülenmesidir (4). Benlikle ilgili anlatılar yalnızca belirli zamanda ve yerde ne olduğuyla alakalı hikayeler değildir. Anlatılar aynı zamanda geçmişteki olayların benlikle ilişkili olarak değerlendirilmesini ve zamansal bir süreklilik duygusunun hissedilmesini sağlar (4). Bir kişinin zamansal süreklilik duygusu hissetmesini sağlayan durum benliğin öykülenmesidir. Geç ergenlik döneminde kişiler benliklerini öyküler yoluyla keşfetmeye çalışırlar ve kişisel öyküler oluşturdukça farklı ortam ve zamanlardaki benlikleri arasındaki ilişkiyi görerek bağlantı kurarlar. Başlangıçtaki bu öykünün amacı, kişinin geçmişteki deneyimlerinin seçici bir anlatısı olan ve benliği bütünleştirmeye yarayan bir yaşam öyküsü oluşturmaktır (64). Benlik, durumlar değiştikçe ve zaman geçtikçe tekrar ettiği fark edilen öyküler aracılığıyla gözden geçirilerek dinamik bir biçimde inşa edilmeye devam eder (58).

Yaşam öykülerinin esas işlevi bütünleşmeyi sağlamasıdır. Birey benlik gelişimi sürecinde ilk bakışta rastgele ve dağınık bir örüntü görünümü veren birikimden yapılandırılmış bir kimlik oluşturabilir (1). Yaşam öykülerinin benliği zamana dahil etme ve zamanla uyumlu hale getirme işlevi olsa da başka işlevleri de mevcuttur. Bunlardan biri keyiflendirmektir. Hayatları çok monoton olan insanlar bile sıkıcı bir yaşam öyküsüne sahip olmak istemez. Yaşam öykülerinin bir diğer işlevi ise öğretmektir. Yaşam öyküleri

keyif verirken öğretir. Kişiler öykülerini birbirleriyle paylaşma ihtiyacı duyarlar. Bu paylaşım kişileri hem eğitir hem de sosyalleştirir. Kişilerin kendileri hakkında paylaştıkları öyküler bu öyküleri dinleyenlerin üzerinde şüphesiz geniş kapsamlı etkiler bırakır (1).

Her ne kadar bütünleşme ve birlik kimliğin temel işlevlerinden olsa da insanların çoğu hayatlarında bütünleşme ve birliği deneyimleyememektedir. Bununla birlikte postmodern toplum içinde yaşayan birey tüm bu karmaşıklığın içinde bir nebze de olsa amaç, bütünlük ve anlam oluşturmaya çalışmaktadır. Bu çabalar öyküsel kimliğin yapı taşlarını oluşturur. Öyküsel kimlik her zaman her şeyi kapsayan büyüklük ve bütünsellikte olmasa da insanlar hayatlarının bütününe dair bir anlatı oluşturmaya çalışırlar (58).

Yaşam öyküleri geniş bir zaman dilimini içerir ve farklı yerleri, durumları ve kişileri (anlatıcı dışında) kapsar. Özellikle dönüm noktaları olarak tanımlanabilecek durumlarla ilgili hikayeler benliğin bir parçası haline gelebilmektedir. Birey dönüm noktaları ile ilgili hikayeler anlatabileceği gibi durumsal hikayelerde anlatır. Durumsal hikayeler bireyin belirli bir olay ya da durum hakkında anlattığı spesifik hikayelerdir. Kişi durumsal hikayeleri anlatma yoluyla da hem benliğini hem de yaşam öyküsünü sürdürüp geliştirebilir (65). Habermas ve Bluck (56) tarafından ortaya atılan otobiyografik akıl yürütmenin durum hikayelerinin oluşturulmasıyla meydana geldiği düşünülmektedir. Bireyin yaşamında birçok durumsal öykü olmasına rağmen bunların hepsi yaşam öyküsüne seçilmez fakat bu öyküler daha geniş kapsamlı olan yaşam öykülerine seçilebilecek potansiyel adaylardır. (65).

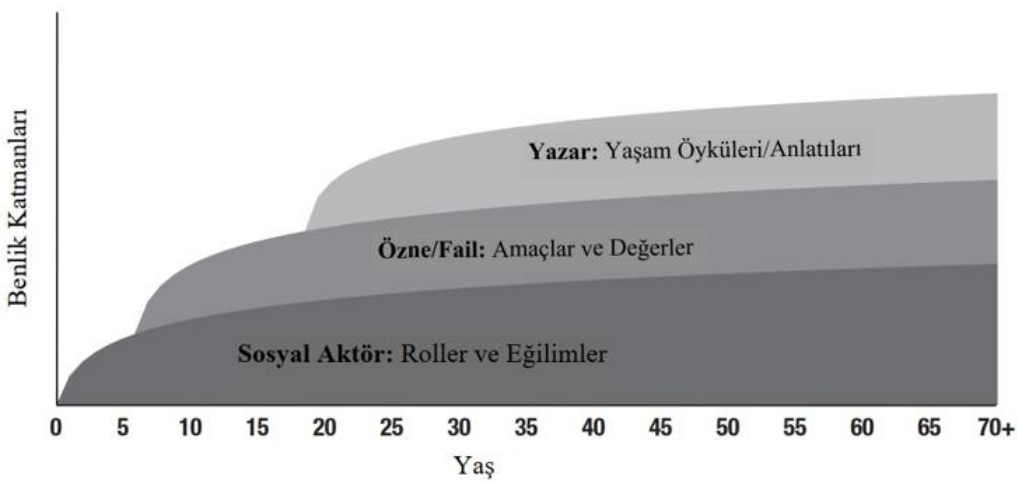
Durumsal hikayeler yaşam boyu benlik gelişimi üzerinde etkilidir. Öncelikle durumsal hikayeler çocukluk döneminde anlatı kapasitesi ve tarzı üzerinde etkilidir. Aynı zamanda ergenlik döneminde yaşam öyküsünün ortaya çıkışıyla da ilişkilidir. Ayrıca durumsal öyküler bireyin yaşamı boyunca kişiliğindeki değişim ve istikrarıyla da bağlantılıdır (65).

Yaşamımızdaki önemli olayları sık sık anlatma ihtiyacı duyabiliriz. Burada asıl yapılmaya çalışılan şey hikayeyi şekillendirmek ve bu hikayede anlam ve tutarlılık bulmaya çalışmaktır. Anlatılan hikayeler bireye yeni benlik kavramları da katmaktadır (65). Kişinin kendini nasıl gördüğü ve kendi hakkında ne düşündüğü aynı zamanda kişinin davranışlarına da yön vermektedir. Kişinin kendi hakkındaki algısı ve düşüncesini

fark edebileceğimiz kısım, o kişinin kendi hakkında anlattığı hikayeleri fark etmeye çalışmaktır. İnsanlar ayrıca hem kendinin hem de başkalarının anlattığı hikayeleri sorgulamaya meyillidir. Bu nedenle de hikayelere karşı başka hikayeler anlatılır, yazılanlar yeniden yazılmaya çalışılır (4).

Modern zaman insanı, onun için önemli olan hedefler, planlar, değerler gibi kavramları içeren yaşam öykülerine sahiptir. Bunlar kimlik oluşturma sürecinin bir sonucu olarak kişinin benliğine uygun hale getirilebilir. Bir kişinin birden fazla yaşam öyküsü olabilir ya da yaşam öyküsünün genelinde kendisiyle ilgili oldukça bağlantısız bir hikaye koleksiyonu olabilir (1).

McAdams (66), benliğin kendini üç farklı şekilde ortaya koyduğunu öne sürmektedir. Kişi benlik gelişim süreci boyunca üç gelişimsel benlik katmanından geçmektedir: aktör, özne ve yazar olarak benlik. Kişi yaşamına sosyal bir aktör olarak başlar, zaman içinde motivasyonu, hedefi, planı ve amacı olan bir özne/fail durumuna gelir. Erken yetişkinlik döneminde ise retrospektif ve prospektif bakış açısına sahip bir yazar durumundadır (59). Bu üç katmandan her biri farklı zamanlarda ortaya çıkar ve insan yaşamı boyunca kendi gelişimsel yörüngesini takip eder (66). Kişi herhangi bir zaman diliminde ve yerde bir aktör, bir özne ve bir yazar olarak var olabilmektedir (59,66).

Şekil 2.2: Benlik katmanları (66).

1. Sosyal aktör: Yaşam bir sahnedir ve bu sahnede kişinin kendini sunması herkesin oynadığı bir oyundur (67). Kişi yaşamına sosyal bir aktör olarak başlar. Bu aşamada benlik, kendisinin ve diğer aktörlerin performanslarını ve bunlara verilen tepkileri gözlemleyerek kendini bir aktör olarak algılamaya başlar (59). Aktör olarak benlik bireyin çocukluk, ergenlik, ilk yetişkinlik ve en sonunda orta yetişkinliğe ulaşmasıyla daha açık ve anlaşılır bir hale gelir. Kişi yaşlılığa ulaştığında ise aktör olarak benliğin kendine atfettiği özellikler ve sosyal rolleri kişinin önemli özellikleri olarak kalır. Kişi yaşamı boyunca sosyal aktör olarak kendi rol/rollerini devam ettirir. Yaşamına sosyal aktör olarak başlayan benliğin, yaşamın sonunda da aktör olarak rolü devam etmektedir (59).

2. Özne/Fail: Sosyal bir aktör olan benlik, orta çocukluk yıllarına ulaştığında artık sadece bir aktör değil aynı zamanda bir özne/fail durumundadır. Özne konumuna ulaşan benliğin arzuları, amaçları, umutları, geleceğe yönelik planları vardır ve bu özellikler özne benliğin daha kompleks bir yapı olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Özne konumuna ulaşan benlik arzuları, planları, umutları ve geleceğe yönelik planlara sahip olduğu için daha kompleks bir yapıdadır. Özne konumunda iken seçimler yapması ve kontrolü ele alması gereken bir kişinin artık hedefleri, planları ve amaçları olan biri haline gelmesi ve bunlara ulaşmaya çalışması gibi hedefleri bulunmaktadır (59,66). Özne benlik, ergenlik ve genç yetişkinlikte artık uzun vadeli hedefleri de içerecek şekilde genişler. İlk yetişkinlik yıllarında öznenin birçok hedefi olabilir hatta bu hedefler birbiriyle çelişebilir fakat orta yetişkinlikte öznenin önem verdiği, tatmin edici ya da endişe verici hedeflere odaklanmak için daralır. Yine bu dönemde kişide üretkenlikle ilgili hedefler zirveye ulaşabilir. Yaşlılığa geçişle birlikte ise güç azalır, kayıplar artar. Kişi artık önem verilen birinci hedeflerden geri çekilirken ikincil hedeflerine yönelir (59).

3. Yazar: Yazar olarak benlik, sosyal aktörün ne yaptığını ve motive öznenin ne istediğini öyküsel bir açıklamayla sunmaktadır. Otobiyografik bir yazar olarak benlik, yüksek ve düşük anları içermekle birlikte kişinin dönüm noktası olarak tanımladığı anları da kapsayacak şekilde bir yaşam öyküsü oluşturmaya çalışır (59). Bunu benliğinin gelecek zamanlardaki olası versiyonlarını açıklayan otobiyografik anlatıları kullanarak yapar. Yazar olarak benliğin ortaya çıkması için öncelikle erken çocukluk döneminde otobiyografik belleğin ortaya çıkması ve geç çocukluk döneminden ergenliğe kadar geçen sürede de otobiyografik düşünme becerilerinin gelişmesi gerekmektedir. Yetişkinlik

dönemine eriştiğinde kişi kendini yazar benlik aracılığıyla tanımlamak için ilk girişimlerde bulunur. Benliğin yazar yönü devamlı evrilmekte olan yazarın dünyasındaki tüm değişiklikleri takip etmek ve anlamlandırmak için yazılan öyküyü devamlı inceler ve bazen dramatik bir şekilde dönüştürerek kişisel deneyimleri anlatıya dahil etmeye devam eder (66). Orta yaşa kadar, otobiyografik bir yazar olan benlik, giderek daha tutarlı ve incelikli anlatı kimlikleri oluşturur. Orta yaşlardan ileri yetişkinliğe kadar, yaşam hikayeleri duygusal olarak daha olumlu ve yapı olarak daha basit bir hale gelebilir. Yaşlılık dönemine gelindiğinde ise demansın ve diğer sağlık sorunlarının başlaması sebebiyle kişinin otobiyografik belleği zayıflayabilir ve sonunda bu durumlar kişinin yazar olma yeteneğini zayıflatabilir (59).

McAdams'a (66) göre, benlikle ilişkili kavramlardan olan öz düzenleme becerisi, öncelikli olarak aktör benliği ilgilendirerek ortaya çıkmaktadır. İlerleyen zamanlarda özne ve yazar durumundaki benlik için de önemli hale gelir. Benlik için önemli kavramlardan bir diğeri olan benlik saygısı ise ilk olarak orta çocukluk dönemindeki bireyin kendini motive eden bir özne olarak ortaya çıkan benliğiyle ilişkilidir. Son olarak benlik sürekliliğinin ise benliğin otobiyografik bir yazar oluşu ile ilgili olduğu söylenebilir.

2.2.5. Yaşam Öyküleri ve Özellikleri

Yaşam öyküleri psikososyal bir yapıdır. Bir öykü o öyküye sahip olan kişi tarafından oluşturulmuş olsa da bu hikayede kültür de bir diğer oluşturucu rolündedir. Aslında bir yaşam öyküsü birey ve kültür tarafından ortaklaşa oluşturulan bir yapıdadır. Bu nedenle de farklı türlerdeki hikayeler, farklı kültürlerde farklı anlamlara sahip olacaktır. Aynı zamanda psikososyal yapılar olan yaşam öyküleri “gerçek” olaylara dayanır (Örneğin; 7 Şubat'ta prematüre bir bebek olarak doğdum). Fakat yaşam öyküleri bununla birlikte gerçeğin de ötesine geçerek kişi için anlamlı ve takip edilebilir bir hikaye formu haline gelir (Örneğin; babam her zaman prematüre doğmama rağmen yaşadığım için şanslı olduğumu söylerdi, bir kez başardım yine başarabilirim). Dolayısıyla yaşam öykülerini, gerçek yaşamın yaratıcı ve anlam dolu öyküleri olarak tanımlamakta mümkündür. Yaşam öykülerinin saf fantezi ve birebir tarih arasında bir yerde olduğu söylenebilir (1).

McAdams (1), yetişkin yaşam öykülerinin yapısal ve biçimsel özelliklerini 7 madde altında toplamıştır. Bu 7 madde aşağıda belirtilmiştir.

1. **Anlatı tonu:** Yaşam öykülerinin içerdiği genel duygusal ton veya tutumdur. Umutsuz karamsarlık ve sınırsız iyimserlik arasında değişebilir.
2. **İmgeler:** Yaşam öyküsü belirli imgeleri içerir. Bir öykünün imgesi o öykünün yazarı tarafından oluşturulan betimlemeleri, sesleri hatta kokuları ve tatları, metafor ve benzetmeleri içerir.
3. **Tema:** Temalar karakterlerin öyküdeki amaçlarına göre değişkenlik gösterir. Karakterlerin ne istediği, zamanla neyi elde etmeyi hedefledikleri ve nelerden kaçınmaya çalıştıkları öykülerdeki temaları belirler.
4. **İdeolojik bağlam:** Yaşam öykülerinin temel inanç ve değerleri içeren bir arka planı vardır. Bireyin öyküsünde somutlaşan dini, siyasi görüşleri ve değerlerine atıfta bulunur.
5. **Çekirdek olaylar:** Yaşam öykülerinde belirgin şekilde öne çıkan sahnelerdir. Öyküdeki başlangıç noktaları, bitiş noktaları ve dönüm noktaları önemli bölümlerdir. Çekirdek olaylarda önemli olan geçmişte gerçekten ne olduğu değil kişinin belleğinde bu olayın neyi sembolize ettiğidir.
6. **İmagolar:** Her yaşam öyküsü karakter/karakterler içerir. İmago, benliğin yani ana karakterin idealize edilmiş bir kişiselleştirmesidir. Bir kişinin yaşam öyküsünün birden fazla “imago” içermesi muhtemeldir.
7. **Bitişler:** Hikayelerin başlangıcı ve ortası olduğu gibi bir sonunun da olması beklenir.

Yaşam öyküleri biçimsel olarak incelenebileceği gibi içerik açısından da incelenebilmektedir. Habermas ve Bluck (56), yaşam öykülerini genel bir tutarlılık açısından incelemeyi tercih etmiştir. Onlara göre yaşam öykülerinin en önemli bileşeni tutarlılıktır çünkü tutarlılık yaşam öykülerini diğer sınırlı öykülerden ayıran en önemli unsurdur (56,68).

Habermas ve Bluck’ın (56) ortaya attığı bir kavram olan otobiyografik akıl yürütme becerisi sayesinde yaşam öykülerinde dört farklı türde genel tutarlılık ortaya çıkmaktadır. (61). Bu dört genel tutarlılık türü aşağıda açıklanmıştır.

1. **Zamansal tutarlılık:** Olayların kronolojik olarak sıralanabilir olmasıdır. Tutarlı bir yaşam öyküsünde olayların başlangıçtan bitişine kadar sıralı bir halde aktarılabilmesi beklenir.

2. **Tematik tutarlılık:** Oluşturulan öykü içinde genel temalar oluşturabilme becerisi ve çeşitli olaylar arasında benzer temaların fark edilebilmesidir.
3. **Nedensel tutarlılık:** Yaşam öykülerinin nedenler ve sonuçlar açısından ele alınması durumudur. Kişinin yaşam öyküsüne neden ve anlam yükleyen tutarlılık türüdür. Nedensel tutarlılığın yokluğunda hayat anlamsız ve boş görünebilir.
4. **Kültürel tutarlılık:** Yaşam öykülerinin normatif beklentileri karşılayıp karşılamadığı ile ilgilidir. Ancak kültürel uyum çeşitli kültürlerle göre değişiklik göstermektedir.

Bu dört tutarlılık türü her yaşam öyküsünde bulunmak zorunda değildir. Bir yaşam öyküsünde bu dört tutarlılık alt türünün bulunma derecesi o yaşam öyküsünün genel tutarlılığını da o derece arttırmaktadır.

İlk üç tutarlılık türü her öykü de bulunabilecek genel kavramlardır fakat kültürel tutarlılık alt türü yaşam öykülerine özgüdür. Zamansal tutarlılık alt türü, yaşam olaylarının iskeleti gibidir. Habermas ve Paha'a (69) göre tematik tutarlılık ergenlik döneminin ortalarına doğru oluşur. Nedensel tutarlılık ise ergenliğin sonlarına doğru ortaya çıkar ve en son gelişen tutarlılık alt türüdür. Bireyin yaşam öykülerinde çocukluktan ergenliğe doğru geçiş sürecinde dört tutarlılık alt türünde de artış gözlemlenmiştir (69).

Habermas ve Bluck'a (56) göre nedensel ve tematik tutarlılığa sahip olan yaşam öyküleri *iyi* ya da *gerçek* yaşam öyküleri olarak tanımlanabilir. McAdams (1) ise, bir yaşam öyküsünün "iyi" bir yaşam öyküsü olarak değerlendirilebilmesi için 6 standart tanımlamıştır. Bunlar tutarlılık, açıklık, güvenilirlik, farklılaşma, uzlaşma ve üretken bütünleşmedir. Tanımlanan 6 standart aşağıda açıklanmıştır.

1. **Tutarlılık:** Bir yaşam öyküsünün kendi içinde ne derece anlamlı olduğunu gösterir. Olayların neden-sonuç ilişkisi içinde olup olmaması, öykünün bölümlerinin kendi arasında çelişip çelişmemesi gibi durumlar tutarlılık açısından önemlidir. Tutarlılıktan yoksun öyküler kafa karıştırıcıdır fakat bazı öyküler de fazlasıyla tutarlıdır. Bir kişinin yaşam öyküsünün o kişinin yaşamındaki her şeye uyması beklenemez. Modern dünyadaki yetişkinlerin bütünlük hissetmeleri için eksiksiz tutarlılığa ihtiyaçları yoktur. Hatta iyi bir yaşam öyküsü değişime açık ve belirsizliğe karşı da esnek bir yapıdadır.

2. **Açıklık:** Postmodern bir dünyada belki de en önemli kriterlerden biri de açıklıktır. Açık bir yaşam öyküsüne sahip kişi, gelecekteki olası farklı alternatiflere de açık bir durumdadır. En önemli kriterlerden biri olmasına karşın değerlendirilmesi de oldukça zordur. Bunun sebebi ise fazlaca açıklığa sahip bir kişinin kararlılık ve bağlılık eksikliğine sahip olarak görülebilmesi tehlikesidir.
3. **Güvenilirlik:** İyi bir yaşam öyküsünde gerçekler büyük ölçüde çarpıtılmaz. Kimlik bir fantezi değildir. Yetişkin bir birey kendi kimliğini kendi var eder fakat bunu edebi eserler gibi yoktan var etmez. Kişi kimliğini oluştururken hayal gücünden yararlanır ama yine de gerçek dünyadan temel alır.
4. **Farklılaşma:** Kişilerin yaşam öyküleri farklılaşma açısından gelişmelidir. Yetişkin bir birey yeni ve farklı deneyimler edindikçe yaşam öyküleri derinleşir ve karmaşıklaşır. Bu farklılaşmalar arttıkça bireyin içindeki çatışmalarda da bir artış meydana gelir.
5. **Uzlaşma:** Bireyin yaşam öyküsünün farklılaşmaya başlamasıyla çatışmalar meydana gelir ve birey uzlaşmaya ihtiyaç duymaya başlar.
6. **Üretken bütünleşme:** Olgun bir kimliğe sahip yetişkin toplumun bir parçası olarak topluma katkıda bulunur. Kendinden sonrakilerle bilgi ve birikimini paylaşma gibi içinde bulunduğu sosyal yaşama küçük veya büyük bir katkı sağlama ihtiyacı içindedir.

Yaşam öyküleri ya da hayat hikayeleri, kişisel deneyimlerin kapsamlı ve seçici bir otobiyografisidir. (63). Yaşam öyküleri ya da anlatılar, kişinin kendi otobiyografisinden seçtiği ve yeniden inşa ettiği geçmişe dayalı bir hikaye olmasının yanında, kişinin kendisi ve diğerleri için “hayatım nereye gidiyor?” gibi soruları açıklamasına yardım eden geleceğe yönelik anlatısal bir öngörüdür. Bu bağlamda yaşam öyküleri bütünleştirici otobiyografik projeler olarak düşünülebilir (57,58). Öyküsel kimlik, otobiyografik geçmişi ve hayali kurulan geleceği kişinin hayatına birliktelik, amaç ve anlam katacak şekilde yeniden inşa eder. Böylece kişinin yaşam öyküsü, epizodik anıların ve kurgulanan anıların birleşmesiyle, kimliği tutarlı bir şekilde açıklar (3).

2.2.6. Yaşam Öyküleri, Otobiyografik Bellek ve Otobiyografik Akıl Yürütme

Literatür incelendiğinde yaşam öyküsü ve otobiyografik bellek birbirleriyle bağlantılı görünmektedir. Otobiyografik bellek kişinin hayatındaki olayların belleğidir.

Kişinin yaşam dönemlerini, tipik yaşam olaylarını ve özellikle iyi hatırlanan sahnelerin belirli ayrıntılarını kapsayacak şekilde devam eden bir yaşam öyküsü içinde benliği temellendirmeye yardımcı olur. Her ne kadar otobiyografik bellek ve yaşam öyküsü bağlantılı kavramlar olsa da birbirlerinden farklılaştıkları noktaları da bulunmaktadır. Otobiyografik bellek çok geniş bir kişisel bilgi ve deneyimi kapsarken, yaşam öyküsü daha sınırlı, zamansal ve tematik olarak düzenlenmiş kesitlerden oluşur (4,56). Bir yaşam öyküsünde kişinin otobiyografik hatıraları ve kendini anlamlandırma süreci birleştirilir. Bu birleştirmenin amacı kişinin geçmişiyle tutarlı bir yaşam öyküsü oluşturabilmesidir.

Habermas ve Bluck (56), geçmişi de göz önüne alarak benlikle bağlantılar kurma sürecini göstermek için otobiyografik akıl yürütme terimini ortaya atmıştır. Otobiyografik akıl yürütme kişinin benliğini çevreleyen biyografik bakış açısının evrilmiş halidir. Otobiyografik akıl yürütme için otobiyografik anılar arasında uyum sağlama işlevi de denilebilir. Otobiyografik akıl yürütme olmadan yaşam öyküsü sadece otobiyografik anıların sıralı bir listesi anlamına gelir (56,61).

Habermas ve Bluck (56), yaşam öykülerini ve otobiyografik akıl yürütmeyi birbirlerinden ayrı süreçler olarak açıklamaktadır. Otobiyografik akıl yürütme, otobiyografik hatırlamaya dayanır fakat onun ötesindedir. Otobiyografik akıl yürütme, benlik ve olaylar arasında bir tutarlılık meydana getirir ve bireyin anlayışını geliştirir. Yaşam öyküleri ya da anlatıları kişinin yaşamına dair tüm unsurlarını içinde barındırırken otobiyografik akıl yürütme yaşam öyküsünün oluşturulduğu ve kullanıldığı sürece odaklanır. Yaşam öyküleri, kişinin açık bir şekilde, zamansallığı ve bağlamı da göz önüne alarak yaşıntılarını anlatmasıdır. Otobiyografik akıl yürütme ise kişinin benliğini de dahil ederek biyografik bir bakış açısı geliştirmesine işaret etmektedir. Habermas ve Bluck (56) yaşam öykülerini otobiyografik akıl yürütmeye göre daha geniş ve kapsamlı bir süreç olarak görmektedir. Yaşam öyküsü oldukça geniş kapsamlı olayları içerebilirken, otobiyografik akıl yürütmede geçmişteki ya da şimdi olan olaylardan daha fazlası yoktur.

2.3. BENLİK BELİRGİNLİĞİ

Benlik belirginliği kavramının açıklanabilmesi için öncelikli olarak bazı tanımlamaların yapılması gerekmektedir. Bunlar:

1. **Self: Benlik.** Benlik teriminin psikoloji alanında kullanımı oldukça kapsamlıdır ve çok sayıda tanımlaması mevcuttur. Bunlardan bazıları şöyledir: APA Psikoloji Sözlüğü'ne (5) göre benlik, bireyin bilinçli ya da bilinçsiz, fiziksel ya da zihinsel özelliklerinin tümüne karşılık gelmektedir. William James'e (70) göre benliğin tamamı iki yönlü gibidir. Benlik kısmen bilen kısmen bilinen durumda, bazen özne ve bazen nesne olan, kendi içinde iki yönlü bir yapıdadır. Dolayısıyla benliği "Me" ya da bilinen ve "I" ya da bilen şeklinde tanımlamak mümkündür. Freud ve Adler'in kuramlarında ise benlik ve ego birbirlerine karşılık gelen iki kavramdır (71,72). Carl Jung'a (73) göre benlik, bireyin bilinçli ve bilinçdışı unsurlarının hepsini içeren bütünsel bir yapıdır. Heinz Kohut (74) ise benlik duygusunun, kişinin erken yaşamındaki önemli figürler tarafından desteklenen sağlıklı narsisistik gelişimi yoluyla ortaya çıktığını ifade etmektedir.
2. **Self Concept: Benlik kavramı/Öz kavram.** Bir kişinin kendisi hakkında yaptığı tanımlama ve değerlendirmelerdir. Bu tanımlama ve değerlendirmeler, kişinin psikolojik ve fiziksel özelliklerinden yetenek ve rollerine kadar uzanabilmektedir (5). "Self concept" kavramı yerine "Self schema" kavramını kullanmayı tercih eden bazı araştırmacılar da mevcuttur. Self schema yani benlik şeması, kişinin kendi hakkında düzenlediği bilgi ve inançlardan oluşan bilişsel çerçeve olarak ifade edilebilir (75).
3. **Self Concept Clarity: Benlik belirginliği/Benlik netliği.** Bireyin kendisine dair olan bilgisinin yani benlik kavramının ne kadar net ve güvenli olduğunun bir ölçüsüdür (6). Self concept clarity kavramı, benlik netliği şeklinde de çevrilere sahiptir. Bu çalışma kapsamında benlik belirginliği kavramı tercih edilmiştir.

Benlik kavramı üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, benlik kavramının içerik ve yapı olarak iki ana bölüme ayrıldığı görülmektedir. Benlik kavramının *içerik* kısmı, bir bireyin kendisi hakkındaki inançları ve öz değerlendirmeleriyle ilgilidir (76). Benliğin *içerik* bölümü kendi içinde de ikiye ayrılır: Bilgi bileşenleri ve değerlendirme bileşenleri. Kişinin "Ben kimim?" sorusuna verdiği cevabı, bilgi bileşeni ile ilişkiliyken "Kendim hakkında nasıl hissediyorum?" sorusuna verdiği cevabı ise değerlendirme

bileşeni ile ilişkilidir. Bilgi bileşenleri kişinin spesifik özelliklerini (karakteristik ve fiziksel özelliklerini), rollerini, değerlerini ve kişisel hedeflerine dair inançlarını içerir. Değerlendirme bileşenleri ise bireyin kendini nesne gibi ele alarak kendine yönelik gerçekleştirdiği öz değerlendirmelerini ve benlik saygısını içerir (7).

Benlik kavramının diğer bölümü olan *yapısı* ise benlik kavramının içeriğinin (benlik özellikleri, inançlar, değerler vb.) nasıl düzenlendiğiyle ilgilidir. Benliğin yapısı, kişinin kendine yönelik gerçekleştirdiği bilişsel organizasyonunu ifade eder (76). Benlik belirginliği kavramı, benliğin yapısal yönüyle ilişkili bir kavramdır (6,7).

Benliğin yapısı üzerine çalışan araştırmacılar iki görüş altında toplanmışlardır: Benlikteki çoğulculuğun (bir bireydeki farklı benlik temsillerinin doğası ve bunların sayısı) derecesi üzerine çalışanlar ve benlikteki tekliğin (bir bireydeki benlik temsilleri arasındaki tutarlılık) derecesi üzerine çalışanlar. Benlik belirginliği kavramı, benliğin yapısındaki tekliğe odaklanan çalışmaların altında incelenmektedir. Kimi araştırmacılar, benlik yapısındaki daha fazla çoğulculuğun veya farklılaşmanın psikolojik uyumu artırdığını öne sürerken, diğer araştırmalar ise benlik yapısındaki daha fazla birlik veya bütünleşmenin psikolojik uyumu artırdığını öne sürmektedir (76).

Şekil 2.3: Benlik kavramı diyagramı

Benlik belirginliği kavramı, kişinin kendine yönelik inançlarının ne derece net, kendinden emin, içsel olarak tutarlı ve zamansal olarak istikrarlı olduğuyla ilişkilidir (7,76). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere benlik belirginliği kavramı, benliğin içeriğinin değerdendirilmesinden ziyade benliğin yapısal yönlerinin değerdendirilmesiyle ilgilidir (77).

Lodi-Smith ve DeMarree’a göre (77), benlik belirginliği kavramı kısaca aşğıdaki 3 özelliği içermektedir;

1. Belirli bir bireyin kendi kişisel niteliklerine ilişkin anlayışını
2. Bu bireyin kişisel özelliklerini birbirleriyle uyumlu görmesini
3. Bu bireyin bu özellikleri zaman içinde ve farklı bağlamlar arasında sürekli ve tutarlı bir şekilde görmesini

Bazı bireyler çeşitli sosyal roller içinde kendilerini özünde aynı kişi olarak görürken, diğderleri kendilerini oldukça farklı şekilde görebilir. Bir kadın kendisini arkadaşlarıyla birlikteyken eğlenceli ve rahat fakat ebeveynleriyle bir arada iken ciddi ve sorumluluk sahibi olarak görebilir. Buna karşılık, başka bir kadın hem arkadaşlarıyla iken hem de ebeveynleriyle birlikteyken kendisini eğlenceli ve rahat olarak görebilir (78). Bireylerin birçok sosyal rolü olmasına rağmen sadece benlik kavramlarına içselleştirdikleri roller için rol kimlikleri geliştirirler. Bu rol kimlikleri, bir kişinin belirli bir rolde kendine atfettiği özellikleri temsil eder. Bazı bireyler, roller arasında oldukça farklılık gösteren rol kimlikleri geliştirirken, diğderleri roller arasında temelde aynı olan rol kimlikleri geliştirirler (78). Benlik belirginliği kavramında farklı rol kimliklerine vurgu yoktur. Esas vurgu bireyin kendi özellikleri, yetenekleri, değderleri ve hedefleri hakkında net bir anlayışa sahip olması ve bu konuda bir bütünlük hissetmesindedir. Bu nedenle, benlik belirginliği kavramı, bireyin kendisiyle ilgili bir bütünlük ve netlik hissi geliştirmesiyle ilişkilidir (77).

Kişinin benliğiyle ilgili bilgi parçaları arasındaki iç tutarlılık benlik belirginliği kavramının bir bileşenidir. Fakat bu bilgi parçalarının her birinin sadece kendi içinde tutarlı ve zamansal açıdan istikrarlı olması benlik belirginliği kavramına tam olarak karşılık gelmemektedir. Benlik belirginliği, benlik kavramının tamamını ilgilendiren bir özelliktir. Dolayısıyla bu bilgi parçalarının tamamının oluşturduğu içsel tutarlılık, netlik ve zamansal olarak istikrarlı oluşu benlik belirginliği kavramının tanımını ifade etmektedir (77).

Benlik belirginliği, kişinin kendini tanımasını ve kendine dair bildiklerini yansıtır. Kişinin kendine dair bilgisi değişebileceği için benlik kavramının belirginliği/netliği de değişebilir. Aynı zamanda benlik belirginliği, yaşam boyu gelişmeye ve değişmeye devam etmekte olan dinamik bir yapıdadır (77,79).

Literatüre bakıldığında benlik belirginliğiyle oldukça benzeşen kavramlar olduğu görölmektedir. Kişinin kendine yönelik inançlarının netliği ve kişisel kimlik kavramı açıkça örtüşen iki kavramdır fakat kimlik ve belirginlik/netlik kavramları birbirleriyle kıyaslandığında kimlik kavramının çok daha zengin ve kompleks bileşenler içerdii görölmektedir. Yine de benlik kavramının netliği ve sağlıklı bir kimlik gelişimi süreci iç içedir (7).

Benlik saygısı kavramı ve benlik belirginliği kavramı da oldukça benzer iki kavramdır fakat benlik belirginliği kavramı benliğin yapısıyla ilgili bir kavram iken, benlik saygısı kavramı ise benliğin içeriği ile ilgili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yine de bu iki kavram arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu bilinmektedir (77,79,80). Campbell (6) ise bu iki değişken arasındaki ilişkinin doğası gereği eğrisel olabileceğini belirtmektedir.

Rosenberg'in (81) benlik istikrarı kavramı, benlik belirginliği kavramı ile örtüşen bir diğer kavramdır. Benlik istikrarı kavramı, kişinin kendine yönelik inançlarının zamansal açıdan istikrarına odaklanan bir kavramdır. Yani kişinin kendisi hakkındaki inançlarının zaman içinde ne kadar değişkenlik gösterdiği veya sabit kaldığıyla ilgilenir. İki kavram oldukça benzese de birbirlerinden farklılaşmaktadırlar. Benlik belirginliği kavramı, bir bireyin kendisiyle ilgili inançlarının netliğiyle ilgiliyken, benlik istikrarı kavramı kişinin kendisine yönelik inançlarının zaman içindeki tutarlılığı ile ilgilidir. Benlik belirginliğinde de zaman içindeki tutarlılığın önemli bir yeri olsa da bunun yanı sıra netlik, eminlik ve süreklilik gibi faktörleri de içinde barındırmaktadır (7).

Benlik belirginliği kavramı bireyin kendini ne derece tutarlı algıladığını ölçtüğu için benlik kavramının istikrarlı oluşuyla da ilgilidir (6). Bununla birlikte benlik kavramının istikrarı da dinamik bir kavramdır ve yaşam boyunca değişikliklere uğrayabilir (77). Benlik kavramıyla ilgili belirsizlik, kişinin ergenlik dönemine ulaşmasıyla birlikte en üst seviyeye çıkar. Çocuklukta benlikle ilgili olarak kabul edilen her şey sorgulanır hale gelir. İstikrarsız ve değişken bir benlik kavramı Erikson'un kimlik karmaşası kavramına karşılık gelebilir. Kişiler kendileri hakkında kabaca olumlu ya da

olumsuz bir görüŖe sahip olmakla yetinmezler, aynı zamanda kendilerine dair kesin ve istikrarlı bir bilgiye sahip olmak isterler (82). Dolayısıyla birey bu dönemle birlikte kalıcı ve sürekli bir benlik duygusu arayışına girer (20). Ergenlik dönemine giren bir birey önceki benlik algısını ve değerlendirmesini sorgulamaya başlayabilir ve ideal olana ulaşmak amacıyla kendisine bir dizi yeni hedef ve rol belirleyebilir (83).

2.3.1. Benlik Belirginliği Gelişimiyle İlgili Süreçler

Benlik belirginliği kavramı, bireyin yaşamı boyunca deneyimlediği çeşitli etkileşimler ve yaşam olaylarıyla şekillenir. Benlik belirginliği gelişimini etkileyen süreçlerden bazıları aşağıda açıklanmıştır.

1. Aile: Benlik belirginliği kavramını etkileyen ana sosyal bağlam ailedir. Bu etkinin ebeveynlerden ergenlere nesiller arası aktarım ya da ebeveyn-ergen ilişkisinin kalitesi yoluyla gerçekleştiğini gösteren çalışmalar mevcuttur (83). Benlik kavramının gelişiminde olduğu gibi benlik belirginliğinin gelişiminde de aile önemli bir yer tutmaktadır (77). Anne ve babaların benlik belirginliğinin, ergenlikteki bir bireyin benlik belirginliği üzerinde etkiye sahip olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur. Benlik belirginliğinin nesiller arası aktarımı tek yönlü bir süreçtir. Yani ebeveynlerin benlik belirginliği düzeyleri ergenlerin benlik belirginliği üzerinde etkili olsa da ergenlerin benlik belirginliği düzeylerinin ebeveynleri üzerinde aynı etkiye sahip olmadığı düşünülmektedir (83,84).

Bazı araştırmacılar ise nesiller arası aktarım şeklinde değil de ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu iletişim türünün, ergenin benlik belirginliği üzerinde önemli bir yere sahip olduğunu ileri sürmektedirler. Benlik belirginliği düzeyleri daha yüksek olan ebeveynlerin çocuklarıyla samimi ilişkiler kurma ve onları destekleyecek bir bağlam sağlama olasılıkları daha yüksektir (84). Ayrıca benlik kavramı daha net olan ebeveynlerin ebeveynlik rollerinde daha tutarlı olması da çocuklarının daha net bir benlik kavramı geliştirmelerine olanak sağladığı söylenebilir. Ebeveynlikteki tutarlılık ev ortamına da yansır ve bu da benlik belirginliği geliştirmeye yardımcı olabilecek bir bağlam oluşturmaktadır (77). İçinde bulunulan aile ortamı deneyimlerin, duyguların ve düşüncelerin rahatça paylaşabileceği bir ortama sahipse ergenin kendini anlaması ve tutarlılık geliştirmesi daha olasıdır (65).

2. Kültür: Benlik belirginliği ile ilgili en önemli unsurlardan biri de kültürdür. Farklı kültürler, kişinin kendine yönelik görüşlerinin netliğine dair farklı boyutları  ne çıkarabilir. Açıklık/netlik/belirginlik batı kültürünün karakteristik özelliği olduğu için bu kültürden bireylerin benliklerine dair düşünce ve algılarının daha açık ve net olması doğu kültürlerindeki bireylere kıyasla daha beklenir olacaktır (77).

Batı kültüründe benlik, kurumsal etkilere açık olmayan, sabit ve içsel bir durum olarak görülmektedir. Benlik belirginliği kavramı, batı kültüründeki benlik yorumlanmasının tipik bir özelliği olarak sayılabilmektedir. Doğu kültüründeki benlik kavramı ise sosyal  evre tarafından şekillendirilir ve sürdürülür (71,85). Dolayısıyla durumsal herhangi bir değişiklik doğu kültüründeki bir bireyin benliğini algılayış şeklinde değişikliklere yol açabilir. Doğu kültüründeki bir bireyin benliğindeki tutarsız yanlar, içindeki kültürün normatif özellikleri göz önüne alındığında daha beklenir olmaktadır. Dolayısıyla doğu kültüründe batı kültürüne kıyasla benliğin yorumlanmasında açıklık/belirginliğin güçlü bir özellik olmadığı unutulmamalıdır (85).

Benlik belirginliğinin orijinal  l eğinden doğu kültürünün prototipi olarak görülebilecek Japon katılımcılar, batı kültüründen olan Kanadalı katılımcılara göre daha düşük puanlar almışlardır (7). Lodi-Smith ve DeMarree (77) bunun sebebi olarak doğu toplumlarının ikircikliğe ve tutarsızlığa daha açık olmalarını ve bu nedenle de daha esnek bir doğaya sahip olmalarını göstermektedir.

3. Yaş ve Sosyal Roller: Sosyal rollerin edinimi ve onlara bağlılığın geliştirilmesi benlik belirginliği kavramı açısından oldukça önemlidir (77). Benlik belirginliği kavramı yaşla eğrisel bir ilişkiye sahiptir. Bireylerin gelişim evrelerine uygun olarak sosyal roller üstlenmeleri, kişinin benlik belirginliği edinme süreciyle yaş arasındaki ilişkiyi açıklamada önemli bir rol oynamaktadır (86). Benlik belirginliği ergenlikten orta yaşa kadar olan sürede kademeli olarak artmaya devam etmekte, orta yaşta en yüksek benlik belirginliği düzeyine ulaştıktan sonra yaşlılıkla birlikte benlik belirginliği düzeyinde düşüş görülmeye başlamaktadır. Yaşlılık dönemiyle birlikte özellikle sağlık sorunları sebebiyle sosyal rol kısıtlanmaları olabilmektedir. Bu dönemde sosyal rollere katılımı sürdürmeye devam etmek benlik belirginliğini etkileyebilecek potansiyel olumsuzlukları önlemeye yardımcı olan faktörlerdendir (86).

2.4. KİŞİLERARASI İLİŞKİLER

Kişilerarası ilişki, iki ya da daha fazla kişi arasındaki ilişkileri ya da bağlantıları ifade etmektedir. Kişilerarası ilişki kavramı, bir kişinin diğerine yönelik düşüncelerini, hislerini, algılarını ve davranışlarını içerebileceği gibi, diğerinin de bireye yönelik düşüncelerini ve davranışlarını kapsamaktadır (87). Hovardaoğlu'na (17) göre kişilerarası ilişkinin oluşabilmesi için asgari şartlar vardır. Bunlar: İki bireyin mevcut olması ve bu iki bireyin birbirlerine yönelik davranışlarda bulunması (A'nın davranışları B'den etkilenirken, B'nin davranışları da A'dan etkilenmeli) durumlarıdır.

Bir kişi yalıtılmış bir özne durumunda değildir. Kişi daima başkalarıyla ilişki içindedir ve bu ilişki bir nesne ile değil kendisi gibi bir özne ile olmalıdır. İnsan yaşamında birçok kişilerarası ilişki biçiminden bahsedilebilir. Eş etkileşimi, ebeveyn etkileşimi, arkadaş ve iş arkadaşı etkileşimi, akraba etkileşimi, öğrenci-öğretmen etkileşimi bunlardan sadece bazılarıdır (17). Karşılıklı ilişkilerde kişiler, karşılardaki kişilerin içsel süreçlerini fark etmeli ve bunları göz önünde bulundurmalıdır. Bu nedenle kişiler genellikle diğer kişilerin yapıp ettiklerinden ziyade onların ne düşündüğü, hissettiği ve nasıl algıladığı ile ilgilenmektedir (87).

Bireyler çoğu zaman kişilerarası ilişkiye ihtiyaç duyarlar ve tatmin edici bir ilişki arayışı içindedirler. Anacak çoğu birey bu noktada yüksek bir motivasyona sahip olmasına rağmen bu ilişkilerin oluşmasına ve devam etmesine yardımcı olacak becerilerden yoksundur (88). İki farklı kişiyi bir araya getiren ve onların bu ilişkileri sürdürmesine olanak sağlayan durumlar bulunmakla birlikte kişilerarası ilişkiler şans eseri gerçekleşmez. İki kişi arasındaki ilişki doğar, beslenir ve büyür. Beslenemediği takdirde ise ölür. Dolayısıyla kişilerarası ilişkiler içinde bulunmak ve bu ilişkileri sürdürmek şans eseri değil ancak yoğun emekler sonucu gerçekleşebilmektedir (89).

İnsan, sosyal bir varlık olması sebebiyle diğerleri ile ilişki kurmaya muhtaçtır. Çevresiyle karşılıklı olarak temas halinde olan birey için diğerleriyle ilişki kurmak bir ihtiyaçtır. Fiziksel kapasitesi sınırlı olan insan, doğum anından itibaren kişilerarası ilişkilerin yeterliliği sayesinde hayata tutunur. İnsan yavrusunun yaşamının bağlı olduğu unsurlar (su, süt, sıcaklık vb.) diğer kişilere bağlıdır. İnsan yavrusu büyüdüğünde ve yaşamını devam ettirebilmek için diğer kişilere artık bağlı olmadığında bile kişilerarası ilişkiler büyük bir önem taşımaya devam etmektedir. Ortalama bir birey, kendisini ve dünyasını amaçlı bir kişilerarası ilişki seti çerçevesinde var etmektedir (90).

Birey, kişilerarası ilişkiler aracılığıyla kendi varlığını her daim yeniden tanımlayabilmektedir (14,15). İlk bakışta kişilerarası ilişkiler ağına dahil olma ve insanın kendi içindeki gelişim süreci birbirine zıt kavramlar gibi görünse de aslında bu paradoksal bir durumdur. Bireyin gelişimi için diğer insanlarla karşılıklı ilişkilere sahip olması oldukça önemli bir faktördür. Kişilerarası ilişkide bulunma ya da sosyalleşmenin bir sonucu olarak, kişi diğerlerinden farklı ve benzersiz bir kişi olduğunu fark eder ve bir benlik duygusu geliştirmeye başlar (16).

Sullivan ruh sağlığını, karşılıklı olarak ödüllendirici kişilerarası ilişkilerin varlığına bağlamaktadır (90). Yine benlik oluşum sürecinde de kişilerarası ilişkiler önemli bir yere sahiptir. Bireyin benlik kavramının gelişimi ebeveynler, akranlar, iş arkadaşları gibi yaşamlarındaki önemli kişilerle etkileşimleri sonucu meydana gelmektedir (91,92). Baumeister'e (71) göre benlik, kişilerarası ilişkiler içinde gelişir. Benlik, kişinin içinde ortaya çıkan bir şeyden ziyade diğer kişilerle etkileşim ve ilişki kurma sonucunda şekillenen bir yapıdır. Benliğin bir çeşit rol edinimiyle birlikte sosyal sistem içindeki yerini korumaya çalıştığı söylenebilir. Kişi dış dünyada kendini oynar ve bu şekilde kişilerarası ilişkilerini biçimlendirmeye devam eder. Kişilerarası ilişki yardımıyla gelişen benlik, aynı zamanda kişilerarası ilişkilerin oluşmasına ve sürdürülmesine yardım etmektedir (71).

Nesse'e (Akt. 93) göre, birey tarafından deneyimlenen duygular çoğu zaman kişilerarası ilişkileri domine etmektedir. Örneğin; sevgi ve aşk zor zamanlarda bile ilişkilerin sürdürülmesine olanak tanır, öfke sömürülmeyi engeller, kaygı ve suçluluk ise verilen sözlere uymaya ve sadık kalmaya zorlar.

Her ne kadar ruhsal açıdan sağlıklı bir insan tanımı konusunda uzlaşmak zor olsa da hemen herkes sağlıklı kişilerin diğer kişilerle açık ve etkin iletişim kurabilme becerisine sahip olduğunu kabul etmektedir. Diğerleriyle rahatça etkileşimde bulunamayan kişi, yaşamı boyunca bir dizi dezavantajla karşı karşıya kalacaktır ve kişilerarası ilişkiler sırasında kaygılanacaktır (18). Kişilerarası ilişkiler hayatı kolaylaştırır da doğası gereği bazen çatışmalar içermesi beklenen bir durumdur. Bu çatışmalar günlük problemlerden (eşlerin televizyonda hangi programı izleyecekleri üzerine anlaşmazlık yaşamaları ya da çocukların oyuncak kavgaları) kaynaklanabileceği gibi, daha önemli ve ciddi durumlardan da (eşlerin hangi şehre taşınacaklarına karar verememeleri) kaynaklanabilir. Çatışmaların halledilip halledilemeyeceği ilişkiden

ilişkiye değişiklik göstermektedir. Bazı kişilerarası ilişkilerde bu tarz çatışmalar başarılı bir şekilde ele alınabilirken, diğerlerinde ise bu çatışmalar ilişkiye zarar verici etkilerde bulunabilmektedir (15).

Kişilerarası ilişkilerin abartılması da sorunların ortaya çıkışında önemlidir. Pek çok psikolojik sorun kişilerarası ilişkilerden köken almaktadır ve bu sorunların tedavisi amacıyla başvurulmuş psikoterapi uygulamaları da aslında kişilerarası ilişki kapsamına girmektedir. Bu tür problemlerin tanı ve tedavisi, terapist ve danışan arasındaki kişilerarası ilişkiyi gerektirmektedir. Dolayısıyla temelde psikoterapi uygulamaları da iki kişi arasındaki (terapist ve danışan) kişilerarası ilişkiden ortaya çıkmaktadır (18).

Kişilerarası ilişki birçok yönüyle incelenen bir kavramdır. Bu çalışma kapsamında ise kişilerarası ilişki boyutları ele alınacaktır. İmamoğlu ve Aydın (94), kişilerarası ilişkileri ele alan çağdaş kişilerarası ilişki teorilerinden ve sosyal yaklaşımlardan yararlanarak kişilerarası ilişki boyutlarını belirlemişlerdir. Bu boyutlar sonraki bölümde detaylandırılmıştır.

2.4.1. Kişilerarası İlişki Boyutları

İmamoğlu ve Aydın'ın (94) çalışmasına göre kişilerarası ilişkilerin dört alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutlar; onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığıdır.

2.4.1.1. Onay bağımlılık: İlk olarak “kişilerarası bağımlılık” olarak adlandırılan bu boyut, bireylerin diğerlerine ne derece önem verdiği ve bağlı olduğuyla ilgilidir. Kişinin kendisini ve ilişki bağlarını değerlendirirken, kendisinin ve diğer kişilerin görüşlerinin etkisinde kalması durumudur. Bu boyutta kişi diğerlerinin düşüncelerini, yaklaşımlarını, beklentilerini ve değerlerini ön planda tutmaktadır. Dolayısıyla onay bağımlılık alt boyutunun varlığı sağlıklı bir ilişki biçimine işaret etmektedir (94). Bebek (95) ise, onay arama davranışının her zaman patolojik ya da sağlıklı olarak değerlendirilemeyeceğini, bu davranışın nerede, ne zaman, nasıl, hangi miktarda olduğu ya da işlevsel olup olmadığı gibi soruların cevapları ile sağlıklı ya da sağlıklı olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir.

Onaylanma sosyal bir ihtiyaç olarak tanımlanabilir ve kişilerarası ilişkiler içinde önemli bir yere sahiptir. Onaylanma kişilerarası ilişkileri koruyucu ve sürdürücü olabileceği gibi kişinin kendi düşünce, istek ve ihtiyaçlarından uzaklaşmasına ve

kendinden çok diğerlerine yönelik bir yaşam sürdürmesine sebep olabilir. Toplumla doğrudan ilgili olan bu boyut aynı zamanda kültüründe etkisi altında kalmaktadır. Türk toplumundaki bireylerin davranışlarını şekillendirebilen “*elalem ne der*” sorusu, sosyal onaylanma ihtiyacının bir uzantısıdır (96). Bu bağlamda toplulukçu kültürlerde onay ihtiyacının daha sık görülebileceği yorumunu yapmak mümkündür. Benlik saygısı düşük olan kişilerin onay arama ihtiyacının daha fazla olduğu bilinmektedir ve onaylanmanın önemli ve statü sahibi kişiler tarafından gelmesinin istenme olasılığı daha yüksektir (97).

2.4.1.2. Empati: Bugün kullandığımız empati kavramı, Eski Yunaca’ da ki “*empathia*” kavramından kaynak alır. Eski Yunanca’ da *em*/içine ve *pathia*/algılama anlamlarına gelmektedir (98). Psikoloji ve psikiyatri literatürüne bu şekilde giren empati kavramının çok sayıda tanımı olmakla birlikte en sık kullanılan tanımı şu şekildedir: “Bir kişinin duygularını, algılarını ve düşüncelerini, kendi perspektifinden değil de o kişinin perspektifinden bakarak anlamaya veya dolaylı olarak deneyimlemeye çalışmaktır” (5). Kalisch (99) ise empatiyi başkalarını gerçekten anlayabilmek amacıyla onların duygularını adeta ödünç almak olarak tanımlamıştır. Bilişsel ve duygusal yönü olan empati, sağlıklı kişilerarası ilişkilerin temelini oluşturur ve kişilerarası ilişkileri güçlendirir (94). Empati kavramıyla ilgili en önemli noktalardan biri de karşımızdaki kişinin yerine kendimizi koyabildiğimiz gibi aynı şekilde oradan çıkıp kendimiz olmaya devam edebiliyor olmamızdır. Aksi durumda empati kurmak yerine özdeşim kurmuş olabiliriz (98).

Empatinin bilişsel ve duygusal olmak üzere iki bileşenden oluştuğu görülmektedir. Karşımızdakinin ne yaşadığını anlamaya çabalamamız bilişsel bileşeni oluştururken, karşımızdakinin yaşadığı bu olay hakkındaki hislerinin aynısını hissetmeye çalışmamız duygusal bileşeni oluşturmaktadır (98). Bu bileşenlere ek olarak Hoffman (100) motivasyonel/dürtüsel bileşenden bahsetmektedir.

Dökmen’ e (98) göre empati, tanımı gereği 3 öğeden oluşmaktadır;

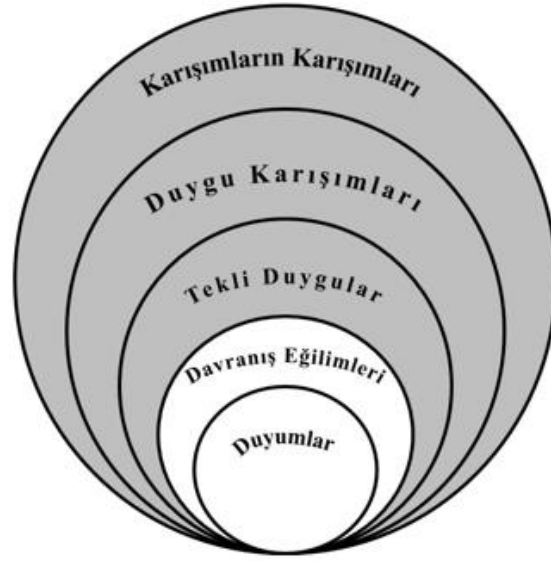
1. Empati kuran kişi empati kurulan kişinin yerine kendisini koymalı ve olaylara onun perspektifinden bakmalı,
2. Empati kuran kişi, empati kurduğu kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamalı,
3. Empati kuran kişi, empati kurulan kişiye onu anladığını ifade etmelidir

2.4.1.3. Başkalarına güven: Başkalarına güven ya da kişilerarası güven, bir bireyin ya da grubun diğer birey ya da grubun sözünün veya vaadinin güvenilir olduğuna dair beklenti geliştirmesidir. Başkalarının güvenilir olduğuna dair beklenti insan öğrenmeleri için önemli bir değerdir. İnsan öğrenmelerinin neredeyse tamamı başkalarının beyanlarına ve bu beyanların doğruluğuna inanma üzerine dayanır. Rotter’a (101) göre başkalarına güvenme, onların ifadelerinin dikkate alınabileceğine dair genelleştirilmiş bir beklentidir. Buradan hareketle başkalarına güvenmenin önemli bir sosyal davranış olduğu söylenebilir.

Başkalarına güvenme yalnızca bireyi ilgilendiren içsel bir durum olmaktan öte, diğer kişilerle olan etkileşimleri ve onlara yönelik davranışları etkileyen aktif bir süreçtir. Güvenen kişinin davranışları güvenilen kişinin davranışlarını şekillendirebileceği gibi, güvenilen kişinin davranışları da güvenen kişinin güven duygusunu ve davranışlarını şekillendirir. Dolayısıyla kişilerarası güven dinamik bir süreçtir. İnsanların diğerlerinin güvenilir olup olmadığına yönelik beklentileri biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlerden dolayı değişiklik göstermektedir. Yine kültürde kişilerarası güveni şekillendiren faktörlerden biridir. Doğu kültüründen insanlar Batı kültüründen insanlara göre diğerlerine güvenmeye daha fazla değer vermektedir (102).

2.4.1.4. Duygu farkındalığı: Bireyin var olan kişilerarası ilişkilerini başlatmada, sürdürmede ve sonlandırmada kendi duygularını esas alması ve kendi duyguları ilişkilerin belirleyicisi olarak görmesi durumudur (94). Kişinin kendi duygularını ve diğer kişilerin duygularını tanımlamayabilmesi ve kavramsallaştırabilmesidir (103). Her bireyin kendi duygularının farkında olabilme derecesi farklılaşmaktadır. Kimi bireyler sadece düşük düzeyde bir duygu farkındalığına sahiptir. Bu kişiler sadece “iyi” ya da “kötü” olduklarını söyleyebilirler. Suçluluk, kızgınlık, hayal kırıklığı gibi tekil fakat spesifik duyguları fark etmek ve ifade edebilmek duygu farkındalığında bir artış olduğunu göstermektedir. Son olarak aynı anda birden fazla duyguya sahip olunduğunun farkına varılması daha yüksek bir duygu farkındalığına geçildiğini göstermektedir (104).

Bir duygunun fark edilebilmesi için öncelikli olarak o duygunun hissedilmesi gerekir. Fakat aynı zamanda bu hissedilen ya da deneyimlenen duygu hakkında bilişsel bir eylemi de gerektirmektedir (104). Yani duygu farkındalığı için o duyguyu hissetmenin yanında hissedilen duygu hakkında da bilişsel bir farkındalık düzeyi gereklidir.

Şekil 2.4: Duygusal farkındalık düzeylerinin iç içe geçmiş hiyerarşik yapısı (103).

Duygusal farkındalığın kümülatif olarak artış gösteren 5 düzeyi vardır (103). Bu 5 duygusal farkındalık düzeyi aşağıda açıklanmıştır.

1. Fiziksel duyumların farkındalığı: Bu düzeyde kişi, bedensel hisleri tanımlayabilmektedir.
2. Davranış eğilimleri: Bu düzey eylemler ya da eylem eğilimlerini/meyillerini içermektedir.
3. Tekli duygular: Bu düzeyde kişi tekli ve basit duyguları tanımlayabilmektedir (Kızgın hissediyorum).
4. Duygu karışımları: Bu düzeyde kişi basit duyguların ötesine geçerek aynı anda birden fazla duygu hissedebilmektedir. Özellikle aynı anda birbirine zıt hislere sahip olabilmektedir (Şuan üzgünüm ama geleceğe dair umutluyum).
5. Duygusal deneyim karışımlarının karışımları: Bu düzeyde kişi hem kendi duygularının hem de diğerlerinin duygu kombinasyonlarındaki çeşitliliği ve çok boyutluluğu fark edebilmektedir.

Kişilerarası ilişkilerde kişiler benzer ya da oldukça farklı duygusal farkındalık düzeylerine sahip olabilirler. Duygusal farkındalık düzeylerinin farklılaştığı ilişkilerde duyguların karşılıklı iletimi zorlaştığı için ilişkilerde tatminsizlik ve anlaşmazlık oluşabilmektedir (104).

2.5. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI

APA Psikoloji Sözlüğü'ne (5) göre kişilik, bir bireyin yaşama biricik uyumunu içeren özelliklerin ve davranışların kalıcı yapılanmasıdır. Kişilik kavramı birçok farklı tanımlamaya sahip olmakla birlikte, bu tanımlar genellikle belirli ortak özellikleri içermektedir. Bu bağlamda kişiliği “bir kişiyi diğerlerinden farklı kılan, değişmez, tutarlı ve kişiye has olan tutum, duygu, düşünce ve davranışların tümünü içeren yapı” olarak açıklamak mümkündür (9). Schultz ve Schultz’a (105) göre ise kişilik, görece kalıcı ve benzersiz bir özellikler kümesi olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 2.5. DSM 5’e göre genel kişilik bozukluğu belirtileri (107).

A. Kişinin içinde yaşadığı kültürün beklentilerinden belirgin olarak sapan, süregelen bir içsel yaşantı ve davranış örüntüsü. Bu örüntü, aşağıdakilerden iki ya da daha çok alanda kendini gösterir: 1. Biliş (kendini, diğer insanları ve olayları algılama ve yorumlama yolları). 2. Duygulanım (duygusal tepkilerin aralığı, yoğunluğu, değişkenliği ve uygunluğu). 3. Kişilerarası işlevsellik. 4. Dürtü denetimi.
B. Süregiden, esneklikten yoksun bu örüntü, çok değişik kişisel ve toplumsal durumları kapsar.
C. Süregiden bu örüntü, klinik açıdan belirgin sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye yol açar.
D. Bu örüntü kalıcı ve uzun sürelidir ve başlangıcı en azından ergenlik ya da erken erişkinlik dönemine uzanır.
E. Süregiden bu örüntü, başka bir ruhsal bozukluğun bir görünümü olarak ya da başka bir ruhsal bozukluğun bir sonucu olarak daha iyi açıklanamaz.
F. Süregiden bu örüntü, bir maddenin (örn. kötüye kullanılabilen bir madde, bir ilaç) ya da başka bir sağlık durumunun (örn. başı çarpma) fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

Kişilik, kişinin kendine has özelliklerinin bir bileşimi ya da bütünlüğüdür. Tutarlı ve öngörülebilir bir örüntü şeklindedir. Kişinin bütünlüğünde sapmalar oluyorsa, kişinin toplumsal uyum ve işlevi bozuluyorsa, kişide bir katılık ve sıkıntı hissi mevcutsa kişilik bozukluğundan bahsedilebilir (106).

Kişilik özellikleri, bir kişinin çeşitli sosyal ve kişisel bağlamlar içinde sergilenen, çevreyi ve kendini algılama, ilişki kurma ve düşünme kalıplarıdır. Amerikan Psikiyatri Birliği'ne (107) göre kişilik özellikleri esnekliğini yitirdiğinde, uyum sağlayamadığında, işlevsellikte bozulmalara veya kişisel bir sıkıntıya sebebiyet verdiğinde ise kişilik bozuklukları ortaya çıkar. Genelde ergenlik veya erken yetişkinlik döneminde açığa çıkan kişilik bozukluklarında bireyin içinde bulunduğu kültürel normlardan önemli ölçüde sapmalar mevcuttur (107). Kişilik bozuklukları ego-sintoniktir yani bu durum birey tarafından problemlili bir yaşantı olarak değerlendirilmemektedir. Yine bu özellikler alloplastiktir yani kişi bu özelliklere sıkı sıkıya bağlıdır ve kendisinden çok çevresindeki kişileri değiştirmeye çalışmaktadır (106).

DSM-5'e göre kişilik bozukluğu, kişinin içinde bulunduğu kültürel normlardan önemli ölçüde sapma gösteren ve esnek olmayan, başlangıcı ergenlik veya erken yetişkinlik dönemi olan, zamanla değişmeyen ve sıkıntıya veya bozulmaya yol açan, kalıcı bir içsel deneyim ve davranış kalıbıdır (107). DSM-5'te yer alan kişilik bozuklukları; Paranoid kişilik bozukluğu, şizoid kişilik bozukluğu, şizotipal kişilik bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, borderline kişilik bozukluğu, histrionik kişilik bozukluğu, narsistik kişilik bozukluğu, obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu, çekingen kişilik bozukluğu ve bağımlı kişilik bozukluğudur (106). Kişilik bozuklukları diğer psikiyatrik bozukluklara çoğunlukla eşlik ettiğinden ve bu bozukluklara zemin hazırladığından büyük bir öneme sahiptir (108).

2.5.1. Dsm 5'e Göre Kişilik Bozukluklarının Sınıflandırılması

DSM-5'te kişilik bozuklukları betimsel benzerliklere dayanarak A, B ve C alt kümelerine ayrılmıştır (107). Bu üç alt kümede yer alan toplamda 10 kişilik bozukluğu ve bulundukları alt kümenin genel özellikleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 2.6. DSM-5'e göre kişilik bozuklukları alt kümeleri ve genel özellikleri

A Kümesi Kişilik Bozuklukları • Paranoid Kişilik Bozukluğu • Şizoid Kişilik Bozukluğu • Şizotipal Kişilik Bozukluğu	Genel Özellikleri Garip veya eksantrik görünüm
B Kümesi Kişilik Bozuklukları • Antisosyal Kişilik Bozukluğu • Borderline (Sınırdaki) Kişilik Bozukluğu • Histrionik Kişilik Bozukluğu • Narsisistik Kişilik Bozukluğu	Genel Özellikleri Dramatik, duygusal ve dengesiz görünüm
C Kümesi Kişilik Bozuklukları • Çekingen/Kaçıngan Kişilik Bozukluğu • Bağımlı Kişilik Bozukluğu • Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu	Genel Özellikleri Endişeli ve korkulu görünüm

2.5.1.1. A kümesi kişilik bozuklukları: *Paranoid Kişilik Bozukluğu:* Bu bozukluğa sahip bireylerin en belirgin özelliği, başkalarının davranışlarını yorumlarken kötü niyetli bir tutum sergilemeleri ve devam eden güvensizlik ve kuşkuculuk içinde olmalarıdır (106). Bu durum erken yetişkinlik döneminde başlar. Bu kişiler hiçbir kanıtı ihtiyaç duymaksızın diğer kişilerin onları kullanacağını, zarar vereceğini ya da aldatacağını düşünürler. Bu denli şüphecilik içinde olmalarından dolayı başkalarına güvenmekte ve yakınlaşmakta zorlanırlar. Bu kişiler kindardırlar ve affetme konusunda istekli değildirler (107). Söylediklerinin kendi aleyhine kullanılabileceğini düşündükleri için kimseyle sırlarını paylaşmak istemezler. Karakterlerine saldırıldığını düşündüğü takdirde hemen öfkeyle tepki verir ve karşı saldırıya geçerler (109).

Şizoid Kişilik Bozukluğu: Bu kişilik bozukluğuna sahip bireylerin temel özelliği, sosyal ilişkilerden kopma örüntüsü sergilemeleri ve diğer insanlarında bulunduğu ortamlarda duygularını sınırlı bir şekilde ifade edebilmeleridir. Erken yetişkinlik döneminde başlayan bu kişilik bozukluğunda, yakınlık geliştirme ya da sosyal bir grubun parçası olma gibi konularda sorunlar mevcuttur (107). Bu kişilerin keyif alabileceği etkinlik sayısı yok denecek kadar azdır ve neredeyse her zaman bu etkinliklerde tek başına bulunmaktan zevk alırlar. Ailesi dışında yakın arkadaşı ya hiç yoktur ya da çok azdır (109). Cinsel yaşamları düşünceyle sınırlıdır (106).

Şizotipal Kişilik Bozukluğu: Bu kişilik bozukluğuna sahip bireylerin temel özelliği, bilişsel ve algısal çarpıtmaların yanında davranışsal tuhaflıklarla kendini gösteren sosyal ve kişilerarası ilişkilerde bozulmalardır. Bu durum erken yetişkinlik döneminde başlar. Bu kişilerde referans sanrılar olmasa da referans düşünceler mevcuttur (107). Paranoid düşüncelere sahiptirler ve çoğu zaman kuşkucudurlar. Yine bu kişilerin büyüsel düşünceleri, batıl inançları, illüzyonları ve gerçekdışı duyumları olabilir. Toplumdan uzak kalma eğilimi gösteren bu kişilerde toplumsal kaygılar oldukça fazladır. Kendilerini yaşayan bir varlıktan çok ölü ya da hayali bir varlık olarak görebilirler (106).

2.5.1.2. B kümesi kişilik bozuklukları: *Antisosyal Kişilik Bozukluğu:* Başlangıcı çocukluk ya da erken ergenlik olan ve yetişkinliğe kadar devam eden, başkalarının haklarını göz ardı etme ve ihlal etme davranışlarıyla giden bir kişilik bozukluğudur (106). Diğer insanların temel haklarının veya bireyin yaşına uygun toplumsal normların ya da kuralların ihlal edildiği, tekrarlı ve ısrarcı bir davranış örüntüsünü içerir. Bu tanının konulabilmesi için kişinin en az 18 yaşında olması ve 15 yaşından önce bu davranış örüntüsünün başlaması gerekmektedir (107). Aldatma, yalan söyleme, manipülasyon, dürtüsellik, umursamazlık ve sorumsuzluk antisosyal kişilik bozukluğunun temel özelliklerindendir. Bu kişiler sıklıkla yasadışı işlere karışabilir ve başkalarına zarar verdikten sonra vicdan azabı çekmezler (109).

Borderline (Sınırdaki) Kişilik Bozukluğu: Geçmişte nevroz ve psikoz arasında bir yerde olduğu düşünüldüğü için sınırdaki kişilik bozukluğu da denmektedir (106). Borderline kişilik bozukluğunun temelinde benlik imajında, kişilerarası ilişkilerde ve duygulanımda ortaya çıkan istikrarsızlık ve dürtüsellik yer almaktadır (107). Yine bu bozukluğa sahip bireylerde ayrışma-bireyselleşme, duygu denetimi ve bağlanma sorunları mevcuttur. Bu kişilerde gerçeğin değerlendirilmesinin bozulduğu ara dönemler olabilir ve yineleyici intihar girişimlerinde bulunabilirler. Yalnız kalmak onlar için katlanılmazdır ve bu nedenle terk edilmekten çok korkarlar (106). Kişilerarası ilişkilerinde idealleştirme ve değersizleştirme arasında gidip gelirler. Kronik bir boşluk duygusu hissederler ve öfkelerini kontrol etmekte zorluk çekerler (109).

Histrionik Kişilik Bozukluğu: Bu kişilik bozukluğuna sahip bireylerin temel özelliği olarak aşırı duygusallık ve dikkat çekme davranışları öne çıkmaktadır. Bu örüntü erken yetişkinlik döneminde ortaya çıkmaktadır. Histrionik kişiler ilgi odağı olmadıkları takdirde kendilerini rahatsız hissederler. Çoğu zaman bu arzuyu besleme amacıyla canlı,

dramatik ve coşkulu görünürler. Dikkatleri üzerine çekmek için fiziksel görünümlemlerini kullanırlar ve cinsel açıdan uygunsuz bir biçimde baştan çıkarıcıdırlar (107). Bu kişilerin hemcinsleriyle arası genelde kötü olur çünkü onları kendine rakip olarak görebilirler. Duygusal açıdan derinliği olmayan, sığ ve samimiyetten yoksun kişilerdir. Sanki rol yapıyormuş gibi konuşurlar. İyi görünmek için çok fazla zaman ve para harcama eğilimindedirler (106).

Narsisistik Kişilik Bozukluğu: Narsisistik kişilerin temel özelliği yaygın bir büyüklenmeci tavır, beğenilme arzusu ve empati noksanlığına sahip olmalarıdır. Bu kişiler kendilerini son derece önemserler, yeteneklerini ve başarılarını abartırlar ve çoğu zaman kibirlidirler. Diğerlerinden bekledikleri ve hak ettiklerini düşündükleri övgü gelmediğinde şaşırırlar çünkü kendilerini üstün ve özel biri olarak görmektedirler (107). Kendi çıkarları için kişilerarası ilişkilerini kullanabilir ve çoğu zaman başkalarını kıskanır ya da başkaları tarafından kıskanıldığını hissederler. Empati yapma konusunda beceriksizdirler (109). Bu kişilerin benlik saygısı tüm büyüklenmeci tavırlarına karşın oldukça kırılıp kırılgandır ve eleştirilere kızgınlıkla karşı koyarlar (106).

2.5.1.3. C kümesi kişilik bozuklukları: *Çekingen/Kaçınan Kişilik Bozukluğu:* Bu kişilik bozukluğuna sahip bireylerin temel özelliği sosyal engellenme, yetersizlik hissi ve olumsuz değerlendirmeye karşı aşırı duyarlılıktır (107). Bu kişiler eleştirilme korkusuyla kişilerarası ilişki gerektiren mesleki etkinliklerden kaçınırlar. Sevildiğinden emin olmadıkça insanlarla ilişkiye girmezler ve alay konusu olmaktan korkarlar. Kendi kendine kaldıklarında sıklıkla eleştirileceği ya da dışlanacağı üzerine düşünürler. Bu kişiler kendilerini beceriksiz ve albenisi olmayan kişiler olarak görmektedirler (109). Bu kişiler kendi dünyalarında yaşarlar, kolay incinirler ve dışlanmaktan korkarlar. Kendilerine güvenmedikleri için başkaları tarafından yapılan sıradan yorumları bile oldukça aşağılayıcı olarak değerlendirebilirler (106).

Bağımlı Kişilik Bozukluğu: Bu kişilik bozukluğuna sahip bireyler sık sık başkalarına aşırı derecede bağımlı olma eğilimi ve güçlü bir ayrılma korkusu yaşarlar. Bu da boyun eğici ve yapışkan davranışlara yol açabilir (107). Başkalarının yardımı ve desteği olmaksızın gündelik kararlarını vermekte oldukça zorlanırlar. Daha önemli kararlarda ise bu sorumluluğu başkalarının üstlenmesine ihtiyaç duyarlar. İhtiyaç duyduğu bakımı ve desteği yitirebileceğinden korktukları için diğerleriyle aynı fikirde olmadıklarını paylaşma noktasında zorluk çekerler, edilgendirler. Dahası diğerlerinden

destek görmek maksadıyla nahoş şeyler yapmaya gönüllü olabilecek kadar ileri gidebilirler. Bir ilişkisi sonlandığında yalnız kalma korkusu sebebiyle çaresiz hissedebilirler ve derhal başka ilişki arayışına girerler (109).

Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu: Bu kişilik bozukluğuna sahip kişilerde esnek, açık ve verimli olma pahasına düzenlilikle, mükemmeliyetçilikle, zihinsel ve kişilerarası kontrolle meşguliyetin varlığı göze çarpmaktadır. Bu kişiler adeta asıl amaçlarını unutacak şekilde ayrıntılar ve kurallarla uğraşıp dururlar. Mükemmeliyetçilikleri uğraştıkları işin bitirilmesini zorlaştıracak derecededir. Kendilerini öyle işe adanırken arkadaşlarından ya da yeni etkinliklerden mahrum kalırlar (109). Katı ahlaki ilkeleri vardır ve kendilerini ve başkalarını bunlara uyma noktasında zorlayabilirler. Kontrollü ve esnek olmayan bir biçimde davranırlar (106).

2.6. ALANYAZIN ÇALIŞMALARI

Bu çalışmada ele alınan değişkenler ikili gruplar şeklinde incelenmiştir. Alanyazında mevcut çalışmalara Google Akademik, PubMed, Science Direct ve ProQuest veri tabanları aracılığıyla ulaşılmıştır.

2.6.1. Kimlik/Öyküsel Kimlik ve Kişilik Bozuklukları

Kimlik, kişilik bozukluğu sergileyen kişilerde bozulan temel alanlardan biridir. Dolayısıyla kimlik/öyküsel kimliğin güçlenmesi ile kişilik bozuklukları puanlarında anlamlı düşüşlerin olduğuna dair çeşitli çalışmalara rastlanmıştır (13,110,111).

Katılımcılara anlatı görevleri verilen bir çalışmada, kişilik bozukluğuna sahip bireylerin sağlıklı gruba kıyasla anlatı görevlerini tamamlamada daha çok zorlandıkları görülmüştür. Dolayısıyla kişilik bozukluklarını anlamada öyküsel kimliğin önemli bir rolü olduğuna dikkat çekilmektedir (13). Kişilik patolojisi yaşayan bireylerin öyküsel kimlik konusunda da sorunlar yaşadığı raporlanmıştır. Özellikle borderline kişilik bozukluğu olan kişilerin yaşam öykülerinde negatif ögeler ağır basmaktadır ve bu öyküler daha az tutarlılık içermektedir (112). Sajjadi ve arkadaşlarının (111) yürüttüğü bir çalışmada, öyküsel kimliğin borderline kişilik bozukluğu özelliklerinin yordayıcısı durumunda olduğu belirtilmiştir.

Öyküsel kimlik ve borderline kişilik bozuklukları üzerine yürütülen bir araştırmada, borderline kişilik bozukluğu olan 20 kişi (9'u erkek 11'i kadın) ve

eşleştirilmiş 20 kişiden (9'u erkek 11'i kadın) oluşan kontrol grubuyla yaşam öyküsü görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Borderline kişilik bozukluğu özellikleri ve öyküsel kimlik arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Borderline kişilik bozukluğuna sahip kişilerin yaşam öyküleri anlatması istendiğinde zorlu yaşam deneyimlerini anlatma eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Bu kişiler özellikle ilişkisel sorunlar, tekrarlayan başarısızlıklar ve bazen de intihara yönelik öyküler anlatmışlardır. Ayrıca hasta grubun yaşam öykülerinin sağlıklı grubun yaşam öykülerine göre daha az genel tutarlılık içerdiği bulunmuştur (113).

Borderline kişilik bozukluğuna sahip 15 İranlı hasta ve kontrol grubuyla yürütülen bir çalışmada, borderline kişilik bozukluğu olan kişilerin kimliklerinde bozulma/karmaşa olduğu görülmüştür (114).

1543 Hollandalı ergenle yapılan bir çalışmada, katılımcılara kişilik bozukluğu envanteri (PID-5-SF) doldurtulmuştur ve yaşamlarındaki önemli dönüm noktalarına dair öyküler anlatmaları istenmiştir. Şizotipal kişilik özellikleri yüksek olan grubun öyküleri, şizotipal kişilik özellikleri düşük olan gruba kıyasla daha az faillik/özne oluş teması ve daha fazla zorlayıcı yaşam deneyimleri içerdiği görülmüştür. Şizotipal kişilik özellikleri yüksek olan ergenlerin, yaşam öykülerinde kendilerini aktif bir rolde görmekte zorlanmaları sonucunda, daha az faillik teması içeren öyküler anlattıkları düşünülmektedir (110).

Otobiyografik belleğin öyküsel kimlik için önemi oldukça büyüktür. Borderline kişilik bozukluğuna sahip İranlı 15 hasta ve kontrol grubuyla yürütülen bir çalışmada, borderline kişilik bozukluğuna sahip kişilere otobiyografik bellek testi uygulanmıştır. Borderline kişilik bozukluğu olan hastaların kontrol grubundaki hastalara kıyasla hoş kelimelerle cevap verme süresi daha uzun ve kullandıkları toplam kelime sayısı daha az bulunmuştur (114). Bu araştırma çalışmanın öyküsel kimlik alt bölümünde de değinilmiş olunan, kişilik bozukluğuna sahip kişilerde ve özellikle borderline kişilik bozukluğu olan kişilerde öyküsel kimliğin düşük olmasının sebeplerinden birinin otobiyografik bellekteki bozulmalar olduğu şeklindeki literatür bilgisinin kanıtı olarak sunulabilir.

Yine otobiyografik anılar üzerine yürütülen bir başka çalışmada, borderline kişilik bozukluğu olan 17 hasta, obsesif kompulsif bozukluğu olan 14 hasta ve 23 kişiden oluşan kontrol grubuyla yürütülen bir çalışmada, katılımcılardan onlar için önemli üç otobiyografik anı oluşturmaları istenmiştir. Her iki gruba kıyaslandığında borderline

kişilik bozukluğuna sahip hastalardan oluşan grubun otobiyografik anılarının daha olumsuz, tutarlı ve karmaşık olduğu görülmüştür (115).

2.6.2. Kimlik/Öyküsel Kimlik ve Benlik Belirginliği

Anlatı etkinliklerinin benlik belirginliğinde artışa sebep olduğunu gösteren ve dolayısıyla öyküsel kimliğin varlığının benlik belirginliğinde önemli bir rolü olduğunu vurgulayan bir araştırmaya rastlanmıştır (13).

Carter ve Bruene' nin (116) 815 lise öğrencisiyle yürüttükleri bir çalışmada, kimlik değişimi deneyimi fazla olan öğrencilerin benlik belirginliklerinin düşük olduğu görülmüştür. Sosyal ve rol kimliklerindeki değişimden ziyade kişisel kimlikteki değişikliklerin, benlik belirginliği düzeyindeki düşüşte daha etkili olduğu bulunmuştur.

Öyküsel kimliğin benlik istikrarsızlığı ve benlik duygusu arasındaki ilişkiyi düzenleyici rolüne bakıldığı bir çalışmada, öyküsel kimlik ve benlik belirginliği arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür (117).

Yine kimlik oluşum süreci kapsamında anlatı kodlama sisteminin geliştirildiği bir çalışmada, Koreli yetişkinler içlerinde benlik belirginliği ölçeğinin de bulunduğu bir dizi ölçek doldurmuş ve oldukları kişiler haline nasıl geldiklerine dair bir öykü yazmışlardır. Bu çalışmada da kimlik oluşumu ve benlik belirginliği arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur (11).

2.6.3. Kimlik/Öyküsel Kimlik ve Kişilerarası İlişkiler

Öyküsel anlatıların kişilerarası bağlamdan etkilendiğine dair çalışmalar mevcuttur. Ayrıca kendileri hakkında daha çok yaşam öykülerine sahip olan kişilerin daha samimi ilişkilere sahip olduğu belirtilmiştir (118).

İlişki durumu, kimlik ve yaşam doyumu üzerine yapılan bir araştırmada romantik bir ilişki içinde olan bireylerle yalnız bireyler karşılaştırmış ve ilişki içinde olan bireylerin daha net ve tanımlanmış bir kimliğe sahip oldukları hipotezi reddedilmiştir. Bekar olan ve bir ilişki içinde olan grup arasında kişisel kimlik, ilişkisel kimlik, kolektif kimlik açısından anlamlı bir fark bulunmazken, sosyal kimliğin bekar grupta daha yüksek olduğu görülmüştür (119).

Teorik anlamda kimlik/öyküsel kimlik ve kişilerarası ilişkiler oldukça ilişkili kavramlar olarak incelense de araştırma kapsamında birlikte kullanımı az olan iki değişken olarak dikkat çekmektedir.

2.6.4. Benlik Belirginliği ve Kişilik Bozuklukları

Styla (26), sağlıklı kişilik yapısında olan ve kişilik bozukluğu semptomları olan kişilerin psikoterapi süreci boyunca benlik belirginliğindeki değişimlerine ilişkin olarak gerçekleştirdiği bir çalışmada 85 hastadan oluşan yatan hasta örnekleminde grup psikoterapisi alan katılımcılara, psikoterapinin başında ve sonunda benlik belirginliği ölçeği doldurtulmuştur. Styla (26), göreceli olarak sağlıklı hasta grubunda stabil bir benlik belirginliği artışının pozitif tedavi sonucuyla ilişkili olduğunu, kişilik bozukluğuna sahip hastaların ise benlik belirginliğindeki değişimin daha büyük dalgalanmalardan en çok fayda sağladığını bulmuştur. Dolayısıyla benlik belirginliğindeki monoton bir artış veya geçici dalgalanma, iyi bir tedavi prognozunun işareti olabileceği öne sürülmüştür. Styla (120) başka bir çalışmada da kişilik bozukluğu olan kişilerde benlik belirginliğinde dalgalanmaların olduğunu belirtmiştir.

Roepke ve arkadaşları (22) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, borderline kişilik bozukluğuna yönelik geliştirilen bir program (DBT) borderline kişilik bozukluğuna sahip kadınlara 12 hafta boyunca uygulanmıştır. Çalışmanın öncesinde hasta grubun kontrol grubuna kıyasla daha düşük benlik belirginliği düzeyine sahip olduğu bildirilmiştir. Borderline kişilik bozukluğuna yönelik tasarlanan bu programa katılan hastalarda, borderline kişilik bozukluğu semptomlarının azalmasıyla birlikte benlik belirginliğinde de bir artışın meydana geldiği saptanmıştır.

Blazek (121), klinik olmayan örneklem üzerinde kişilik bozuklukları ve benlik belirginliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre 10 kişilik bozukluğunun tamamı benlik belirginliği ile istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif ilişkili bulunmuştur.

Carter' ın (13) yürüttüğü bir çalışmada, kişilik bozukluğu olan bireylerin sağlıklı gruba kıyasla anlatı görevleri sonrasında benlik belirginliklerinde çok daha az bir artışın meydana geldiği görülmüştür.

2.6.5. Benlik Belirginliği ve Kişilerarası İlişkiler

Yüksek benlik belirginliğine sahip kişilerin, kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşama durumlarının daha düşük olduğu görölmüştür (162). Ayrıca sağlıklı kişilerarası ilişkilere sahip olmanın (özellikle anne ve arkadaşlar ile) benlik belirginliğiyle de ilişkili olduğu belirtilmiştir (21,22).

Literatürdeki boylamsal çalışmalara bakıldığında ebeveynleriyle açık ve kaliteli iletişim kurabilen ergenlerin daha yüksek benlik belirginliğine sahip oldukları görölmüştür (122).

Becht ve arkadaşlarının (123) gerçekleştirdiği 5 yıllık boylamsal bir çalışmada da ergenlerin ebeveynleriyle olan ilişkilerinin kalitesi arttıkça, benlik belirginliği düzeylerinde de artış meydana geldiği bulunmuştur. Ayrıca çalışmada anneden gelen desteğin artmasıyla birlikte benlik belirginliği yükselen ergenlerin, babalarıyla olan negatif etkileşimlerinde azalma olduğu da görölmüştür (123).

Hollandalı ve yaş ortalaması 13.3 olan 323 kız katılımcıyla gerçekleştirilen ve 4 yıl süren boylamsal bir çalışmada, orta ergenlik döneminde yani katılımcılar 14 ila 15 yaşına ulaştıklarında, açık iletişim ve benlik belirginliği arasında pozitif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (124).

2.6.6. Kişilerarası İlişkiler ve Kişilik Bozuklukları

Kişilik bozuklukları tanımı gereği sosyal etkileşimlerde ve kişilerarası ilişkilerde bozulmaları ve işlevsizlikleri içermektedir (107,106).

De Fife ve arkadaşlarının (125) yürüttüğü bir çalışmada, 71 kişilik bozukluğu olmayan ergen grubu ve 183 kişilik bozukluğu olan ergen grubu karşılaştırılmış ve kişilik bozukluğu olmayan grubun okulda daha yüksek bir işlevsellığe ve daha iyi kişilerarası ilişkilere sahip olduğu bulunmuştur.

Kişilerarası ilişki ve kişilik bozuklukları ile çalışılan bir araştırmada, 19 Japon ve 22 Amerikan borderline kişilik bozukluğuna sahip kadın katılımcının kişilerarası ilişki puanları karşılaştırılmıştır ve bir fark bulunamamıştır (126).

Akbari Dehaghi ve arkadaşlarının (114) İranlı 15 borderline kişilik bozukluğuna sahip hasta ve kontrol grubuyla yürüttüğü bir çalışmada, hasta grubunun kişilerarası ilişkilerinde bozulma bulunmuştur.

Borderline kişilik bozukluğuna sahip hastaların zamanla belirtilerinde azalma olup olmayacağına bakan boylamsal bir çalışmada, daha genç yaşta olan borderline kişilik bozukluğu hastalarının daha iyi kişilerarası ilişkilere sahip oldukları görölmüştür (127).

Kaçınan kişilik bozukluğu ve kişilerarası ilişki sorunları ile çalışılan bir araştırmada, 72 kaçınan kişilik bozukluğu tanısı olan katılımcıya (42'si erkek, 34'ü kadın) kişilerarası sorunları ölçen IIP-C ölçeği uygulanmıştır. Bu hastaların çoğu sosyal olmama ve kaçınma gibi kişilerarası sorunlar bildirmişlerdir. Hastaların arasında güven duyamama ve öfkeye bağlı kişilerarası sorunlar bildiren kişiler olduğu gibi zorlanma ve kontrol edilme gibi sorunlar bildiren kişilerin de olduğu tespit edilmiştir. Hastaların hepsi yakın ilişkilerin geliştirilmesine yönelik eğitim programından fayda görmüşlerdir. Bu araştırmayla birlikte kaçınan kişilik bozukluğu olan hastaların kişilerarası ilişki problemleri açısından farklılaşabildikleri gösterilmiştir (128).

Narsisistik kişilik bozukluğu ve kişilerarası ilişki arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada 240 katılımcı az, orta ve düşük narsisistik olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Narsisizm grupları arasında özellikle baskıcı ve intikamcı ilişki boyutları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar bulunmuştur. Ayrıca narsisistik kişilik bozukluğu ve kişilerarası ilişki puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki de raporlanmıştır (129). Narsisistik kişilik bozukluğu ve kişilerarası ilişki arasında ilişki bulunmadığını gösteren bir araştırmada mevcuttur (130).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini 18-65 yaş aralığında yer alan ve Türkiye’de yaşayan kişiler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturmak amacıyla belirlenen dışlama kriterleri; herhangi bir psikiyatrik tanı sahibi olmak, 18 yaşından küçük ve 65 yaşından büyük olmak şeklinde belirlenmiştir. %0,05 hata payıyla ve %95 güven aralığında 1.000.000 ve üzeri evrenlerde 384 kişiden oluşan bir örneklem, yapılacak çalışma için yeterli olmaktadır (131,132,133). Bu doğrultuda mevcut araştırmanın örneklemi 406 olarak belirlenmiştir. Mevcut çalışma karışık toplum örneklemi ile yürütülmüş olup verilerin toplanması amacıyla ulaşılabilirlik–elverişlilik ilkesine göre bulabildiğine örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçekler hem Google Form uygulaması aracılığıyla online ortamda hem de basılmış biçimde yüz yüze olarak toplanmıştır. Anketin tamamlanabilmesi için tüm soruların cevaplanması zorunlu tutulmuş olup ölçeklerdeki maddelerin eksik bırakıldığı katılımcıların formları değerlendirmeye alınmamıştır. Toplanan verilerin içerisinde Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Form’unda “yalan” maddelerine 1’den fazla puan veren kişilerin formları değerlendirilmeye alınmamıştır. Bu tarz durumlar göz önünde bulundurulduğunda 50 katılımcı değerlendirmeye alınmamıştır ve son tahlilde çalışmaya 406 kişi dahil edilmiştir. Mevcut araştırmaya katılan katılımcılara çalışma hakkında bilgilendirilmiş onam formu verilmiş ve sadece gönüllü olduğunu beyan eden katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Ölçeklerin uygulanması için Hamidiye Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul izni alınmıştır.

3.2. UYGULAMALAR

Bu çalışmada katılımcılara gönüllü onam formunun yanında Demografik Bilgi Formu, Coolidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + TR-KF), Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ), Benlik Belirginliği Ölçeği (BBÖ) ve Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği (ÖKFÖ) verilmiştir.

3.3. VERİ ANALİZİ

Çalışma kapsamında kullanılacak olan tüm ölçekler için normallik sınanması yapılmıştır ve bu doğrultuda çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Katılımcıların ölçek puanlarının demografik bilgilere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Bağımsız Gruplar t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Katılımcıların Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği alt ölçek toplam puanları, Benlik Belirginliği Ölçeği toplam puanları, Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği alt ölçek toplam puanları ve Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Form'u alt ölçek toplam puanları arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği alt ölçek toplam puanları, Benlik Belirginliği Ölçeği toplam puanları ve Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği alt ölçek toplam puanlarının Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Form' u alt ölçek toplam puanlarını ne düzeyde açıkladığını tespit etmek için “Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi” gerçekleştirilmiştir.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışma kapsamında kullanılmış olan veri toplama araçlarından demografik bilgi formu, Coolidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + TR-KF), Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ), Benlik Belirginliği Ölçeği (BBÖ) ve Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği (ÖKFÖ)'ne dair bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulmuş demografik bilgi formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, medeni durum, ekonomik durum, “herhangi bir psikolojik veya psikiyatrik rahatsızlığı olup olmadığı”, “şu anda psikolojik veya psikiyatrik bir yardıma alıp almadığı” ve “psikolojik veya psikiyatrik bir yardıma ihtiyacı duyup duymadığı” hakkında bilgiler yer almaktadır (EK-3).

3.3.2. Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR-KF)

Frederick L. Coolidge (135) tarafından geliştirilmiş ölçeğin orijinal formu 250 maddeden oluşmaktadır. Bilge (136) tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılmıştır. Türk örnekleme ve kültürüne özgü kısa formu da yine Bilge (137) tarafından geliştirilmiştir. CATI+TR-KF geliştirilirken uzun formu 250 maddeden oluşan CATI+

ölçeğinde ayırt edici özelliği yüksek olan 87 madde seçilmiştir. Çalışmanın sonunda iki tanesi kontrol maddesi olmak üzere toplam 78 madde ölçeğin nihai halinde yer almıştır (Bilge, 2018).

Ölçek DSM-5'te yer alan kişilik bozukluklarını (paranoid kişilik bozukluğu, şizotipal kişilik bozukluğu, şizoid kişilik bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, sınır kişilik bozukluğu, histriyonik kişilik bozukluğu, narsisistik kişilik bozukluğu, obsesif kompulsif kişilik bozukluğu, çekingen kişilik bozukluğu ve bağımlı kişilik bozukluğu) değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Toplam 78 maddeden ve 10 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte kontrol maddeleri ve ters maddeler yer almaktadır. Ölçek, 1 (kesinlikle yanlış), 2 (Yanlışla yakın), 3 (Doğruya yakın) ve 4 (Kesinlikle doğru) şeklinde derecelendirilen 4'lü likert tipindedir. Her bir alt ölçek için alınan puanların artması, ölçülmek istenen kişilik bozukluğu puanının şiddetinde artışa işaret eder. Alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılıkları ,66 ile ,77 değerleri arasında değişmekte olup kişilik bozuklukları alt ölçeklerinin ortalama Cronbach alfa katsayısı ise ,69 olarak bulunmuştur. Dört hafta ara ile yapılmış olan test-tekrar test çalışması sonucunda kişilik bozuklukları alt ölçeklerinin ortalama korelasyon katsayısı 0.77 ile 0.89 değerleri arasında değişmekle birlikte ortalama değerin 0.84 olduğu tespit edilmiştir (137). (EK-4).

3.3.3. Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği (ÖKFÖ)

Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği (Awareness of Narrative Identity Questionnaire) Hallford ve Mellor (138) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek öyküsel kimlik farkındalığını nicel olarak ölçmeyi ve otobiyografik anıların, geçmiş deneyimlerin ve anıların ne ölçüde tutarlılık içinde algılanabildiğinin değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 10'lu likert tipi olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Toplamda 4 alt boyuttan oluşan ölçekte her bir alt boyutu ölçen 5 madde vardır. Bu 4 alt boyut şu şekildedir: Farkındalık, zamansal tutarlılık, nedensel tutarlılık ve tematik tutarlılık. Alt boyutların iç tutarlılık katsayıları sırasıyla ,91, ,96, ,90 ve ,93 olarak bulunmuştur. Ölçek değerlendirilmesi alt boyutlardan elde edilen toplam puanlar üzerinden yapılmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar öyküsel kimlik farkındalığının yüksek olduğu ve kişinin anılarını genel olarak tutarlılık içerisinde algıladığı anlamına gelmektedir (138). Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik ve güvenirliği Sevim ve Otrar (139) tarafından yapılmıştır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri ,65 ile ,91 arasında

değişmektedir. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlık katsayıları ,84 ile ,94 ve test tekrar test katsayıları ,77 ile ,95 arasında değişmektedir (139). (EK-5).

3.3.4. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ)

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ), İmamoğlu ve Aydın (94) tarafından geliştirilmiştir ve kişilerarası ilişkileri yordayan, kişilerarası ilişki boyutlarını saptayan ve Türk kültürüne uyumlu bir ölçüm aracıdır. 5’li Likert tipinde olan ölçek (1= Hiç tanımlamıyor, 2=Oldukça tanımlıyor, 3=Kısmen tanımlıyor, 4=Çok az tanımlıyor, 5= Tamamen tanımlıyor) toplam 53 maddeden oluşmaktadır. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği; onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı olarak isimlendiren 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

“Onay bağımlılık” alt boyutunda, birey kişilerarası ilişkilerinde başkalarının görüş ve değerlerine öncelik tanıyan ve kendi bireyselliğini göz ardı eden şekilde davranır. Doğası itibariyle onay bağımlılık sağlıklı bir ilişki tarzını göstermektedir. Alt boyuttan alınan puan arttıkça, onay bağımlılık artmaktadır. İkinci alt boyut olan “Empati” boyutu bireylerin ne derece empatik olduklarını vurgular ve yapısı itibariyle sağlıklı bir ilişki tarzını göstermektedir. Alt boyuttan alınan puan arttıkça empatik oluş da artmaktadır. Bir diğer alt boyut olan “Başkalarına güven” alt boyutu bireyin diğerlerine ne derece güvendiğine dair öznel algısını yansıtmaktadır. 15 maddenin 11 tanesi ters puanlanmaktadır. Başkalarına güven alt boyutundan alınan puan yükseldikçe başkalarına duyulan güven azalmaktadır. Son alt boyut olan “Duygu farkındalığı” ise bireyin kişilerarası ilişkilerinde kendi duygularını temel alması ve ilişkilerine bu doğrultuda yön vermesidir. 14 maddenin 10 tanesi ters maddedir ve alt boyuttan alınan puan arttıkça duygu farkındalığı azalmaktadır. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği’nin Cronbach Alfa değeri ,78 ile ,85 ve test-tekrar test sonuçları ise ,62 ve ,96 arasında değişmektedir (94). (EK-6).

3.3.5 Benlik Belirginliği Ölçeği (BBÖ)

Campbell ve arkadaşları (7) tarafından geliştirilen Benlik Belirginliği Ölçeği (Self Concept Clarity Scale), bir bireyin kendi benliğini ne derece açık, emin, tutarlı ve zamansal olarak istikrarlı bir şekilde tanımladığını ve ifade ettiğini gösterir. 5’li Likert tipinde olan ölçek (1= Hiç katılmıyorum ile 5= Tamamen katılıyorum arasında) toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Orijinal ölçeğin ortalama Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ,86

ve test tekrar test korelasyonları ,79 ve ,70 olarak bulunmuştur. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesi sonucu, yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olduğu görülmüştür (7). Benlik Belirginliği Ölçeği' ni Sümer ve Güngör (141) Türkçe' ye uyarlamıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ,89 olarak bulunmuştur. İmamoğlu ve Bilge'nin (140) yapmış olduğu çalışmada ise güvenilirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Türkçe' ye uyarlanan ölçek 12 maddeden oluşmakla birlikte 7'li likert tipinde (1= Hiç uygun değil ile 7= Tamamen uygun arasında) bir ölçektir. Ölçekte bulunan toplam 12 maddenin 10 tanesi ters maddedir. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek düzeyde benlik belirginliği anlamına gelmektedir (7). (EK-7).

4. BULGULAR

4.1. BETİMSSEL İSTATİSTİK

Çalışma kapsamında örneklem grubuna ait sosyodemografik bilgiler tanımlayıcı istatistik kapsamında Frekans analizi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların sosyodemografik bilgileri

	<i>n</i>	%
Cinsiyet		
Kadın	241	59,4
Erkek	165	40,6
Eğitim Durumu		
İlkokul	3	0,7
Ortaokul	1	0,2
Lise	23	5,7
Üniversite ve üzeri	379	93,3
Medeni Durum		
Bekar	254	62,2
Evli	147	36,3
Ayrılmış	4	1,0
Eşi vefat etmiş	-	-
Ekonomik Durum		
Düşük	19	4,7
Orta	344	85,1
Yüksek	41	10,1
Herhangi bir psikolojik/psikiyatrik rahatsızlığınız var mı?		
Evet	44	10,8
Hayır	362	89,2
Daha önce psikolojik/psikiyatrik yardımı aldınız mı?		
Evet	125	30,8
Hayır	281	69,2
Psikolojik ya da psikiyatrik yardıma ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz?		
Evet	160	39,4
Hayır	246	60,6

Mevcut çalışma kapsamında toplum örnekleminden elde edilen ve analize dahil edilen 406 katılımcının 241’inin (%59,4) kadın ve 165’inin (%40,6) erkek olduğu belirlenmiştir. 406 katılımcının 16’sı yaşını belirtmemiştir. Bu durumda çalışmaya katılan

en küçük kişi 18 ve en büyük kişi 61 yaşında olup, katılımcıların yaş ortalaması 28,9 olarak bulunmuştur. Katılımcıların 176'sı (43,3) 18-24 yaş aralığında, 129'u (31,8) 25-34 yaş aralığında, 33'ü (8,1) 35-44 yaş aralığında ve 52'si (12,8) 45 ve üzeri yaş aralığındadır.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde 3 (0,7) katılımcının ilköğretim, 1 (0,2) katılımcının ortaokul, 23 (5,7) katılımcının lise ve 379 (93,3) katılımcının ise üniversite ve üzeri mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde 254 (62,2) katılımcının bekar, 147 (36,3) katılımcının evli ve 4 (1,0) katılımcının ise ayrılmış olduğu görülmüştür. Eşi vefat etmiş seçeneğini kimse işaretlememiştir ve katılımcılardan 1 (0,2)'i medeni durumunu bildirmemiştir. Katılımcıların ekonomik durumları incelendiğinde 19 (4,7) katılımcının düşük, 344 (85,1) katılımcının orta ve 41 (10,1) katılımcının ise yüksek gelir düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların 2'si (0,5) ise ekonomik durumunu bildirmemiştir.

Katılımcıların psikolojik/psikiyatrik rahatsızlık geçmişleri incelendiğinde 44 (10,8) katılımcının daha önce psikolojik/psikiyatrik rahatsızlık geçmişi olduğu ve 362 (89,2) katılımcının ise psikolojik/psikiyatrik rahatsızlık geçmişi olmadığı görülmüştür. Katılımcıların daha önce psikolojik/psikiyatrik yardım alma durumları incelendiğinde 125 (30,8) katılımcının daha önce psikolojik/psikiyatrik yardım aldığı ve 281 (69,2) katılımcının ise daha önce psikolojik/psikiyatrik yardım almadığı görülmüştür. Son olarak katılımcıların psikolojik/psikiyatrik yardıma ihtiyaç hissetme durumları incelendiğinde 160 (39,4) katılımcının psikolojik/psikiyatrik yardıma ihtiyaç duyduğu ve 246 (60,6) katılımcının ise psikolojik/psikiyatrik yardıma ihtiyacı duymadığı görülmüştür.

Mevcut çalışma kapsamında tüm örneklem için çalışmada kullanılan ölçeklerden olan CATI+TR-KF (Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu), ÖKFÖ (Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği), KİBÖ (Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği) ve BBÖ'nün (Benlik Belirginliği Ölçeği) toplam puanlarına (toplam puan alınabilen ölçekler için) ve alt ölçek toplam puanlarına yönelik güvenirlik katsayıları (Cronbach Alfa değerleri) hesaplanmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda CATI+TR-KF alt ölçek Cronbach Alfa değerleri ,58 (antisosyal KB) ile ,79 (borderline KB) arasında bulunmuştur. ÖKFÖ alt ölçeklerinin Cronbach Alfa değerleri ,75 (farkındalık) ile ,94 (zamansal) arasında bulunmuştur. ÖKFÖ için 3 alt boyutun (zamansal, tematik ve nedensellik) toplanmasıyla genel tutarlılık toplam puanı elde edilebilmektedir. ÖKFÖ

genel tutarlılık toplam puan Cronbach Alfa değeri ise ,92 olarak bulunmuştur. KİBÖ alt ölçeklerinin Cronbach Alfa değerleri ,67 (empati) ile ,86 (onay bağımlılık) arasında bulunmuştur. Son olarak BBÖ toplam puan Cronbach Alfa değeri ise ,89 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.2. Alt ölçeklerin çalışma kapsamındaki güvenilirlik katsayıları, ortalamaları, standart sapmaları ve normallik katsayıları

Ölçek	Değişkenler	α	Ort.	Ss.	Skewness	Kurtosis
CATI+TR-KF	Paranoid KB	,72	16,57	4,33	,32	-,16
	Şizoid KB	,61	15,57	3,73	,32	-,41
	Şizotipal KB	,70	13,91	4,08	,69	,18
	Antisosyal KB	,58	12,43	3,38	,91	,60
	Borderline KB	,79	17,74	5,34	,58	-,16
	Histriyonik KB	,72	16,00	3,93	,08	-,07
	Narsisistik KB	,72	19,80	4,41	-,16	-,10
	OKKB	,70	20,24	4,74	,22	-,11
	Çekingen KB	,78	16,53	4,61	,57	-,12
	Bağımlı KB	,73	13,18	3,87	,55	-,06
ÖKFÖ	Farkındalık	,75	,50	,28	-,05	-,27
	Zamansal Tutarlılık	,94	37,96	10,23	-,98	,53
	Tematik Tutarlılık	,89	37,20	8,41	-,88	,96
	Nedensel Tutarlılık	,85	37,80	8,29	-,87	,96
	Genel Tutarlılık Toplam Puanı	,92	112,98	22,54	-,74	,53
KİBÖ	Onay Bağımlılık	,86	42,98	9,84	,06	-,25
	Empati	,67	35,72	4,56	,28	1,69
	Başkalarına Güven	,82	48,46	8,90	-,04	,02
	Duygu Farkındalığı	,80	48,87	8,14	-,43	,55
	Benlik Belirginliği	,89	58,8	14,90	-,44	-,52

KİBÖ: Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği; CATI+KF+TR: Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu; ÖKFÖ: Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği; BBÖ: Benlik Belirginliği Ölçeği

Ayrıca mevcut çalışma kapsamında tüm örneklem için çalışmada kullanılan ölçeklerden olan CATI+TR-KF, ÖKFÖ, KİBÖ ve BBÖ'nün toplam puanları (toplam

puan alınabilen ölçekler için) ve alt ölçek toplam puanları için normallik katsayıları (skewness ve kurtosis değerleri) hesaplanmıştır. ÖKFÖ farkındalık alt boyutu hariç tüm ölçek toplam puanları ve alt ölçek toplam puanları için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri kabul edilebilir sınır değer olan ± 2 değer aralığı (George ve Mallery, 2003) içinde olduğu görülmüştür. ÖKFÖ farkındalık alt boyutu için Inverse Distribution Function yöntemiyle normalizasyon işlemi yapılmış ve ilgili değişken ± 2 değer aralığına getirilmiştir. Tablo 4.2’de mevcut çalışma kapsamındaki çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri verilmiştir.

4.2. ÖLÇEKLERİN İNCELENMESİ

4.2.1. Değişkenlerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Mevcut çalışmanın temel değişkenleri olan ÖKFÖ, KİBÖ, BBÖ ve KB ortalama puanlarının sosyodemografik değişkenlerden olan cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğinin incelenmesi için Bağımsız Gruplar t-Testi analizi yapılmış ve analiz sonuçları tablo 4.3’de gösterilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre kadınların narsistik KB alt boyutundan aldıkları puanlar (Ortalama $\pm$ Standart Sapma=20,39 $\pm$ 4,32) ile erkeklerin aldıkları puanlar (Ort. $\pm$ SS=18,93 $\pm$ 4,40) karşılaştırıldığında; kadınların istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır ($t_{(404)}=3,30, p<,01$).

Kadınların histriyonik KB alt boyutundan aldıkları puanlar (Ort. $\pm$ SS=16,63 $\pm$ 3,82) erkeklerin aldıkları puanlardan (Ort. $\pm$ SS =15,07 $\pm$ 3,92) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(403)}=3,98 p<,001$).

Borderline KB alt boyutundan aldıkları puanlar incelendiğinde kadınların puanları (Ort. $\pm$ SS=18,50 $\pm$ 5,39) erkeklerin puanlarından (Ort. $\pm$ SS=16,62 $\pm$ 5,08) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(404)}=3,53, p<,001$).

C kümesi kişilik bozuklukları analiz sonuçlarına bakıldığında; kadınların çekingen KB alt boyutundan aldıkları puanlar (Ort. $\pm$ SS=17,27 $\pm$ 4,88) erkeklerin aldıkları puanlardan (Ort. $\pm$ SS=15,46 $\pm$ 3,96) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir ($t_{(392,64)}=4,09 p<,001$).

Bağımlı KB alt boyutundan aldıkları puanlar incelendiğinde; kadınların puanları (Ort.±SS=13,87±4,05) erkeklerin puanlarından (Ort.±SS=12,18±3,36) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(389,06)}=4,58$, $p<,001$).

Kadınların okkb alt boyutundan aldıkları puanlar (Ort.±SS=20,87±4,74) erkeklerin aldıkları puanlardan (Ort.±SS=19,30±4,60) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(404)}=3,31$ $p<,01$).

Tablo 4.3. Değişkenlerin cinsiyete göre karşılaştırılması

		Kadın (n=241)	Erkek (n=165)		
	<i>t-testi</i>	Ort. ± Ss.	Ort. ± Ss.	<i>df</i>	<i>t</i>
CATI+KF-TR	Paranoid KB	16,84±4,37	16,17±4,25	404	1,53
	Şizoid KB	15,65±3,74	15,46±3,74	404	0,50
	Şizotipal KB	13,75±4,08	14,15±4,08	404	-0,98
	Antisosyal KB	12,28±3,18	12,66±3,66	319,60	-1,08
	Narsistik KB	20,39±4,32	18,93±4,40	404	3,30**
	Histriyonik KB	16,63±3,82	15,07±3,92	403	3,98***
	Borderline KB	18,50±5,39	16,62±5,08	404	3,53***
	Çekingen KB	17,27±4,88	15,46±3,96	392,64	4,09***
	Bağımlı KB	13,87±4,05	12,18±3,36	389,06	4,58***
	OKKB	20,87±4,74	19,30±4,60	404	3,31**
ÖKFÖ	Farkındalık	0,51±0,28	0,47±0,27	403	1,30
	Zamansal Tutarlılık	37,21±10,99	39,07±8,93	392,30	-1,87
	Tematik Tutarlılık	37,38±8,57	36,94±8,20	404	0,51
	Nedensel Tutarlılık	38,20±8,50	37,23±7,97	404	1,16
	Genel Tutarlılık	112,80± 23,70	113,24± 20,81	404	-0,19
	Toplam Puanı				
KİBÖ	Onay Bağımlılık	43,35±10,36	42,44±9,02	381,40	0,94
	Empati	35,82±4,64	35,57±4,45	404	0,55
	Başkalarına Güven	48,05±9,17	49,06±8,48	403	-1,11
	Duygu Farkındalığı	47,94±8,11	50,24±8,03	404	-2,81**
BBÖ	Benlik Belirginliği	57,15±15,20	61,42±14,12	404	-2,86**

* $p<,05$ ** $p<,01$ *** $p<,001$

KİBÖ'nün duygu farkındalığı alt boyutundan alınan puanlara göre erkeklerin (Ort.±SS=50,24±8,03) aldığı puanlar kadınların aldığı puanlara kıyasla (Ort.±SS=47,94±8,11) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(404)}=-2,81$, $p<,01$).

Son olarak BBÖ toplam puanları incelendiğinde; erkeklerin puanları (Ort.±SS=61,42±14,12) kadınların puanlarından (Ort.±SS=57,15±15,20) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(404)}=-2,86$ $p<,01$).

4.2.2. Değişkenlerin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

Mevcut çalışmanın temel değişkenleri olan ÖKFÖ, KİBÖ, BBÖ ve KB ortalama puanlarının sosyodemografik değişkenlerden olan medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğinin incelenmesi için Bağımsız Gruplar t-Testi yapılmış, analiz sonuçları tablo 4.3’de gösterilmiştir. Katılımcıların medeni durumları demografik bilgi formunda 4 seçenek olacak şekilde sorulmuş olsa da “ayrılmış” ve “eşi vefat etmiş” seçeneklerini bildiren katılımcı sayısının yeterli olmayışından dolayı sadece “bekar” ve “evli” katılımcı grubu kıyaslanmıştır.

Tablo 4.4. Değişkenlerin medeni duruma göre karşılaştırılması

		Bekar (n=254)	Evli (n=147)		
<i>t-testi</i>		Ort. ± Ss.	Ort. ± Ss.	<i>df</i>	<i>t</i>
CATI+KF-TR	Paranoid KB	17,11±4,30	15,66±4,28	399	3,24**
	Şizoid KB	15,66±3,74	15,38±3,74	399	0,74
	Şizotipal KB	14,03±4,05	13,60±4,15	399	1,02
	Antisosyal KB	12,93±3,57	11,52±2,83	361,42	4,38***
	Narsisistik KB	20,64±4,18	18,43±4,46	399	4,96***
	Histriyonik KB	16,76±3,62	14,67±3,92	398	5,33***
	Borderline KB	18,80±5,24	15,80±4,90	399	5,64***
	Çekingen KB	16,98±4,75	15,91±4,27	399	2,25*
	Bağımlı KB	14,09±3,74	11,65±3,63	399	6,36***
	OKKB	20,80±4,71	19,34±4,67	399	2,98**
ÖKFÖ	Farkındalık	0,49±0,29	0,52±0,26	398	-1,03
	Zamansal Tutarlılık	36,72±10,88	40,12±8,68	360,30	-3,43**
	Tematik Tutarlılık	36,60±8,72	38,15±7,84	399	-1,77
	Nedensel Tutarlılık	37,25±8,74	38,68±7,29	350,02	-1,75
	Genel Tutarlılık	110,58± 23,62	116,96±19,97	346,89	-2,87**
	Toplam Puanı				
KİBÖ	Onay Bağımlılık	43,75±10,08	41,72±9,29	399	1,99*
	Empati	35,61±4,78	35,95±4,20	399	-0,70
	Başkalarına Güven	47,11±8,62	50,91±9,00	398	-4,17***
	Duygu Farkındalığı	48,09±8,51	50,30±7,33	399	-2,63**
BBÖ	Benlik Belirginliği	54,98±14,79	65,69±12,52	346,66	-7,71***

* $p<,05$ ** $p<,01$ *** $p<,001$

Analiz sonuçlarına göre bekar grubun CATI+TR-KF'nin paranoid KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort.±SS=17,11±4,30) evli grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=15,66±4,28) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(399)}=3,24$, $p<,01$). Bekar grubun antisosyal KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort.±SS=12,93±3,57) evli grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=11,52±2,83) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(361,42)}=4,38$, $p<,001$).

CATI+TR-KF' nin narsisistik KB alt boyutundan alınan puanlara bakıldığında bekar grubun aldığı puanlar (Ort.±SS=20,64±4,18) evli grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=18,43±4,46) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olarak bulgulanmıştır ($t_{(399)}=4,96$, $p<,001$). Evli grubun histriyonik KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort.±SS=14,67±3,97) bekar grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=16,76±3,62) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşüktür ($t_{(398)}=5,33$, $p<,001$).

CATI+TR-KF' nin çekingen KB alt boyutundan alınan puanlara göre bekarların (Ort.±SS=16,98±4,75) aldığı puanlar evlilerin aldığı puanlara göre (Ort.±SS=15,91±4,27) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(399)}=2,25$, $p<,05$). Bekar grubun bağımlı KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort.±SS=14,09±3,74) evli grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=11,65±3,63) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(399)}=6,36$, $p<,001$).

Evli grubun okkb alt boyutundan aldığı puanlar (Ort.±SS=19,34±4,67) bekar grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=20,80±4,71) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşüktür ($t_{(399)}=2,98$, $p<,01$). Bekar grubun borderline KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort.±SS=18,80±5,24) evli grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=15,80±4,90) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(399)}=5,64$, $p<,001$).

ÖKFÖ zamansal tutarlılık alt boyutundan alınan puanlar incelendiğinde evli grubun aldığı puanlar (Ort.±SS=40,12±8,68) bekar grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=36,72±10,88) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(360,30)}=-3,43$, $p<,01$). ÖKFÖ genel tutarlılık alt boyutundan alınan puanlar incelendiğinde ise bekar grubun aldığı puanlar (Ort.±SS=110,58±23,62) evli grubun aldığı puanlardan (Ort.±SS=116,96±19,97) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($t_{(346,89)}=-2,87$, $p<,01$).

KİBÖ' nün onay bağımlılık alt boyutundan alınan puanlar incelendiğinde bekar grubun aldığı puanlar (Ort.±SS=43,75±10,08) evli grubun aldığı puanlardan

(Ort. $\pm$ SS=41,72 $\pm$ 9,29) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(399)}=1,99$, $p<,05$). Evli grubun başkalarına güven alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=50,91 $\pm$ 9,00) bekar grubun aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=47,11 $\pm$ 8,62) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($t_{(398)}=-4,17$, $p<,001$). Benzer şekilde evli grubun duygu farkındalığı alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=50,30 $\pm$ 7,33) bekar grubun aldığı puanlara (Ort. $\pm$ Ss.=48,09 $\pm$ 8,51) göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(399)}=-2,63$, $p<,01$).

Son olarak BBÖ' den alınan toplam puanlar incelendiğinde evli grubun aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=65,69 $\pm$ 12,52) bekar grubun aldığı puanlara (Ort. $\pm$ SS=54,98 $\pm$ 14,79) göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(346,66)}=-7,71$, $p<,001$).

4.2.3. Değişkenlerin Psikolojik/Psikiyatrik Yardım Alma İhtiyacı Hissetme Durumuna Göre Karşılaştırılması

Mevcut çalışmanın temel değişkenlerinin psikolojik/psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissetme durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılık gösterip göstermeyeceğinin incelenmesi için Bağımsız Gruplar t-Testi analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları tablo 4.5'de gösterilmiştir.

Analizin sonuçlarına göre psikolojik yardıma ihtiyaç duyan grubun CATI+TR-KF paranoid alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=17,76 $\pm$ 4,31) psikolojik yardıma ihtiyaç duymayan grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=15,80 $\pm$ 4,17) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t_{(404)}=4,56$, $p<,001$). Benzer şekilde psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun şizoid KB alt ölçek puanları (Ort. $\pm$ SS=16,17 $\pm$ 3,75) psikolojik yardıma ihtiyaç duymayan grubun puanlarıyla (Ort. $\pm$ Ss.=15,18 $\pm$ 3,67) karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir ($t_{(404)}=2,63$, $p<,01$).

Psikolojik yardıma ihtiyaç duymayan grubun CATI+TR-KF şizotipal KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=13,43 $\pm$ 3,81) psikolojik yardıma ihtiyaç duyan grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=14,65 $\pm$ 4,38) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur ($t_{(306,32)}=2,81$, $p<,01$). Antisosyal KB alt boyutundan alınan puanlar kıyaslandığında ise psikolojik yardıma ihtiyaç duyan grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=13,08 $\pm$ 3,56) psikolojik yardıma ihtiyaç duymayan grubun puanlarına

(Ort. $\pm$ SS=12,01 $\pm$ 3,21) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgulanmıştır ($t_{(404)}=3,15$, $p<,01$).

Tablo 4.5: Değişkenlerin psikolojik yardım alma ihtiyacı hissetme durumlarına göre karşılaştırılması

		İhtiyaç Hisseden ^a (n=160)	İhtiyaç Hissetmeyen ^b (n=246)		
<i>t-testi</i>		Ort. $\pm$ Ss.	Ort. $\pm$ Ss.	df	t
CATI+KF-TR	Paranoid KB	17,76 $\pm$ 4,31	15,80 $\pm$ 4,17	404	4,56***
	Şizoid KB	16,17 $\pm$ 3,75	15,18 $\pm$ 3,67	404	2,63**
	Şizotipal KB	14,65 $\pm$ 4,38	13,43 $\pm$ 3,81	306,32	2,81**
	Antisosyal KB	13,08 $\pm$ 3,56	12,01 $\pm$ 3,21	404	3,15**
	Narsisistik KB	21,18 $\pm$ 4,11	18,89 $\pm$ 4,37	404	5,28***
	Histriyonik KB	17,22 $\pm$ 3,89	15,20 $\pm$ 3,76	403	5,20***
	Borderline KB	20,05 $\pm$ 5,42	16,24 $\pm$ 4,72	306,20	7,25***
	Çekingen KB	18,34 $\pm$ 4,83	15,36 $\pm$ 4,06	297,84	6,44***
	Bağımlı KB	14,90 $\pm$ 3,95	12,06 $\pm$ 3,38	404	7,73***
	OKKB	21,60 $\pm$ 4,60	19,35 $\pm$ 4,62	404	4,81***
ÖKFÖ	Farkındalık	0,54 $\pm$ 0,25	0,47 $\pm$ 0,29	370,63	2,45*
	Zamansal Tutarlılık	36,63 $\pm$ 11,36	38,83 $\pm$ 9,35	293,06	-2,04*
	Tematik Tutarlılık	37,09 $\pm$ 8,05	37,28 $\pm$ 8,65	404	-0,21
	Nedensel Tutarlılık	38,23 $\pm$ 7,82	37,53 $\pm$ 8,58	404	0,83
	Genel Tutarlılık	111,95 $\pm$ 22,91	113,65 $\pm$ 22,32	404	-0,73
KİBÖ	Onay Bağımlılık	45,73 $\pm$ 10,15	41,19 $\pm$ 9,21	404	4,66***
	Empati	35,51 $\pm$ 4,16	35,85 $\pm$ 4,80	404	-0,72
	Başkalarına Güven	45,94 $\pm$ 8,31	50,11 $\pm$ 8,91	403	-4,71***
	Duygu Farkındalığı	47,01 $\pm$ 7,63	50,09 $\pm$ 8,26	404	-3,78***
BBÖ	Benlik Belirginliği	54,23 $\pm$ 14,42	61,90 $\pm$ 14,46	404	-5,22***

* $p<,05$ ** $p<,01$ *** $p<,001$; İhtiyaç Hisseden^a: Psikolojik/Psikiyatrik Yardım Almaya İhtiyaç Hisseden; İhtiyaç Hissetmeyen^b: Psikolojik/Psikiyatrik Yardım Almaya İhtiyaç Hissetmeyen

CATI+TR-KF narsisistik KB alt boyutundan alınan puanlar incelendiğinde psikolojik yardıma ihtiyaç duyan grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=21,18 $\pm$ 4,11) psikolojik yardıma ihtiyaç duymayan grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=18,89 $\pm$ 4,37) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t_{(404)}=5,28$, $p<,001$). Histriyonik KB alt boyutu incelendiğinde psikolojik yardıma ihtiyaç duymayan grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=15,20 $\pm$ 3,76) kıyasla psikolojik yardıma ihtiyaç duyan grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=17,22 $\pm$ 3,89) daha yüksek olarak bulgulanmıştır ($t_{(403)}=5,20$, $p<,001$). Borderline KB alt boyutu puanları da benzer şekilde psikolojik yardıma ihtiyaç duyan

grupta (Ort. $\pm$ SS=20,05 $\pm$ 5,42) ihtiyaç duymayan gruba göre (Ort. $\pm$ SS=16,24 $\pm$ 4,72) daha yüksektir ($t_{(306,20)}=7,25$, $p<,001$).

C kümesi kişilik bozuklukları analiz sonuçlarına bakıldığında, psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen grubun ekingen KB alt boyut puanları (Ort. $\pm$ SS=15,36 $\pm$ 4,06) ihtiyaç hisseden grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=18,34 $\pm$ 4,83) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşük olarak bulgulanmıştır ($t_{(297,84,64)}=6,44$ $p<,001$). Bağımlı KB alt boyutu incelendiğinde psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=14,90 $\pm$ 3,95) ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=12,06 $\pm$ 3,38) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(404)}=7,73$ $p<,001$). Benzer şekilde okkb alt boyutu puanları da psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grupta (Ort. $\pm$ SS=21,60 $\pm$ 4,60) psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen gruba göre (Ort. $\pm$ SS=19,35 $\pm$ 4,62) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(404)}=4,81$ $p<,001$).

KF' nn farkındalık alt boyutu puanlarına bakıldığında psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=0,54 $\pm$ 0,25) psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=0,47 $\pm$ 0,29) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(370,63)}=2,45$ $p<,05$). Zamansal tutarlılık alt boyut puanları incelendiğinde ise psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=38,83 $\pm$ 9,35) psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=36,63 $\pm$ 11,36) göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(293,06)}=-2,04$ $p<,05$).

KİB' nn onay bağımlılık alt boyutu ele alındığında psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun puanlarının (Ort. $\pm$ SS=45,73 $\pm$ 10,15) psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=41,19 $\pm$ 9,21) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(404)}=4,66$ $p<,001$). Başkalarına güven alt boyutunda ise psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarının (Ort. $\pm$ SS=50,11 $\pm$ 8,91) psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=45,94 $\pm$ 8,31) göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(403)}=-4,71$ $p<,001$). Benzer şekilde duygu farkındalığı alt boyutu puanlarında da psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=50,09 $\pm$ 8,26) psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun puanlarına

(Ort. $\pm$ SS=47,01 $\pm$ 7,63) göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(404)}=-3,78$ $p<,001$).

Son olarak BBÖ' den alınan toplam puanlara bakıldığında, psikolojik yardıma ihtiyaç hisseden grubun puanları (Ort. $\pm$ SS=54,23 $\pm$ 14,42) psikolojik yardıma ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarıyla (Ort. $\pm$ SS=61,90 $\pm$ 14,46) kıyaslandığında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur ($t_{(404)}=-5,22$ $p<,001$).

4.2.4. Değişkenlerin Öyküsel Kimlik Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Mevcut çalışmanın temel değişkenlerinden olan öyküsel kimlik, alt ve üst çeyreklik dilimler baz alınarak iki gruba ayrılmıştır. ÖKFÖ toplam puanı alınamamakla birlikte farkındalık alt boyutu hariç diğer alt boyutların toplam puanı alınabilmektedir. Dolayısıyla öyküsel kimlik puanlarını yüksek ve düşük olarak iki gruba ayırmak için Genel Tutarlılık alt boyutu puanları kullanılmıştır. Öyküsel kimlik düzeyleri yüksek ve düşük olan grupların mevcut çalışmanın diğer değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermeyeceğinin incelenmesi için Bağımsız Gruplar t-Testi analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları tablo 4.6'da gösterilmiştir.

Analizin sonuçlarına göre düşük öyküsel kimliğe sahip olan grubun paranoid KB (Ort. $\pm$ SS= 17,15 $\pm$ 4,52) puanları, yüksek öyküsel kimliğe sahip olan grubun paranoid KB puanlarına (Ort. $\pm$ SS=16,53 $\pm$ 4,22) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir ($t_{(202)}=1,01$ $p<,05$). Benzer şekilde öyküsel kimliği düşük olan grubun borderline KB (Ort. $\pm$ SS=19,16 $\pm$ 5,19) alt boyut puanları, öyküsel kimliği yüksek olan grubun borderline KB (Ort. $\pm$ SS=16,67 $\pm$ 6,07) alt boyut puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ($t_{(202)}=3,14$ $p<,01$).

Bağımlı KB puanları incelenecek olursa; öyküsel kimliği yüksek olan grubun bağımlı KB (Ort. $\pm$ SS=12,22 $\pm$ 3,67) alt ölçek puanları, öyküsel kimliği düşük olan grubun bağımlı KB (Ort. $\pm$ SS=14,36 $\pm$ 3,96) alt boyut puanlarına kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde düşüktür ($t_{(202)}=4,00$ $p<,001$). Benzer şekilde öyküsel kimliği yüksek olan grubun çekingen KB (Ort. $\pm$ SS=15,33 $\pm$ 4,35) alt boyut puanları, öyküsel kimliği düşük olan grubun çekingen KB (Ort. $\pm$ SS=17,94 $\pm$ 5,15) alt boyut puanlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($t_{(200,41)}=3,84$ $p<,001$).

KİBÖ' nün onay bağımlılık alt boyutu ele alındığında, öyküsel kimliği yüksek olan grubun nay bağımlılık (Ort. $\pm$ SS=40,37 $\pm$ 9,91) alt ölçek puanları, öyküsel kimliği

düşük olan grubun onay bağımlılık (Ort.±SS=45,33±9,65) alt boyut puanlarına kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı olarak düşük bulunmuştur ($t_{(202)}=3,61$ $p<,001$).

Empati alt boyutunda ise öyküsel kimliği yüksek olan grubun puanlarının (Ort.±SS=37,34±4,36) öyküsel kimliği düşük olan grubun puanlarına (Ort.±SS=34,25±4,23) göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(202)}=-5,11$ $p<,001$).

Tablo 4.6. Değişkenlerin öyküsel kimliği yüksek ve düşük olan gruplara göre karşılaştırılması

		Yüksek^a (n=100)	Düşük^b (n=104)		
<i>t-testi</i>		<i>Ort. ± Ss.</i>	<i>Ort. ± Ss.</i>	<i>df</i>	<i>t</i>
CATI+KF-TR	Paranoid KB	16,53±4,22	17,15±4,52	202	1,01*
	Şizoid KB	15,35±3,63	16,22±3,62	202	1,70
	Şizotipal KB	14,00±4,54	13,96±3,76	202	-,06
	Antisosyal KB	12,12±3,62	13,04±3,56	202	1,82
	Narsistik KB	19,45±4,24	20,07±4,46	202	1,02
	Histriyonik KB	15,63±4,31	16,53±3,69	201	1,61
	Borderline KB	16,67±6,07	19,16±5,19	202	3,14**
	Çekingen KB	15,33±4,35	17,94±5,15	200,41	3,84***
	Bağımlı KB	12,22±3,67	14,36±3,96	202	4,00***
	OKKB	19,65±5,14	20,85±4,72	202	1,73
KİBÖ	Onay Bağımlılık	40,37±9,91	45,33±9,65	202	3,61***
	Empati	37,34±4,36	34,25±4,23	202	-5,11***
	Başkalarına Güven	49,06±9,79	46,32±8,95	201	-2,07*
	Duygu Farkındalığı	50,10±8,45	46,53±8,07	202	-3,80**
BBÖ	Benlik Belirginliği	64,54±14,06	52,27±15,88	202	-5,82***

* $p<,05$ ** $p<,01$ *** $p<,001$; Yüksek^a:Öyküsel Kimlik Puanları Yüksek Grup; Düşük^b: Öyküsel Kimlik Puanları Düşük Grup

Öyküsel kimliği düşük olan grubun puanlarının (Ort.±SS=46,32±8,95) öyküsel kimliği yüksek olan grubun puanlarına (Ort.±SS=49,06±9,79) göre KİBÖ' nün başkalarına güven alt boyutundan aldığı puanlar istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($t_{(202)}=-2,07$ $p<,05$). Benzer şekilde öyküsel kimliği yüksek olan grubun puanlarının (Ort.±SS=50,10±8,45) öyküsel kimliği düşük olan grubun puanlarına (Ort.±SS=46,53±8,07) göre duygu farkındalığı alt boyut puanları istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(202)}=-3,82$ $p<,001$).

Son olarak BBÖ' den alınan puanlara bakılacak olursa, öyküsel kimliği yüksek olan grubun puanlarının (Ort. $\pm$ SS=64,54 $\pm$ 14,06) öyküsel kimliği düşük olan grubun puanlarına (Ort. $\pm$ SS=52,27 $\pm$ 15,88) göre benlik belirginliklerinin istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t_{(202)}=-5,82$ $p<,001$).

4.2.5. Değişkenlerin Yaş Aralıklarına Göre Karşılaştırılması

Araştırma kapsamında yaş aralıklarına göre CATI+TR-KF, ÖKFÖ, KİBÖ ve BBÖ toplam puanları ve alt ölçek toplam puanlarının karşılaştırılması amacıyla ANOVA gerçekleştirilmiştir. Tüm alt boyutlar ve toplam puanların homojen dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiştir ve homojen dağılmadığı durumlarda Welch analizi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucu anlamlı bir farkın çıkması durumunda Welch analizi için Games Howell Post Hoc ve ANOVA için Tukey Post Hoc analizleri gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş aralıkları toplam 4 grup şeklinde ele alınmıştır. Bu grupların yaş aralıkları ve kişi sayısı şöyledir: 18-24 yaş grubu ($N=176$), 25-34 yaş grubu ($N=129$), 35-44 yaş grubu ($N=33$) ve 45 ve üzeri yaş grubu ($N=52$). Analiz sonuçları Tablo 4.7'da gösterilmiştir.

CATI+TR-KF paranoid KB alt boyutundan alınan puanlar farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($F_{(3)}=4,37$, $p<,01$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla Post Hoc Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların paranoid KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=17,40 $\pm$ 4,00) 25-35 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=15,74 $\pm$ 4,61) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

CATI+TR-KF'nin alt boyutlarından olan antisosyal KB alt boyutundan alınan puanlar incelendiğinde farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F_{(3)}=8,45$, $p<,001$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında meydana geldiğinin tespit edilebilmesi için Post Hoc Games Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların antisosyal KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=12,94 $\pm$ 3,57) 45 ve üzeri yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=10,80 $\pm$ 2,38) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde 25-35 yaş aralığındaki katılımcıların antisosyal KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=12,31 $\pm$ 3,33) 45 ve üzeri yaş

aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort.±SS=10,80±2,38) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.7. Değişkenlerin yaş aralıklarına göre karşılaştırılması

		18-24 (n=176)	25-34 (n=129)	35-44 (n=33)	45+ (n=52)			
ANOVA		Ort. ± Ss.	Ort. ± Ss.	Ort. ± Ss.	Ort. ± Ss.	F	df	Fark
CATI+TR-KF	Paranoid KB.	17,40±4,00	15,74±4,61	16,06±4,07	16,00±4,13	4,37**	3,386	1>2
	Şizoid KB.	15,81±3,71	15,41±3,70	16,12±4,01	14,98±3,56	1,00	3,386	
	Şizotipal KB.	14,25±3,92	13,57±4,57	14,45±3,57	13,40±3,71	1,16	3,386	
	Antisosyal KB.	12,94±3,57	12,31±3,33	12,33±3,11	10,80±2,38	8,45***	3,115	1>4, 2>4,
	Borderline KB.	19,46±5,31	16,98±5,37	16,90±4,34	14,36±4,06	18,66***	3,115	1>2, 1>3, 1>4, 2>4, 3>4, 1>2, 1>3, 1>4
	Histriyonik KB.	17,14±3,63	15,49±4,10	14,66±3,41	14,40±4,06	10,21***	3,386	1>4, 2>4
	Narsistik KB.	20,70±4,13	19,62±4,52	19,00±4,16	17,55±4,22	7,83***	3,386	1>4
	OKKB	20,92±4,60	20,40±5,09	19,33±4,53	18,53±4,30	3,90**	3,386	1>4
	Çekingen KB.	16,84±4,67	16,72±4,98	15,33±3,74	15,90±3,96	1,83	3,115	
	Bağımlı KB.	14,32±3,70	12,63±4,09	11,48±2,90	11,36±3,19	12,89***	3,386	1>2, 1>3, 1>4
ÖKFO	Farkındalık	0,50±0,30	0,50±0,25	0,49±0,21	0,51±0,28	0,36	3,114	
	Zamansal Tutarlılık	35,54±11,48	40,47±8,76	38,66±9,02	40,42±7,52	7,00***	3,114	2>1, 4>1
	Tematik Tutarlılık	36,26±9,05	38,10±7,80	38,64±5,78	38,94±7,01	2,39	3,119	
	Nedensel Tutarlılık	36,59±9,02	39,36±7,74	38,54±5,78	39,80±5,57	4,04**	3,122	2>1, 4>1
	Genel Tutarlılık Toplam Puanı	108,41±24,42	117,94±20,98	115,85±16,45	119,17±16,24	6,21**	3,120	2>1, 4>1
KİBÖ	Onay Bağımlılık	43,38±10,67	42,17±9,73	42,06±8,67	42,51±8,02	0,43	3,114	
	Empati	35,70±4,73	35,46±4,09	34,51±4,51	36,40±3,86	1,32	3,386	
	Başkalarına Güven	46,33±8,64	50,28±9,26	50,51±7,31	49,75±8,54	6,32***	3,386	2>1
	Duygu Farkındalığı	47,52±8,46	49,37±8,29	50,42±5,73	51,09±6,96	3,55*	3,386	4>1
BBÖ	Benlik Belirginliği	53,92±14,70	62,03±14,65	61,81±13,42	67,76±11,31	18,98***	3,113	2>1, 3>1, 4>1, 4>2

* $p<,05$ ** $p<,01$ *** $p<,001$; 1=18-25; 2= 25-34; 3= 35-44; 4= 45+

Katılımcıların borderline KB alt boyutundan aldıkları puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($F_{(3,115)}=18,66, p<.001$). Gruplar arası farkın kaynağının tespit edilebilmesi için Post Hoc Games Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralılığındaki katılımcıların Borderline KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=19,46 $\pm$ 5,31) 25-34 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=16,98 $\pm$ 5,37), 35-44 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=16,90 $\pm$ 4,34) ve 45 ve üzeri yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=14,36 $\pm$ 4,06) bulunan katılımcıların aldığı puanlardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. 45 ve üzeri yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=14,36 $\pm$ 4,06) bulunan katılımcıların aldığı puanlar ise 25-34 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=16,98 $\pm$ 5,37) ve 35-44 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=16,90 $\pm$ 4,34) bulunan katılımcıların aldığı puanlardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Histriyonik KB alt boyutu incelendiğinde, bu boyuttan alınan puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{(3,386)}=10,21, p<.001$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında meydana geldiğinin tespit edilebilmesi için Post Hoc Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralılığındaki katılımcıların histriyonik KB alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=17,14 $\pm$ 3,63) 25-34 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=15,49 $\pm$ 4,10), 35-44 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=16,90 $\pm$ 4,34) ve 45 ve üzeri yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=14,40 $\pm$ 4,06) katılımcıların aldığı puanlardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

CATI+TR-KF narsisistik KB alt boyutundan alınan puanlar farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($F_{(3,386)}=7,83, p<.001$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla Post Hoc Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralılığındaki katılımcıların narsisistik KB alt boyutundan aldığı puanların (Ort. $\pm$ SS=20,70 $\pm$ 4,13) 45 ve üzeri yaş aralılığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=17,55 $\pm$ 4,22) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde 25-34 yaş aralığında bulunan katılımcıların aldıkları puanlar (Ort. $\pm$ SS=19,62 $\pm$ 4,52) 45 ve üzeri yaş aralılığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=17,55 $\pm$ 4,22) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Okkb alt boyutu incelendiğinde, bu boyuttan alınan puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{(3,386)}=3,90, p<.01$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında meydana geldiğinin tespit edilebilmesi için Post Hoc Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralılığındaki

katılımcıların okkb alt boyutundan aldığı puanlar ($Ort.\pm SS=20,92\pm 4,60$) 45 ve üzeri yaş aralığında ($Ort.\pm SS=18,53\pm 4,30$) katılımcıların aldığı puanlardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların Bağımlı KB alt boyutundan aldıkları puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($F_{(3,386)}=12,89$ $p<,001$). Gruplar arası farkın kaynağının tespit edilebilmesi için Post Hoc Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların borderline KB alt boyutundan aldığı puanlar ($Ort.\pm SS=14,32\pm 3,70$) 25-34 yaş aralığında ($Ort.\pm SS=12,63\pm 4,09$), 35-44 yaş aralığında ($Ort.\pm SS=11,48\pm 2,90$) ve 45 ve üzeri yaş aralığında ($Ort.\pm SS=11,36\pm 3,19$) bulunan katılımcıların aldığı puanlardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

ÖKFÖ zamansal tutarlılık alt boyutundan alınan puanlar farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($F_{(3,114)}=7,00$, $p<,001$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla Post Hoc Games Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 25-34 yaş aralığındaki katılımcıların Zamansal Tutarlılık alt boyutundan aldığı puanlar ($Ort.\pm SS=40,47\pm 8,76$) 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan ($Ort.\pm SS=35,54\pm 11,48$) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde 45 ve üzeri katılımcıların zamansal tutarlılık alt boyutundan aldığı puanlar ($Ort.\pm SS=40,42\pm 7,52$) 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan ($Ort.\pm SS=35,54\pm 11,48$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir.

ÖKFÖ' nün nedensel tutarlılık alt boyutu incelendiğinde, bu boyuttan alınan puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{(3,122)}=4,04$, $p<,01$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla Post Hoc Games Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 25-34 yaş aralığındaki katılımcıların zamansal tutarlılık alt boyutundan aldığı puanlar ($Ort.\pm SS=39,36\pm 7,74$) 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan ($Ort.\pm SS=36,59\pm 9,02$) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde 45 ve üzeri katılımcıların zamansal tutarlılık alt boyutundan aldığı puanlar ($Ort.\pm SS=39,80\pm 5,57$) 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan ($Ort.\pm SS=36,59\pm 9,02$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir.

ÖKFÖ' nün genel turarlılık toplam puanları (zamansal+nedensel+tematik) kıyaslandığında ise alınan puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{(3,120)}=6,21, p<,01$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla Post Hoc Games Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=108,41 $\pm$ 24,42), 25-34 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=117,94 $\pm$ 20,98) ve 45 ve üzeri yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=119,17 $\pm$ 16,24) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur.

KİBÖ' nün başkalarına güven alt boyutu incelendiğinde, bu boyuttan alınan puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{(3,278)}=6,32, p<,001$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla Post Hoc Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 25-34 yaş aralığındaki katılımcıların başkalarına güven alt boyutundan aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=50,28 $\pm$ 9,26) 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=46,33 $\pm$ 8,64) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Duygu farkındalığı alt boyutundan alınan puanlar incelendiğinde, bu boyuttan alınan puanların farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{(3,278)}=3,55, p<,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla Post Hoc Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucuna göre 45 ve üzeri yaş aralığındaki katılımcıların puanlarının (Ort. $\pm$ SS=51,09 $\pm$ 6,96) 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlardan (Ort. $\pm$ SS=47,52 $\pm$ 8,46) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Son olarak BBÖ toplam puanlarının yaş grupları açısından farklılaşma durumları incelendiğinde, BBÖ toplam puanlarının farklı yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{(3,278)}=3,55, p<,05$). Gruplar arası farkın kaynağının tespit edilebilmesi için Post Hoc Games Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların aldığı puanlar (Ort. $\pm$ SS=53,92 $\pm$ 14,70), 25-34 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=62,03 $\pm$ 14,65), 35-44 yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=61,81 $\pm$ 13,42) ve 45 ve üzeri yaş aralığında (Ort. $\pm$ SS=67,76 $\pm$ 11,31) bulunan katılımcıların aldığı puanlardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Benzer şekilde 25-34 yaş aralığında bulunan katılımcıların aldığı puanlar

(Ort. $\pm$ SS=62,03 $\pm$ 14,65) 45 ve üzeri yaş aralığında bulunan katılımcıların aldığı puanlara (Ort. $\pm$ SS=67,76 $\pm$ 11,31) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

4.2.6. Öyküsel Kimlik, Kişilerarası İlişki Boyutları, Benlik Belirginliği ve Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Öyküsel Kimlik, Kişilerarası İlişkiler, Benlik Belirginliği ve Kişilik Bozuklukları arasındaki ilişkilerin tespit edilebilmesi adına Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz Sonuçları Tablo 4.8' de gösterilmiştir.

Kişilik bozuklukları ve kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişkiyi inceleyecek olursak; CATI+TR-KB alt boyutlarından olan paranoid KB ($r=,30$; $p<,001$), şizotipal KB ($r=,27$; $p<,001$), antisosyal KB ($r=,16$; $p<,01$), borderline KB ($r=,48$; $p<,001$), histriyonik KB ($r=,48$; $p<,001$), narsisistik KB ($r=,46$; $p<,001$), okkb ($r=,50$; $p<,001$), çekingen KB ($r=,68$; $p<,001$) ve bağımlı KB ($r=,67$; $p<,001$) ile onay bağımlılık arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Kişilik bozukluklarından sadece şizoid KB onay Bağımlılık alt boyutu ile ilişkili bulunmamıştır.

Paranoid KB ($r=-,15$; $p<,01$), şizotipal KB ($r=-,25$ $p<,001$), şizoid KB ($r=-,49$; $p<,001$), antisosyal KB ($r=-,16$; $p<,01$), okkb ($r=-,18$; $p<,001$) ve çekingen KB ($r=-,19$; $p<,001$) ile empati arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur.

Tüm kişilik bozuklukları alt boyutları ve başkalarına güven alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeyleri ise şu şekildedir: Paranoid KB ($r=-,61$; $p<,001$), şizotipal KB ($r=-,49$; $p<,001$), şizoid KB ($r=-,49$; $p<,001$), antisosyal KB ($r=-,39$; $p<,001$), borderline KB ($r=-,51$; $p<,001$), histriyonik KB ($r=-,39$; $p<,001$), narsisistik KB ($r=-,44$; $p<,001$), okkb ($r=-,50$; $p<,001$), çekingen KB ($r=-,49$; $p<,001$) ve bağımlı KB ($r=-,49$; $p<,001$).

Tablo 4.8. Değişkenlerin alt boyutlar arasındaki ilişkileri

Değişkenler		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
KİBÖ	1.Onay Bağlımlılık	1,00																			
	2.Empati	,06	1,00																		
	3.Başkalarına Güven	-,36***	,30***	1,00																	
	4.Duygu Farkındalığı	-,47***	,23***	,46***	1,00																
BBÖ	5.Benlik Belirginliği	-,47***	,17**	,49***	,43***	1,00															
CATI+TR-KF	6.Paranoid KB	,30***	-,15**	-,61***	-,47***	-,47***	1,00														
	7.Şizotipal KB	,27***	-,25***	-,49***	-,34***	-,49***	,62***	1,00													
	8.Şizoid KB	,09	-,49***	-,49***	-,27***	-,37***	,38***	,57***	1,00												
	9.Antisosyal KB	,16**	-,16**	-,39***	-,47***	-,38***	,52***	,46***	,29***	1,00											
	10.Borderline KB	,48***	-,09	-,51***	-,61***	-,69***	,62***	,58***	,34***	,57***	1,00										
	11.Histriyonik KB	,48***	,04	-,39***	-,54***	-,47***	,55***	,42***	,12*	,42***	,72***	1,00									
	12.Narsisistik KB	,46***	-,03	-,44***	-,50***	-,49***	,56***	,45***	,22***	,41***	,64***	,71***	1,00								
	13.OKKB	,50***	-,18***	-,50***	-,54***	-,57***	,55***	,52***	,35***	,42***	,69***	,56***	,60***	1,00							
	14.Çekingen KB	,68***	-,19***	-,49***	-,47***	-,58***	,44***	,42***	,36***	,22***	,58***	,50***	,55***	,64***	1,00						
	15.Bağımlı KB	,67***	-,07	-,49***	-,51***	-,67***	,52***	,42***	,22***	,36***	,71***	,61***	,59***	,65***	,72***	1,00					
ÖKFÖ	16.Farkındalık	,05	,22***	-,04	-,04	,04	,13*	,09	-,08	-,04	,07	,12*	,12*	,07	,00	,03	1,00				
	17.Zamansal Tutarlılık	-,17***	,25***	,19***	,19***	,37***	-,18***	-,15**	-,12*	-,20***	-,23***	-,17***	-,15**	-,15**	-,19***	-,26***	,29***	1,00			
	18.Nedensel Tutarlılık	-,20***	,19***	,09	,14**	,28***	-,04	,00	-,09	-,06	-,12*	-,03	,01	-,10*	-,20***	-,17***	,50***	,49***	1,00		
	19.Tematik Tutarlılık	-,11*	,23***	,04	,10*	,22***	,02	,02	-,09	-,05	-,09	-,01	,00	-,04	-,17**	-,14**	,61***	,46***	,72***	1,00	
	20.Genel Tutarlılık	-,20***	,27***	,14**	,17***	,36***	-,09	-,06	-,12*	-,13**	-,18***	-,10	-,06	-,12*	-,22***	-,24***	,55***	,81***	,86***	,85***	1,00
	Toplam Puanı																				

* $p < ,05$ ** $p < ,01$ *** $p < ,001$

KİBÖ' nün son alt boyutu olan duygu farkındalığı ve tüm kişilik bozuklukları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeyleri ise şu şekildedir: Paranoid KB ($r=-,47$; $p<,001$), şizotipal KB ($r=-,34$; $p<,001$), şizoid KB ($r=-,27$; $p<,001$), antisosyal KB ($r=-,47$; $p<,001$), borderline KB ($r=-,61$; $p<,001$), histriyonik KB ($r=-,54$; $p<,001$), narsisistik KB ($r=-,50$; $p<,001$), okkb ($r=-,54$; $p<,001$), çekingen KB ($r=-,47$; $p<,001$) ve bağımlı KB ($r=-,51$; $p<,001$).

Kişilik bozuklukları ve benlik belirginliği arasındaki ilişkiyi inceleyecek olursak, tüm kişilik bozuklukları alt boyutları ve benlik belirginliği arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin varlığı görülmektedir. Korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeyleri ise şu şekildedir: Paranoid KB ($r=-,47$; $p<,001$), şizotipal KB ($r=-,49$; $p<,001$), şizoid KB ($r=-,37$; $p<,001$), antisosyal KB ($r=-,38$; $p<,001$), borderline KB ($r=-,69$; $p<,001$), histriyonik KB ($r=-,47$; $p<,001$), narsisistik KB ($r=-,49$; $p<,001$), OKKB ($r=-,57$; $p<,001$), çekingen KB ($r=-,58$; $p<,001$) ve bağımlı KB ($r=-,67$; $p<,001$).

Kişilik bozuklukları ve ÖKFÖ' nün farkındalık alt boyutu arasındaki ilişkiye bakıldığında, CATI+TR-KF alt boyutlarından sadece paranoid KB ($r=,13$; $p<,05$), histriyonik KB ($r=,12$; $p<,05$) ve narsisistik KB ($r=,12$; $p<,05$) ile istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin varlığı görülmektedir.

Kişilik bozuklukları ve ÖKFÖ' nün zamansal tutarlılık alt boyutu arasındaki ilişki incelendiğinde, Zamansal Tutarlılık alt boyutunun tüm kişilik bozuklukları ile istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü ilişki gösterdiği bulunmuştur. Korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeyleri ise şu şekildedir: Paranoid KB ($r=-,18$; $p<,001$), şizotipal KB ($r=-,15$; $p<,01$), şizoid KB ($r=-,12$; $p<,05$), antisosyal KB ($r=-,20$; $p<,001$), borderline KB ($r=-,23$; $p<,001$), histriyonik KB ($r=-,17$; $p<,001$), narsisistik KB ($r=-,15$; $p<,01$), okkb ($r=-,15$; $p<,01$), çekingen KB ($r=-,19$; $p<,001$) ve bağımlı KB ($r=-,26$; $p<,001$).

Borderline KB ($r=-,12$; $p<,05$), okkb ($r=-,10$; $p<,05$), çekingen KB ($r=-,20$; $p<,001$) ve bağımlı KB ($r=-,17$; $p<,001$) ile nedensel tutarlılık arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur.

Çekingen KB ($r=-,17$; $p<,01$) ve bağımlı KB ($r=-,14$; $p<,01$) ile tematik tutarlılık arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili vardır.

ÖKFÖ genel tutarlılık alt boyutu ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişki incelenecek olursa; şizoid KB ($r=-,12$; $p<,05$), antisosyal KB ($r=-,13$; $p<,01$), borderline KB ($r=-,18$; $p<,001$), okkb ($r=-,12$; $p<,05$), çekingen KB ($r=-,22$; $p<,001$) ve bağımlı KB ($r=-,24$; $p<,001$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur.

Benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişkiyi inceleyecek olursak; KİBÖ' nün alt boyutlarından olan onay bağımlılık ($r=-,47$; $p<,001$) ile benlik belirginliği arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Benlik belirginliği ve empati ($r=,17$; $p<,01$), başkalarına güven ($r=,49$; $p<,001$) ve duygu farkındalığı ($r=,43$; $p<,001$) arasında ise istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkili vardır.

Öyküsel kimlik ve kişilerarası ilişkiye arasındaki ilişki incelenecek olursa; farkındalık alt boyutu ve empati alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur ($r=,22$; $p<,001$).

Zamansal tutarlılık alt boyutu ve empati ($r=,25$; $p<,001$), başkalarına güven ($r=,19$; $p<,001$) ve duygu farkındalığı ($r=,19$; $p<,001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkili vardır. Zamansal tutarlılık ve onay bağımlılık arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili vardır ($r=-,17$; $p<,001$).

Öyküsel kimlik ve benlik belirginliği arasındaki ilişki incelenecek olursa; zamansal tutarlılık ($r=,37$; $p<,001$), nedensel tutarlılık ($r=,28$; $p<,001$), tematik tutarlılık ($r=,22$; $p<,001$) ve genel tutarlılık ($r=,36$; $p<,001$) alt boyutları ve benlik Belirginliği alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur.

4.2.7. Öyküsel Kimlik, Kişilerarası İlişki Boyutları ve Benlik Belirginliğinin Kişilik Bozukluklarını Yordama Gücüne Yönelik Regresyon Analizi Bulguları

Öyküsel kimlik, kişilerarası ilişki boyutları ve benlik belirginliğinin kişilik bozukluklarını ne derecede yordadığını bulabilmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Regresyon analizinde yordanan değişken olarak kişilik bozuklukları, yordayıcı değişkenler olarak ise öyküsel kimlik alt boyutları, kişilerarası ilişki boyutları ve benlik belirginliği atanmıştır. Analiz için “stepwise” yöntemi kullanılmıştır. Kişilik bozuklukları A kümesi, B kümesi ve C kümesi şeklinde ele

alınmıştır. Bu yöntem sonucunda A kümesi için anlamlı değişkenlerin regresyon modelleri tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. A kümesi yordayıcılarına yönelik regresyon analizi bulguları

Paranoid KB							
Bağımsız Değişkenler	B	Sh	Beta	t	ΔR ²	F	R ²
Sabit (a)	34,03	1,13		2,92***			
Başkalarına Güven	-,21	,02	-,43	-9,61***	,37	83,07***	,44
Duygu Farkındalığı	-,10	,02	-,19	-4,51***	,04		
Benlik Belirginliği	-,05	,01	-,17	-3,95***	,01		
Farkındalık	1,66	,57	,10	2,92**	,01		
Şizotipal KB							
Bağımsız Değişkenler	B	Sh	Beta	t	ΔR ²	F	R ²
Sabit (a)	27,40	1,49		18,37***			
Benlik Belirginliği	-,10	,01	-,37	-7,77***	,24	54,30***	,34
Başkalarına Güven	-,12	,02	-,27	-5,76***	,07		
Nedensel Tutarlılık	,07	,02	,16	3,76***	,01		
Empati	-,11	,03	-,13	-3,08**	,01		
Şizoid KB							
Bağımsız Değişkenler	B	Sh	Beta	t	ΔR ²	F	R ²
Sabit (a)	36,76	1,58		23,20***			
Başkalarına Güven	-,13	,02	-,31	-6,74***	,24	54,98***	,40
Empati	-,30	.,03	-,37	-8,88***	,12		
Benlik Belirginliği	-,06	,01	-,24	-4,82***	,02		
Zamansal Tutarlılık	,04	,01	,11	2,58*	,01		
Onay Bağımlılık	-,03	,01	-,10	-2,24*	,00		

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

A kümesi kişilik bozukluklarından paranoid KB için kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(4,399)}=83,07$, $p < .001$). Kurulan modele göre başkalarına güven ($\beta = -.43$, $t = -9,61$, $p < .001$), duygu farkındalığı ($\beta = -.19$,

$t = -4,51, p < ,001$), benlik belirginliği ($\beta = -,17, t = 3,95, p < ,001$) ve farkındalık ($\beta = ,10, t = 2,92, p < ,01$) alt boyutlarından alınan puanlar paranoid KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Sırasıyla negatif yönde olmak üzere başkalarına güven boyutu varyansın %,37'sini, duygu farkındalığı boyutu varyansın %4'ünü, benlik belirginliği boyutu varyansın %1'ini ve pozitif yönde olmak üzere farkındalık boyutu ise varyansın %1'ini açıklamaktadır. Modele göre başkalarına güven, duygu farkındalığı, benlik belirginliği ve farkındalık, paranoid kişilik bozukluğu alt ölçeğinden alınan puanın %44'lük kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.9).

Şizotipal kişilik bozukluğu için kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(4,399)}=54,30, p < ,001$). Kurulan modele göre benlik belirginliği ($\beta = -,37, t = -7,77, p < ,001$), başkalarına güven ($\beta = -,27, t = -5,76, p < ,001$), nedensel tutarlılık ($\beta = ,16, t = 3,76, p < ,001$) ve empati ($\beta = -,13, t = -3,08, p < ,01$) alt boyutlarından alınan puanlar şizotipal KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Negatif yönde olmak üzere benlik belirginliği boyutu varyansın %,24'ünü, başkalarına güven boyutu varyansın %7'sini ve empati boyutu varyansın %1'ini açıklarken pozitif yönde olmak üzere nedensel tutarlılık boyutu ise varyansın %1'ini açıklamaktadır. Kurulan model CATI+TR-KF kişilik bozuklukları şizotipal kişilik bozukluğu alt boyutu puanının %34'lük kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.9).

A kümesinin son kişilik bozukluğu olan şizoid KB için kurulan regresyon modeli incelendiğinde, modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{(5,398)}=54,98, p < ,001$). Kurulan modele göre başkalarına güven ($\beta = ,27, t = -6,74, p < ,001$), empati ($\beta = -,37, t = -8,88, p < ,001$), benlik belirginliği ($\beta = -,24, t = -4,82, p < ,001$), zamansal tutarlılık ($\beta = ,11, t = 2,58, p < ,05$) ve onay bağımlılık ($\beta = -,10, t = -2,24, p < ,05$) alt boyutlarından alınan puanlar şizoid KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Pozitif yönde olmak üzere başkalarına güven boyutu varyansın %24'ünü, zamansal tutarlılık boyutu varyansın %1'ini ve negatif yönde olmak üzere empati boyutu varyansın %12'sini, benlik belirginliği boyutu varyansın %2'sini ve onay bağımlılık ise varyansın %00'ını açıklamaktadır. Kurulan model şizoid KB' nin %40'lık kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.9).

B kümesi kişilik bozukluklarına bakacak olursak; antisosyal KB için kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(4,399)}=42,33, p < ,001$). Kurulan modele göre duygu farkındalığı ($\beta = -,37, t = -7,28, p < ,001$), benlik

belirginliği ($\beta = -.22, t = -4.33, p < .001$), onay bağımlılık ($\beta = -.18, t = -3.59, p < .001$) ve başkalarına güven ($\beta = -.16, t = -3.25, p < .01$) alt boyutlarından alınan puanlar antisosyal KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Negatif yönde olmak üzere duygu farkındalığı boyutu varyansın %21'ini, benlik belirginliği boyutu varyansın %4'ünü, onay bağımlılık boyutu varyansın %2'sini ve başkalarına güven boyutu varyansın %1'ini açıklamaktadır. Modele göre duygu farkındalığı, benlik belirginliği, onay bağımlılık ve başkalarına güven alt boyutlarından alınan puanlar CATI+TR-KF antisosyal kişilik bozukluğu alt ölçeğinden alınan puanın %29'luk kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.10).

Borderline KB için kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görölmektedir ($F_{(4,399)}=129.44, p < .001$). Kurulan modele göre benlik belirginliği ($\beta = -.50, t = -13.16, p < .001$), duygu farkındalığı ($\beta = -.36, t = -10.11, p < .001$), nedensel tutarlılık ($\beta = .06, t = 2.06, p < .05$), başkalarına güven ($\beta = -.12, t = -3.18, p < .01$) ve empati ($\beta = .09, t = 2.96, p < .01$) alt boyutlarından alınan puanlar borderline KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Negatif yönde olmak üzere benlik belirginliği boyutu varyansın %47'sini, duygu farkındalığı boyutu varyansın %12'sini ve başkalarına güven boyutu varyansın %00'ını açıklarken pozitif yönde olmak üzere nedensel tutarlılık boyutu varyansın %00'ını ve empati boyutu varyansın %00'ını açıklamaktadır. Kurulan modelin borderline kişilik bozukluğu düzeyindeki varyansın %61'ini anlamlı düzeyde açıkladığı görölmüştür (Tablo 4.10).

Histriyonik KB için kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görölmektedir ($F_{(6,396)}=50.54, p < .001$). Kurulan modele göre duygu farkındalığı ($\beta = -.36, t = -7.78, p < .001$), benlik belirginliği ($\beta = -.24, t = -4.96, p < .001$), empati ($\beta = .16, t = 3.81, p < .001$), onay bağımlılık ($\beta = .16, t = 3.54, p < .01$), nedensel tutarlılık ($\beta = .09, t = 2.31, p < .05$) ve başkalarına güven ($\beta = -.09, t = -1.98, p < .01$) alt boyutlarından alınan puanlar histriyonik KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Negatif yönde olmak üzere duygu farkındalığı boyutu varyansın %29'unu, benlik belirginliği boyutu varyansın %6'sını ve başkalarına güven boyutu varyansın %1'ini açıklarken pozitif yönde olmak üzere empati boyutu varyansın %3'ünü, onay bağımlılık boyutu varyansın %1'ini ve nedensel tutarlılık boyutu varyansın %00'ını açıklamaktadır. Kurulan model CATI+TR-KF kişilik bozukluklarından histriyonik kişilik bozukluğu alt boyutu puanının %42'lik kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. B kümesi yordayıcılarına yönelik regresyon analizi bulguları

Antisosyal KB							
Bağımsız Değişkenler	B	Sh	Beta	t	ΔR ²	F	R ²
Sabit (a)	28,85	1,64		2,92***			
Duygu Farkındalığı	-,15	,02	-,37	-7,28***	,21	42,33***	,29
Benlik Belirginliği	-,05	,01	-,22	-4,33***	,04		
Onay Bağımlılık	-,06	,01	-,18	-3,59***	,02		
Başkalarına Güven	-,06	,01	-,16	-3,25**	,01		
Borderline KB							
Bağımsız Değişkenler	B	Sh	Beta	t	ΔR ²	F	R ²
Sabit (a)	38,04	1,57		24,17***			
Benlik Belirginliği	-,18	,01	-,50	-13,16***	,47	129,44***	,61
Duygu Farkındalığı	-,24	,02	-,36	-10,11***	,12		
Nedensel Tutarlılık	,04	,02	,06	2,06*	,00		
Başkalarına Güven	-,07	,02	-,12	-3,18**	,00		
Empati	,11	,03	,09	2,96**	,00		
Histriyonik KB							
Bağımsız Değişkenler	B	Sh	Beta	t	ΔR ²	F	R ²
Sabit (a)	20,91	1,91		10,92***			
Duygu Farkındalığı	-,17	,02	-,36	-7,78***	,29	50,54***	,42
Benlik Belirginliği	-,06	,01	-,24	-4,96***	,06		
Empati	,13	,03	,16	3,81***	,03		
Onay Bağımlılık	,06	,01	,16	3,54***	,01		
Nedensel Tutarlılık	,04	,01	,09	2,31*	,00		
Başkalarına Güven	-,04	,02	-,09	-1,98**	,00		
Narsisistik KB							
Bağımsız Değişkenler	B	Sh	Beta	t	ΔR ²	F	R ²
Sabit (a)	25,99	2,15		12,04***			
Duygu Farkındalığı	-,14	,02	-,27	-5,75***	,25	48,04***	,41
Benlik Belirginliği	-,07	,01	-,26	-5,48***	,08		
Onay Bağımlılık	,07	,02	,17	3,61***	,02		
Nedensel Tutarlılık	,08	,02	,15	3,77***	,03		
Başkalarına Güven	-,08	,02	-,16	-3,36**	,01		
Empati	,09	,04	,09	2,18*	,00		

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

B kümesi son kişilik bozukluğu olan narsisistik KB için oluşturulan regresyon modeline bakıldığında, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(6,397)}=48,04, p<,001$). Oluşturulan modelde duygu farkındalığı ($\beta = -,27, t = -5,75, p<,001$), benlik belirginliği ($\beta = -,26, t = -5,48, p<,001$), onay bağımlılık ($\beta = ,17, t = 3,61, p<,001$), nedensel tutarlılık ($\beta = ,15, t = 3,77, p<,01$), başkalarına güven ($\beta = -,16, t = -3,36, p<,01$) ve empati ($\beta = ,09, t = 2,18, p<,05$) alt boyutlarından alınan puanlar narsisistik KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Negatif yönde olmak üzere duygu farkındalığı boyutu varyansın %25'ini, benlik belirginliği boyutu varyansın %8'ini ve başkalarına güven boyutu varyansın %1'ini açıklarken pozitif yönde olmak üzere onay bağımlılık boyutu varyansın %2'sini, nedensel tutarlılık boyutu varyansın %3'ünü ve empati boyutu varyansın %00'ünü açıklamaktadır. Kurulan model CATI+TR-KF kişilik bozukluklarından narsisistik kişilik bozukluğu alt boyutu puanının %41'lik kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.10).

C kümesi kişilik bozukluklarına bakacak olursak; okkb için kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(5,398)}=75,69, p<,001$). Oluşturulan modelde benlik belirginliği ($\beta = -,31, t = -6,80, p<,001$), duygu farkındalığı ($\beta = -,25, t = -5,83, p<,001$), onay bağımlılık ($\beta = ,17, t = 4,11, p<,001$), başkalarına güven ($\beta = ,16, t = -3,81, p<,01$) ve tematik tutarlılık ($\beta = ,8, t = 2,19, p<,05$) alt boyutlarından alınan puanlar okkb'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Negatif yönde olmak üzere benlik belirginliği boyutu varyansın %32'sini, duygu farkındalığı boyutu varyansın %10'unu ve başkalarına güven boyutu varyansın %2'sini açıklarken pozitif yönde olmak üzere onay bağımlılık boyutu varyansın %2'sini ve tematik tutarlılık boyutu varyansın %00'ünü açıklamaktadır. Modele göre benlik belirginliği, duygu farkındalığı, onay bağımlılık, başkalarına güven ve tematik tutarlılık alt boyutlarından alınan puanlar obsesif kompulsif kişilik bozukluğu alt ölçeğinden alınan puanın %48'lik kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.11).

Çekingen KB için kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(5,398)}=147,20 p<,001$). Kurulan regresyon modelinde onay bağımlılık ($\beta = ,52, t = 14,04, p<,001$), benlik belirginliği ($\beta = -,24, t = -6,12, p<,001$), empati ($\beta = -,13, t = -4,02, p<,001$) ve başkalarına güven ($\beta = -,14, t = -3,74, p<,001$) alt boyutlarından alınan puanlar çekingen KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Pozitif yönde olmak üzere onay bağımlılık boyutu varyansın %46'sını açıklarken negatif

yönde olmak üzere benlik belirginliği boyutu varyansın %8'ini, empati boyutu varyansın %2'sini ve başkalarına güven boyutu varyansın %1'ini açıklamaktadır. Kurulan model CATI+TR-KF kişilik bozukluklarından çekingen kişilik bozukluğu alt boyutu puanının %59'luk kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.11).

Tablo 4.11. C kümesi yordayıcılarına yönelik regresyon analizi bulguları

OKKB							
<i>Bağımsız Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Sh</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	<i>ΔR²</i>	<i>F</i>	<i>R²</i>
Sabit (a)	32,36	2,08		15,49***			
Benlik Belirginliği	-,09	,01	-,31	-6,80***	,32	75,69***	,48
Duygu Farkındalığı	-,15	,02	-,25	-5,83***	,10		
Onay Bağımlılık	-,08	,02	,17	4,11***	,02		
Başkalarına Güven	-,08	,02	-,16	-3,81***	,02		
Tematik Tutarlılık	,04	,02	,08	2,19*	,00		
Çekingen KB							
<i>Bağımsız Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Sh</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	<i>ΔR²</i>	<i>F</i>	<i>R²</i>
Sabit (a)	18,96	1,59		11,90***			
Onay Bağımlılık	,24	,01	,52	14,04***	,46	147,20***	,59
Benlik Belirginliği	-,07	,02	-,24	-6,12***	,08		
Empati	-,13	,03	-,13	-4,02***	,02		
Başkalarına Güven	-,07	,02	-,14	-3,74***	,01		
Bağımlı KB							
<i>Bağımsız Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Sh</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	<i>ΔR²</i>	<i>F</i>	<i>R²</i>
Sabit (a)	17,40	1,37		12,70***			
Benlik Belirginliği	-,09	,01	-,37	-9,80***	,44	166,96***	,62
Onay Bağımlılık	,15	,01	,39	10,62***	,16		
Duygu Farkındalığı	-,05	,01	-,12	-3,29**	,01		
Başkalarına Güven	-,04	,01	-,10	-2,86**	,00		

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

C kümesi son kişilik bozukluğu olan bağımlı KB için oluşturulan regresyon modeline bakıldığında, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(4,399)}=166,96$ $p < .001$). Oluşturulan modelde benlik belirginliği ($\beta = -.37$, $t = -9,80$, $p < .001$), onay bağımlılık ($\beta = .39$, $t = 10,62$, $p < .001$), duygu farkındalığı ($\beta = -.12$, $t = -3,29$, $p < .01$) ve başkalarına güven ($\beta = -.10$, $t = -2,86$, $p < .01$) alt boyutlarından alınan puanlar bağımlı KB'yi istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Negatif yönde olmak üzere benlik belirginliği boyutu varyansın %44'ünü, duygu farkındalığı boyutu varyansın %1'ini ve başkalarına güven boyutu varyansın %00'ünü açıklarken pozitif

yönde olmak üzere onay bağımlılık boyutu varyansın %16'sını açıklamaktadır. Kurulan model bağımlı kişilik bozukluğu alt boyutu puanının %62'lik kısmını açıklamaktadır (Tablo 4.11).

5. TARTIŞMA

Mevcut çalışmada öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının DSM-5' te yer alan kişilik bozukluklarıyla olan ilişkisi ve öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının kişilik bozukluklarını ne derecede yordadığı incelenmiştir.

Bu bölümde çalışmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen analiz bulgularının sonuçlarına ve bu sonuçların mevcut literatür bilgisiyle karşılaştırılmasına yer verilecektir.

5.1. KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI

Mevcut çalışmada kadın (n=241) ve erkek (n=165) gruplarının kişilik bozukluklarından aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilebilmesi için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analizlerin sonucuna göre A kümesi kişilik bozukluğu açısından kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Kişilik bozukluklarının alanyazın bilgisine bakıldığında A kümesi kişilik bozukluklarından şizoid ve şizotipal kişilik bozukluklarının kadınlara kıyasla erkeklerde daha sık görüldüğü fakat paranoid kişilik bozukluğu açısından böyle bir cinsiyet farklılaşmasının olmadığı dikkat çekmektedir (107,142). Türk örneklem üzerinden cinsiyete göre kişilik bozukluklarının farklılaşma durumuna bakılan bir çalışmada ise paranoid, şizotipal ve şizoid kişilik bozuklukları için cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (143).

Mevcut çalışmanın analiz sonuçlarına göre, kadınların B kümesi kişilik bozukluklarından narsisistik, histriyonik ve borderline kişilik bozuklukları puanları, erkeklerin kişilik bozuklukları puanlarına göre istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur. Antisosyal kişilik bozukluğu puanlarına bakıldığında ise cinsiyetler arası anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. B kümesi kişilik bozukluklarına dair literatür incelendiğinde antisosyal ve narsisistik kişilik bozukluklarının daha çok erkek cinsiyetinde, borderline ve histriyonik kişilik bozukluklarının ise daha çok kadın cinsiyetinde görüldüğü bilgisi yer almaktadır (107,142). Türk örneklem üzerinden cinsiyete göre kişilik bozukluklarının farklılaşma durumuna bakılan bir çalışmada, mevcut çalışmanın sonuçlarına benzer olarak antisosyal kişilik bozukluğu özelinde

cinsiyetler arası bir farklılık bulunmazken, borderline ve histriyonik kişilik bozukluğunun kadınlarda erkeklere göre daha çok görüldüğü bildirilmiştir. Mevcut çalışmada narsisistik kişilik bozukluğu puanların kadınlarda daha yüksek olması durumu literatürle paralel durmamaktadır.

C kümesi kişilik bozukluklarından olan bağımlı, çekingen ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluklarından alınan puanlara bakıldığında, kadınların erkeklere göre daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Mevcut literatürde çekingen kişilik bozukluğunun kadın ve erkek cinsiyetleri arasında eşit görülürken, bağımlı kişilik bozukluğunun ise kadınlarda erkeklere göre daha çok görüldüğüne dair bilgiler bulunmaktadır. Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu ise erkeklerde daha çok görülmektedir (107,142). Türk örnekleminde yapılan çalışmalara bakıldığında çekingen, bağımlı ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğunun kadınlarda erkeklere kıyasla daha fazla görüldüğünden bahsedilmektedir (143). Mevcut çalışma sonuçlarının Türk örneklem ve sağlıklı toplum örneklemini kullanılarak elde edildiği düşünüldüğünde, C kümesi kişilik bozukluğuna dair literatür bilgisi ile paralel olduğu görülmektedir.

Mevcut çalışma kapsamında kişilik bozukluklarının evli ve bekar grupları arasında farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre evli ve bekar grupları arasında şizoid ve şizotipal kişilik bozukluğundan alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmazken, B ve C kümelerindeki tüm kişilik bozukluklarında bekar grubun evli gruba kıyasla kişilik bozukluğu puanları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlara bakılarak evliliğin kişilik bozuklukları semptomlarını azaltabilen bir faktör olarak görülebileceği gibi, kişilik bozukluğu eğilimi olan ya da kişilik bozukluğu semptomlarına sahip kişilerin durumsal ve sosyal sebeplerden dolayı evlenmediği/evlenemediği ya da evliliği sürdürmede zorluklar yaşadığı şeklinde bir çıkarımda bulunulabilir. Alanyazın incelendiğinde borderline kişilik bozukluğuna sahip kişilerin bekar kalma eğilimi olduğu, antisosyal kişilik bozukluğuna sahip kişilerin sıklıkla boşanmış olduğu ve kişilik bozukluğu tanısı fark etmeksizin kişilik bozukluğu olan kişilerin partneri olsa dahi partnerinden ayrı yaşama eğiliminde olduğuna dair bir çalışmaya rastlanılmıştır (142). Şizotipal ve şizoid kişilik bozuklukları ile evli ya da bekar olma durumu arasında bir farklılığın olmamasının sebebi olarak, bu bozukluğa sahip bireylerin daha önce de bahsedildiği gibi yakın ilişki kurmakta zorlanmaları ve kursalar bile sınırlı iletişime

geçebilmeleri söylenebilir (106). Dolayısıyla şizoid ve şizotipal kişilik bozukluğu olan kişiler evli ya da bekar olmaları fark etmeksizin duygusal kopukluk ve ilişki kuramama durumunu deneyimlemeye devam etmektedirler.

Çalışma kapsamında katılımcıların psikolojik/psikiyatrik yardıma ihtiyaç hissetme ve hissetmeme durumlarına göre kişilik bozukluklarında bir farklılaşma olup olmayacağını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden ve psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hissetmeyen gruplar arasında tüm kişilik bozukluğu alt türlerinden alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden grubun tüm kişilik bozuklukları puanları psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hissetmeyen grubun puanlarına kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Literatür kısmında bahsedildiği gibi kişilik bozuklukları ego-sintoniktir. Dolayısıyla doğası gereği kişilik bozuklukları, bu bozukluğu deneyimleyen birey tarafından bir problem olarak değerlendirilmemektedir (106). Buradan hareketle kişilik bozukluğu puanlarının ihtiyaç hissetmeyen grupta daha yüksek olması beklenir olmaktadır. Mevcut çalışmanın sonuçları bu beklentiyi karşılamamaktadır. Bunun birçok açıklaması olabilir. Bunlardan ilki çalışmanın örneklemi sağlıklı grubun oluşturmastır. Her ne kadar kişilik puanları yüksek olsa da bu durum kişinin kişilik bozukluğu tanısı alabilecek düzeyde olduğu anlamına gelmemektedir. Kişilik bozukluğuna dair eğilim arttıkça ve semptomlar güçlendikçe psikolojik/psikiyatrik yardım almaya dair bakış açısı değişebilir. Bir diğer açıklama ise bu kişilerin kendilerini problemlilik olarak görmelerinden değil de çevresindeki kişileri yaşadıkları sıkıntıların sebebi olarak görmeleri ve yaşam kalitelerini arttırmak amacıyla yardım alma ihtiyacı hissedebilmeleridir. Literatürde kişilik bozukluklarına dair özelliklerin alloplastik olduğuna dair bilgiler yer almaktadır. Bu durum kişinin bu özelliklere sıkı sıkıya bağlı olması ve kendisinden çok çevresindeki kişileri değiştirmeye çalışması anlamına gelmektedir (106). Başka bir açıklama ise kişilik bozuklukları yüksek olan kişilerin komorbid hastalıkları dolayısıyla yardım almaya ihtiyaç hissedebilecekleri şeklinde olabilir. Alanyazına bakıldığında kişilik bozukluğuna sıklıkla eksen I hastalıklarının eşlik ettiği görülmektedir (145).

Mevcut çalışma kapsamında katılımcıların yüksek ve düşük öyküsel kimlik düzeyine sahip olma durumlarına göre kişilik bozukluklarında bir farklılaşma olup

olmayacağını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında öyküsel kimliği yüksek ve düşük olan gruplar arasında şizotipal, şizoid, antisosyal, histriyonik, narsisistik ve obsesif-kompulsif kişilik bozuklukları puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, paranoid, borderline, çekingen ve bağımlı kişilik bozukluklarında öyküsel kimlik puanları düşük olan grubun puanları, öyküsel kimlik puanları yüksek olan gruba kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Literatüre bakıldığında mevcut çalışma bulgularına paralel olacak şekilde kimliğin/öyküsel kimliğin güçlenmesi ile kişilik bozuklukları puanlarında düşüşlerin meydana geldiği görülmüştür (13,110,111).

Son olarak çalışma kapsamında katılımcıların yaş aralıklarına göre kişilik bozuklukları puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analiz sonucunda 18-24 yaş aralığında yer alan katılımcıların paranoid, histriyonik, borderline ve bağımlı kişilik bozukluklarından aldıkları puanların 25-34 yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu; yaş grubu 18-24 olan katılımcıların borderline, histriyonik ve bağımlı kişilik bozukluklarından aldıkları puanların 35-44 yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu; yaş grubu 18-24 olan katılımcıların antisosyal, borderline, histriyonik, narsisistik, obsesif-kompulsif ve bağımlı kişilik bozukluklarından aldıkları puanların 44 ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. 25-34 yaş aralığında yer alan katılımcıların antisosyal, borderline ve narsisistik kişilik bozukluklarından aldıkları puanların 45 yaş ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. 35-44 yaş aralığında yer alan katılımcıların ise sadece borderline kişilik bozukluklarından aldıkları puanların 45 yaş ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Alanyazında özellikle borderline kişilik bozukluğunda yaşla birlikte semptomlarda azalma olduğuna dair (146) bilgiyle mevcut araştırma sonuçları paralel görünmektedir. Tüm kişilik bozuklukları semptomları yaşla birlikte azalma eğilimi göstermektedir (147). Mevcut çalışma sonuçları da daha yüksek yaş aralığında bulunan katılımcıların kişilik bozukluğu puanlarının daha düşük olduğunu göstermektedir.

5.2. ÖYKÜSEL KİMLİĞİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI

Mevcut çalışmada kadın ve erkek grupları öyküsel kimlik puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilebilmesi için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analizlerin sonucuna göre öyküsel kimlik açısından kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Alanyazın çalışmaları incelendiğinde öyküsel kimlik ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür (148,14). Kimlik oluşturma her birey için gelişimsel bir görevdir (20). Öyküsel kimlik de bir kimlik çeşididir ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm bireyleri ilgilendirmektedir. Dolayısıyla öyküsel kimliğin cinsiyete göre farklılık göstermemesi hem kuramsal açıdan beklendiği hem de literatür bilgisiyle uyumlu bir bilgidir (139). Alanyazında öyküsel kimlik açısından cinsiyete göre bir farklılık olmasa bile yaşam öyküsü oluşturma noktasında kadınların erkeklere göre daha detaylı ve daha fazla bölüm içeren yaşam öyküleri oluşturdukları görülmüştür (149).

Mevcut çalışma kapsamında öyküsel kimliğin evli ve bekar grupları arasında farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre evli ve bekar grupları arasında zamansal tutarlılık ve genel tutarlılık alt boyutlarından alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre evli grubun zamansal tutarlılık ve genel tutarlılık puanları bekar grubun puanlarına kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Öyküsel kimliğin nedensel, tematik ve farkındalık alt boyutları ise medeni duruma göre farklılık göstermemektedir. Literatür incelendiğinde romantik ilişkisi olan kişilerin olmayan kişilere kıyasla yaşam öykülerinde ve dönüm noktalarında farklılıklar olduğunu gösteren bir çalışmaya rastlanılsa da (150) büyük ölçüde öyküsel kimliğin ilişki durumu açısından farklılaşmadığı bilgisi yer almaktadır (148).

Çalışma kapsamında katılımcıların psikolojik/psikiyatrik yardıma ihtiyaç hissetme ve hissetmeme durumlarına göre öyküsel kimlik puanlarında bir farklılaşma olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden ve psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hissetmeyen grupları arasında öyküsel kimlik alt boyutlarından olan farkındalık ve zamansal tutarlılık alt boyutlarından alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre psikolojik/psikiyatrik yardım alma

ihtiyacı hisseden grubun farkındalık alt boyutundan aldığı puanlar, psikolojik/psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden grubun zamansal tutarlılık alt boyutundan aldığı puanlar ise psikolojik/psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına göre daha düşük bulunmuştur. Öyküsel kimliğin farkındalık alt boyutu, kişinin kendi yaşam öyküsünün ve kim olduğunu anlamasına yardımcı olan yaşam olaylarının farkında olmasıyla ilişkilidir (151). Dolayısıyla kendi yaşadıklarının farkında olan bir kişinin baş edebilmek amacıyla yardım arayışına girmesi anlaşılabilir bir durum olarak görülmektedir.

Son olarak çalışma kapsamında katılımcıların yaş aralıklarına göre öyküsel kimlik puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analiz sonucunda 18-24 yaş aralığında yer alan katılımcıların zamansal tutarlılık, nedensel tutarlılık ve genel tutarlılık alt boyutlarından aldıkları puanların 25-34 ve 45 ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Öyküsel kimlik oluşumunun ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde başladığı bilinmektedir. Dolayısıyla yaş ilerledikçe yaşam öyküleri için toplanan materyallerde bir artış olması ve daha tutarlı bir öyküsel kimlik geliştirilmesi beklenmektedir (2,57,59). Mevcut araştırmanın sonuçları öyküsel kimliğin ergenlik ve sonrasında oluşmaya ve gelişmeye başladığına dair çalışmalarla paralel sonuçlara sahiptir.

5.3. KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARININ SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI

Mevcut çalışmada kadın ve erkek gruplarının kişilerarası ilişki boyutlarından aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilebilmesi için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analizlerin sonucuna göre kişilerarası ilişki boyutlarından olan duygu farkındalığı puanlarının kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma gösterdiği saptanmıştır. Buna göre erkeklerin duygu farkındalığı kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Kişilerarası ilişkilere dair alanyazın bilgisine bakıldığında kadınların erkeklere göre daha duygusal ve aynı zamanda daha nevroitik oldukları bildirilmektedir (152). Bu durum kadınların duygusal dalgalanmalara daha açık olması dolayısıyla duygu farkındalığının daha düşük olması ile açıklanabilir. Alanyazında

kadınların duygu farkındalığı ve duyguya dikkat etme düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (153,154, 155).

Mevcut çalışma kapsamında kişilerarası ilişki boyutlarının evli ve bekar grupları arasında farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre evli ve bekar gruplar arasında onay bağımlılık, başkalarına güven ve duygu farkındalığı alt boyutlarından alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre evli grubun başkalarına güven ve duygu farkındalığı puanları bekar grubun puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Onay bağımlılık alt boyutundan alınan puanlar kıyaslandığında ise bekar grubun puanlarının evli gruba göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kişiler çoğu zaman kişilerarası ilişkiye ihtiyaç duyarlar fakat bu ilişkileri oluşturma ve sürdürme becerilerinden yoksundurlar (88). Başkalarına güven ve duygu farkındalığı kişilerarası ilişki boyutları sağlıklı ilişkilerde yer alan boyutlardandır (94). Evli bireylerin kişilerarası bir ilişkiyi sürdürme becerilerini en azından temel düzeyde edinmiş olmaları beklenir. Aksi durumda eş-eş ilişkisini sürdürme noktasında zorluklar yaşanması kaçınılmazdır. Dolayısıyla mevcut çalışmanın bulguları kuramsal çerçeveye uyumlu görünmektedir. Onay bağımlılık başkalarının düşüncelerinin ve isteklerinin ön planda olmasıyla ilgili olan ve sağlıklı bir ilişki biçimini yansıtan bir alt boyuttur. Evli kişiler doğrudan partnerlerinden destek alabilirlerken yalnız kişiler romantik bir ilişkiye sahip olamadıkları için ihtiyaç duyduklarında sosyal çevrelerinden daha fazla destek alma eğiliminde olabilirler. Dolayısıyla yalnız olma durumu onay ihtiyacını tetikleyebilir. Yine bekar kişiler kabul görme ihtiyacı hissettiklerinde diğer kişilerin onayını arama eğilimi gösteriyor olabilirler.

Katılımcıların psikolojik/psikiyatrik yardıma ihtiyaç hissetme ve hissetmeme durumlarına göre kişilerarası ilişki boyutları puanlarında bir farklılaşma olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden ve psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hissetmeyen gruplar arasında kişilerarası ilişki boyutlarından olan onay bağımlılık, başkalarına güven ve duygu farkındalığından alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden grubun onay bağımlılık alt boyutundan aldığı puanlar, psikolojik/psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına göre daha

yüksek bulunmuştur. Psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden grubun başkalarına güven ve duygu farkındalığı alt boyutundan aldığı puanlar ise psikolojik/psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına göre daha düşük bulunmuştur. Yukarıda da bahsedildiği gibi onay bağımlılık sağlıklı kişilerarası ilişki biçimini yansıtmaktadır (94). Sağlıklı bir ilişki biçimi yaşam kalitesini azaltabileceği için bu tarz bireyler yardım arayışına daha çok ihtiyaç duyuyor olabilirler. Başkalarına güven ve duygu farkındalığı alt boyutları ise sağlıklı bir ilişki tarzına işaret etmektedir (94,156). Başkalarına güvenebilen, duygularını fark edebilen ve ifade etme becerisi olan bireyler daha destekleyici kişilerarası ilişkilere sahip oldukları için psikolojik/psikiyatrik yardım almaya daha az ihtiyaç hissediyor olabilirler.

Mevcut çalışma kapsamında katılımcıların yüksek ve düşük öyküsel kimlik düzeyine sahip olma durumlarına göre kişilerarası ilişki boyutları açısından bir farklılaşma olup olmayacağını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında öyküsel kimliği yüksek ve düşük olan gruplar ve kişilerarası ilişkilerin tüm alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre öyküsel kimliği düşük olan grubun onay bağımlılık alt boyutundan aldıkları puanlar, öyküsel kimliği yüksek olan grubun aldığı puanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı alt boyutlarından alınan puanlara bakıldığında ise öyküsel kimlik düzeyleri yüksek olan grubun alt boyutlardan aldıkları puanların düşük olan gruba kıyasla daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Alanyazında öyküsel kimliğe sahip olmanın psikolojik iyilik haliyle pozitif ve psikopatolojiler ile negatif ilişkili olduğuna dair bilgiler mevcuttur (13,157). Dolayısıyla öyküsel kimlik düzeyi yüksek olan grubun sağlıklı bir ilişki biçimini yansıtan onay bağımlılık alt boyutundan düşük alırken sağlıklı ilişki biçimiyle ilgili olan empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı alt boyutlarından yüksek puan alması literatürle uyumlu görünmektedir (14,94,156). Ayrıca olumlu içeriğe sahip yaşam öykülerine sahip bireylerin empati düzeylerinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (149).

Son olarak çalışma kapsamında katılımcıların yaş aralıklarına göre kişilerarası ilişki puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analiz sonucunda 18-24 yaş aralığında yer alan katılımcıların başkalarına güven alt boyutundan aldıkları puanların 25-34 yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca 18-24 yaş

aralığında yer alan katılımcıların duygu farkındalığı alt boyutundan aldıkları puanların 45 ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde duygu farkındalığının yaşla birlikte değiştiğine dair bilgiler mevcuttur. Ayrıca ilerleyen yaşla birlikte duyguların kaynağının ve ayrımının daha net bir şekilde yapılabildiği de bilinmektedir (155,158). Dolayısıyla mevcut çalışmanın en yaşlı yaş grubu olan 45 ve üzeri yaş grubunun duygu farkındalığı puanlarının, en genç yaş grubu olan 18-24 yaş grubuna kıyasla daha yüksek olması literatürle paralel bir bulgudur. Başkalarına güven ile ilgili bulgular değerlendirildiğinde, 25-34 yaş grubundaki bireylerin 18-24 yaş grubundaki bireylere kıyasla başkalarına daha çok güvenmelerinin sebebi olarak daha stabil bir yaşam tarzına geçiş yapmaları söylenebilir. Ergenliğin geç ergenlik dönemleri kimlik oluşumu ve gelişimi noktasında oldukça önemlidir (2). Bu dönemdeki kişiler karar verme ve kendi başlarına karar alabilme arzusu içinde oldukları için başkalarına duydukları güvende azalmaların meydana gelmesi beklendiktir. 25-34 yaş aralığındaki yani Erikson'un psikososyal gelişim kurumanna göre genç yetişkinlikteki kişiler kariyer ve eş seçimi noktasında daha stabil bir yaşam sürmeye başlamaları dolayısıyla diğerleriyle daha sağlıklı ilişkiler kurmaya başlamış ve bu sağlıklı ilişkiler başkalarına duyulan güvenin artmasında etkili olmuş olabilir (20,36,37).

5.4. BENLİK BELİRGİNLİĞİNİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULARININ TARTIŞILMASI

Mevcut çalışmada kadın ve erkek gruplarının benlik belirginliğinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilebilmesi için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analizlerin sonucuna göre benlik belirginliği açısından kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre erkeklerin benlik belirginliği puanları kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde de erkeklerin benlik belirginliği puanlarının kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür (159). Bu durumun sebebi olarak kadınların kendi benliklerini daha çok ilişkileriyle temellendirerek tanımlama eğiliminde olmalarına karşın, erkeklerin daha bağımsız bir benlik kurgusu oluşturabilmeleri olduğunu ileri süren çalışmalar mevcuttur (160,161).

Çalışma kapsamında benlik belirginliğinin evli ve bekar olma açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler

gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre evli ve bekar gruplar arasında benlik belirginliğinden alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre evli grubun benlik belirginliği puanları bekar grubun benlik belirginliği puanlarına kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Alanyazında mevcut çalışmalara bakıldığında benlik belirginliği yüksek kişilerin ilişki geliştirmede daha avantajlı oldukları ileri sürülmektedir (77). Dolayısıyla romantik bir ilişkisi olan ya da evli kişilerin daha yüksek benlik belirginliği puanlarına sahip olması literatür bilgisi ile uyumlu görünmektedir.

Mevcut çalışmada katılımcıların psikolojik/psikiyatrik yardıma ihtiyaç hissetme ve hissetmeme durumlarına göre benlik belirginliği puanlarında bir farklılaşma olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden ve psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hissetmeyen gruplar arasında benlik belirginliğinden alınan puanlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre psikolojik/psikiyatrik yardım alma ihtiyacı hisseden grubun benlik belirginliğinden aldığı puanlar, psikolojik/psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissetmeyen grubun puanlarına göre daha düşük bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde düşük benlik belirginliğinin zayıf psikolojik uyum ve işlevsellikle ilişkili olduğu, yüksek benlik belirginliğinin güçlü psikolojik uyum ve işlevsellikle ilişkilendirildiği görülmüştür. Ayrıca düşük benlik belirginliği psikopatolojilerle de ilişkilendirilmiştir (77). Dolayısıyla semptomları sebebiyle yaşam kalitesi düşen ve uyumu bozulan kişilerin benlik belirginliğinde düşüşlerin olması ve psikolojik/psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissetmesi literatür bilgisiyle paralel görünmektedir.

Katılımcıların yüksek ve düşük öyküsel kimlik düzeyine sahip olma durumlarına göre benlik belirginliği açısından bir farklılaşma olup olmayacağını tespit edebilmek amacıyla istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında öyküsel kimliği yüksek ve düşük olan gruplar açısından benlik belirginliği düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre öyküsel kimliği yüksek olan grubun benlik belirginliğinden aldıkları puanlar, öyküsel kimliği düşük olan grubun aldığı puanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Öyküsel kimlik ve benlik belirginliği arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu bilinmektedir (11,117). Dolayısıyla mevcut çalışmanın bulgularının literatür ile paralel olduğu söylenebilir.

Son olarak çalışma kapsamında katılımcıların yaş aralıklarına göre benlik belirginliği puanlarının farklılaşp farklılaşmadığının tespiti için istatistiksel analizler yapılmıştır. Analiz sonucunda 18-24 yaş aralığında yer alan katılımcıların benlik belirginliğinden aldıkları puanların 25-34, 35-44 ve 45 ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca yaş aralığı 25-34 olan katılımcıların benlik belirginliğinden aldıkları puanlar 45 ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha düşüktür. Literatür incelendiğinde benlik belirginliğinin ergenlikten orta yaşa kadar kademeli olarak arttığı, kişilerin orta yaşta en yüksek benlik belirginliği düzeyine ulaştıktan sonra yaşlılıkla birlikte benlik belirginliği düzeylerinde düşüşün görülmeye başlandığı belirtilmiştir (86).

5.5. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI, ÖYKÜSEL KİMLİK, KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARI VE BENLİK BELİRGİNLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Mevcut çalışmanın temel değişkenleri olan öyküsel kimlik, kişilerarası ilişki boyutları, benlik belirginliği ve kişilik bozuklukları puanları arasındaki ilişkilerin tespit edilebilmesi amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, kişilerarası ilişki boyutlarından onay bağımlılık ile paranoid, şizotipal, borderline, histriyonik ve narsisistik kişilik bozuklukları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde pozitif bir ilişki; antisosyal kişilik bozukluğu ile arasında istatistiksel olarak anlamlı ve düşük düzeyde negatif bir ilişki; obsesif-kompulsif, çekingen ve bağımlı kişilik bozuklukları ile ise istatistiksel açıdan anlamlı ve yüksek düzeyde pozitif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Paranoid, antisosyal, obsesif-kompulsif ve çekingen kişilik bozuklukları ile empati arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuşken, şizotipal ve şizoid kişilik bozuklukları ile arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur. Tüm kişilik bozuklukları alt boyutları ve başkalarına güven alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Bunlardan paranoid, borderline ve obsesif-kompulsif kişilik bozuklukları ile başkalarına güven arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve yüksek düzeyde negatif bir ilişki bulunurken şizotipal, şizoid, antisosyal, histriyonik, narsisistik, çekingen ve bağımlı kişilik bozuklukları ile başkalarına güven arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve orta

düzeyde negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği'nin son alt boyutu olan duygu farkındalığı ve tüm kişilik bozuklukları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan paranoid, şizotipal, şizoid, antisosyal ve çekingen kişilik bozuklukları ile duygu farkındalığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu bulunurken borderline, histriyonik, narsisistik, obsesif-kompulsif ve bağımlı kişilik bozuklukları ile istatistiksel açıdan anlamlı ve yüksek düzeyde negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Alanyazına bakıldığında, kişilik bozukluklarının doğası gereği sosyal etkileşimlerde ve kişilerarası ilişkilerde bozulmaları ve işlevsizlikleri içerdiği görülmektedir (106,107). Daha önce de bahsedildiği gibi kişilerarası ilişki boyutlarından onay bağımlılık sağlıklı bir ilişki boyutu olarak değerlendirilirken, başkalarına güven, empati ve duygu farkındalığı ise sağlıklı ilişkinin boyutları olarak görülmektedir (14). Bu açıdan bakıldığında eksen II bozukluklarındaki artışın onay bağımlılığını artırması beklenebilir bir durumdur. Aynı şekilde eksen II bozukluklarının empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı ile negatif yönlü bir ilişki içinde bulunması alanyazın ile uyumlu görünmektedir.

Kişilik bozuklukları ve benlik belirginliği arasındaki ilişki incelendiğinde, paranoid, şizotipal, şizoid, antisosyal, histriyonik ve narsisistik kişilik bozuklukları ve benlik belirginliği arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde negatif yönlü bir ilişkinin varlığı görülmekteyken borderline, obsesif-kompulsif, çekingen ve bağımlı kişilik bozuklukları ile ise istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek düzeyde negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Daha önce düşük benlik belirginliği ve psikopatolojilerin ilişkisinden bahsedilmiştir (77). Mevcut çalışma bulguları alanyazın bilgisi ile paralel görünmektedir.

Kişilik bozuklukları ve öyküsel kimlik boyutlarından farkındalık alt boyutu arasındaki ilişkiye bakıldığında, CATI+TR-KF alt boyutlarından sadece paranoid, histriyonik ve narsisistik kişilik bozuklukları ile istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Zamansal tutarlılık ve kişilik bozukluklarının tüm alt türleri arasında ilişki bulunmuştur. Buna göre zamansal tutarlılık ve paranoid, şizotipal, şizoid, histriyonik, narsisistik, obsesif-kompulsif ve çekingen kişilik bozuklukları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunurken antisosyal, borderline ve bağımlı kişilik bozuklukları arasında

istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki mevcuttur. Nedensel tutarlılık ile borderline ve bağımlı kişilik bozuklukları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve zayıf düzeyde negatif yönlü bir ilişkili görülmüşken, çekingen kişilik bozukluğu ile istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Öyküsel kimliğin tematik tutarlılık alt boyutunun kişilik bozukluklarıyla olan ilişkisi incelendiğinde bağımlı ve çekingen kişilik bozuklukları hariç diğer kişilik bozukluklarıyla anlamlı düzeyde ilişkili olmadığı görülmüştür. Tematik tutarlılık ile çekingen ve bağımlı kişilik bozuklukları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve zayıf düzeyde negatif yönlü bir ilişkili olduğu görülmektedir.

Son olarak genel tutarlılık ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkinin varlığı ve yönü incelendiğinde şizoid, şizotipal, antisosyal, borderline kişilik bozukluklarıyla istatistiksel açıdan anlamlı ve zayıf düzeyde negatif yönlü ilişkiliyken, çekingen ve bağımlı kişilik bozukluklarıyla istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde negatif yönlü ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

Alanyazında kimliğin kişilik bozukluğu sergileyen kişilerde bozulan temel alanlardan biri olduğu ve dolayısıyla kimlik/öyküsel kimliğin güçlenmesi ile kişilik bozuklukları puanlarında anlamlı düşüşlerin meydana geldiğine dair çeşitli çalışmalar mevcuttur (13,110,111). Dolayısıyla zamansal, nedensel, tematik ve genel tutarlılık puanlarının kişilik bozuklukları ile negatif bir ilişkiye sahip olması literatürle uyumlu görünmektedir. Farkındalık alt boyut puanlarının paranoid, histriyonik ve narsisistik kişilik bozukluğu ile pozitif yönde bir ilişkiye sahip olması ise mevcut literatür bilgisi ile uyumlu durmamaktadır. Olası açıklamalar şu şekilde olabilir. Paranoid kişilik bozukluğu olan bir birey dünyayı tehdit barındıran bir yer olarak gördüğü için (106,109) fazlaca tetikte olması sonucunda yaşam öykülerinin daha çok farkında olabilir. Histriyonik kişilik bozukluğu olan bireyler abartılı şekilde dikkat çekme arzusu taşıyabilirler (106,109). Dolayısıyla yaşam öykülerini daha dramatik ifadelerle ve vurgulayıcı bir ton kullanarak sunabilirler ve bu da yaşam öykülerinin farkında olma olasılığını artırıyor olabilir. Son olarak narsisistik kişilik bozukluğu olan bireyler abartılı bir benlik algısına sahiptir ve kendilerini önemserler (106,109). Kendilerine odaklanmaları dolayısıyla kendi yaşam öyküleri üzerine diğer bireylere kıyasla daha çok düşünme ve yoğunlaşma eğiliminde olabilirler. Bu da öyküsel kimliklerindeki farkındalık düzeylerini artırıyor olabilir.

Mevcut çalışma kapsamında benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişkiyi inceleyecek olursak; kişilerarası ilişki alt boyutlarından olan onay bağımlılık ve benlik belirginliği arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde negatif yönlü bir ilişkinin varlığı dikkat çekmektedir. Başkalarına güven ve duygu farkındalığı ile benlik belirginliği arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır. Son olarak empati ve benlik belirginliği arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde yüksek benlik belirginliğine sahip kişilerin, kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşama durumlarının daha düşük olduğu (162) ve sağlıklı kişilerarası ilişkilere sahip olmanın benlik belirginliğiyle ilişkili olduğu görülmektedir (21,22). Bu durumda mevcut çalışmanın bulgularına göre benlik belirginliği ve sağlıklı bir ilişki biçimini gösteren onay bağımlılık arasında negatif bir ilişki, sağlıklı bir ilişki biçiminin temsillerinden olan başkalarına güven, empati ve duygu farkındalığı arasında ise pozitif bir ilişkinin saptanmış olması literatür bilgisi ile uyumlu görünmektedir.

Mevcut çalışmada öyküsel kimlik alt boyutlarından farkındalık ile kişilerarası ilişki alt boyutlarından empati arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Alanyazında bu konuyla ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Daha empatik kişilerin daha yüksek öyküsel kimlik farkındalık düzeyine sahip olmalarının sebebi şu olabilir: Empati becerileri yüksek olan kişiler diğer kişilerin yaşadıkları durumlara ve duygulara duyarlı oldukları gibi kendi yaşam öykülerine de daha duyarlı olabilir. Dolayısıyla empati becerileri yüksek olan kişilerin kendi öyküsel kimliklerinin farkında olmaları beklendik bir durum olabilmektedir.

Benzer şekilde öyküsel kimlik alt boyutlarından zamansal tutarlılık ile kişilerarası ilişki alt boyutlarından empati arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki saptanmışken, başkalarına güven ve duygu farkındalığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Zamansal tutarlılık ve onay bağımlılık arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı ve zayıf düzeyde negatif yönlü bir ilişki vardır.

Son olarak öyküsel kimlik ve benlik belirginliği arasındaki ilişki incelenecek olursa; zamansal, nedesel, tematik ve genel tutarlılık ile benlik belirginliği arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde öyküsel kimlik ve benlik belirginliği arasında pozitif yönlü bir

ilişki olduğu bilinmektedir (117). Ayrıca öyküsel kimliğin benlik belirginliğinde önemli bir rolü bulunmaktadır (13).

5.6. ÖYKÜSEL KİMLİK, KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARI VE BENLİK BELİRGİNLİĞİNİN KİŞİLİK BOZUKLUKLARINI YORDAYICI ETKİSİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Araştırmanın temel değişkenlerinden olan öyküsel kimlik, kişilerarası ilişki boyutları ve benlik belirginliğinin kişilik bozukluklarını ne düzeyde yordadığının tespit edilmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Mevcut çalışmada A kümesi kişilik bozukluklarından olan paranoid kişilik bozukluğunun öyküsel kimlik, kişilerarası ilişki boyutları ve benlik belirginliği açısından ne derecede yordandığı ölçülmüştür. Kurulan modelde sırasıyla başkalarına güven, duygu farkındalığı, benlik belirginliği ve farkındalık alt boyutlarından alınan puanlar anlamlı olarak paranoid kişilik bozukluğu puanlarını yordamıştır. Paranoid kişilik bozukluğunun birinci yordayıcı değişkeni olarak başkalarına güven gelmektedir. Paranoid kişilik özellikleri olan bireyler kuşkucudurlar, başkalarına güvenmezler ve sürekli olarak diğer insanların güvenilir olup olmadığı konusu sorgularlar (106). Bu doğrultuda paranoid kişilik bozukluğunu en yüksek yordayan değişkenin başkalarına güven değişkeni olması literatür bilgisi ile uyumludur. Paranoid kişilik bozukluğunun diğer yordayıcılarının regresyon katsayılarına bakıldığında başkalarına güven değişkenine kıyasla yordayıcı etkilerinin oldukça düşük olması dikkat çekmektedir.

Şizotipal kişilik bozukluğu için kurulan regresyon modelinde sırasıyla benlik belirginliği, başkalarına güven, nedensel tutarlılık ve empati puanlarının anlamlı şekilde yordayıcı parametreler olduğu görülmüştür. Şizotipal kişilik bozukluğunun birinci yordayıcı değişkeni olarak benlik belirginliği değişkeninin geldiği görülmektedir. Kişilik bozukluklarında benlik belirginliğinin azaldığı bilinmektedir. Özellikle şizotipal kişilik bozukluğu yaşayan kişilerin benlikleriyle ilgili sorun yaşamaları diğer kişilik bozukluklarına göre daha yüksektir (163,164). Dolayısıyla şizotipal kişilik bozukluğunu en güçlü yordayan değişkenin benlik belirginliği olması alanyazın bilgisiyle paralel durmaktadır. İkinci yordayıcı değişken olarak başkalarına güven bulunmuştur. Şizotipal kişilik özellikleri olan bireyler soğuk ve mesafeli oldukları gibi kuşkulu ve güvensizdirler. Diğerlerine olan bu güvensizlik sebebiyle kişilerarası ilişkileri yürütmede zorluk çekerler (106). Bu açıdan bakıldığında şizotipal kişilik bozukluğunun yordayıcılarından birinin

başkalarına güven olması literatürle uyumlu bir bilgidir. Diğer yordayıcı değişkenler olan nedensel tutarlılık ve empatinin yordama gücünün oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Şizotipal kişilik bozukluğunun nedensel tutarlılık tarafından pozitif yönde yordanması literatür bilgisiyle uyumlu değildir. Alanyazında öyküsel kimlik ve kişilik bozuklukları arasında negatif bir ilişki olduğundan bahsedilmektedir (13,110,111). Öyküsel kimliğin nedensel tutarlılık alt boyutu özelinde Şizotipal kişilik bozukluklarını pozitif yönde yordamasının şizotipal özellikler taşıyan bireylerin içe dönük düşünme tarzlarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. İçe dönük olmalarından dolayı yaşam öykülerine yoğunlaşmış ve yaşam öyküleri içindeki determinist doğanın farkına varmış olabilirler. Ayrıca nedensel tutarlılık alt boyutu yordayıcı bir değişken olmakla birlikte yordama düzeyinin diğer değişkenlere göre oldukça düşük olması dikkat çekmektedir.

A kümesinin son kişilik bozukluğu olan şizoid KB için kurulan regresyon modeli incelendiğinde ise başkalarına güven, empati, benlik belirginliği, zamansal tutarlılık ve onay bağımlılık puanlarının şizoid KB puanlarını anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Şizoid kişilik bozukluğunun birinci yordayıcı değişkeni olarak başkalarına güven değişkeninin geldiği görülmektedir. A kümesindeki diğer kişilik bozuklukları gibi şizoid kişilik bozukluğunda da kişi kuşkucu ve güvensizdir (106). Diğer insanların güvenilmez olduğu düşüncesi içinde oldukları için başkalarına güven noktasında sorun yaşamaları olasıdır. Dolayısıyla şizoid kişilik bozukluğunu en güçlü yordayan değişkenin başkalarına güven olması alanyazın bilgisiyle paralel durmaktadır. İkinci yordayıcı değişken olarak empati bulunmuştur. Şizoid kişilik bozukluğunda empati eksikliği önemli kriterlerden biridir (107). Genel kişilik bozukluklarının -şizoid kişilik bozukluğu dahil- düşük empati ile karakterize olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (165,166). Bu doğrultuda şizoid kişilik bozukluğunun ikinci yordayıcısının empati olması alanyazınla uyumlu görünmektedir.

B kümesi kişilik bozukluklarına bakacak olursak, antisosyal kişilik bozukluğu için kurulan modele göre duygu farkındalığı, benlik belirginliği, onay bağımlılık ve başkalarına güven antisosyal kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Antisosyal kişilik bozukluğunun birinci yordayıcı değişkeni olarak duygu farkındalığı değişkeninin geldiği görülmektedir. Alanyazında antisosyal kişilik bozukluğu olan kişilerin duygu farkındalıklarına dair farklı çalışmalar mevcuttur. Antisosyal kişilik bozukluğu ve duygu farkındalığı arasında negatif bir ilişkinin olduğunu

gösteren çalışmalar mevcuttur (167,168). Antisosyal kişilik bozukluğu özellikleri ile farkındalık eksiklikleri ve farkında olarak davranmada zorlanma ilişkili bulunmuştur (168). Antisosyal kişilik bozukluğu tanı kriterlerinden biri de antisosyallerin vicdan azabı çekmemeleridir (106). Bir duygunun fark edilebilmesi için öncelikli olarak o duygunun hissedilmesi gerekir (104). Bu kişilerin vicdan azabı çekmiyor oluşlarının sebebi kendisinin ve diğerlerinin duygularının farkında olamayışlarıyla ilgili olabilir. Fakat antisosyallerin büyük bir çoğunluğunun aslında başkalarının duygudurum ve duygularının farkında oldukları da ileri sürülmektedir (106). Antisosyaller sadece görünüşte duyarsızdırlar. Diğerlerinde farkettileri zayıflıkları, duyarlılıkları bu sayede fark edip onlar aleyhine kullanmaktan asla çekinmezler (106). Antisosyal kişilik bozukluğunun ikinci yordayıcı değişkeni olarak ise benlik belirginliği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde antisosyal kişilik bozukluğu özelinde benlik belirginliğinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat benlik belirginliği ve psikopatolojilerin birbirleriyle ilişki içinde oldukları bilinmektedir (77). Dolayısıyla antisosyal kişilik bozukluğunun yordayıcısı olarak benlik belirginliği değişkeninin tespit edilmiş olması şaşırtıcı değildir.

Borderline kişilik bozukluğu için kurulan modele göre sırasıyla benlik belirginliği, duygu farkındalığı, nedensel tutarlılık, başkalarına güven ve empati alt boyutlarından alınan puanlar borderline kişilik bozukluğu için anlamlı şekilde yordayıcı parametrelerdir. Borderline kişilik bozukluğunun birinci yordayıcı değişkeni olarak benlik belirginliği bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde borderline tanılı kişilerin sağlıklı gruba kıyasla daha düşük benlik belirginlikleri olduğu ve borderline kişilik bozukluğu semptomlarının azalmasıyla birlikte benlik belirginliğinde de bir artış meydana geldiğini bildiren bir çalışmaya rastlanılmıştır (22). Borderline kişilik bozukluğu ve benlik belirginliği arasında negatif yönde ilişki olduğunu tespit eden bir çalışmaya rastlanmıştır (121). Mevcut çalışmada benlik belirginliğinin borderline kişilik bozukluğunu negatif yönde yordaması literatüre paralel görünmektedir. Borderline kişilik bozukluğunun ikinci yordayıcı değişkeni olarak ise duygu farkındalığı bulunmuştur. Borderline kişilik bozukluğu ve duygu farkındalığı arasındaki ilişkiye bakacak olursak, alanyazında borderline kişilik bozukluğu ve duygu farkındalığı arasında negatif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar (167) olduğu gibi, pozitif yönlü bir ilişki olduğunu gösteren (169) çalışmalar da mevcuttur. Borderline özellikleri olan kişiler duygu farkındalığı ve netliği konusunda zorlanmaktadırlar (170). Borderline kişilik bozukluğundaki duygusal

dengelesizliğin sebebinin duygusal farkındalık düzeyindeki bozulma olabileceği bildirilmektedir. Duygusal farkındalık düzeyindeki bozulmaların biyolojik olarak bir duygusal hassasiyetten kaynaklabileceği ya da duygusal olarak yanlış bir ortam içinde büyümeyle ilgili olabileceği söylenmektedir. Borderline kişilik bozukluğu olan kişilerin duygusal farkındalığının arttırılmaya çalışılması duygusal instabilite ve kişilerarası ilişkilerde işlevselliğin artmasına destek olabilir (171).

Histriyonik kişilik bozukluğu için kurulan regresyon modelinde duygu farkındalığı, benlik belirginliği, empati, onay bağımlılık, nedensel tutarlılık ve başkalarına güven alt boyut puanlarının anlamlı şekilde yordayıcı parametreler olduğu görülmektedir. Histriyonik kişilik bozukluğunun birinci yordayıcı değişkeni olarak duygu farkındalığı bulunmuştur. Literatürde histriyonik kişilik bozukluğunda duygu farkındalığı üzerine farklı çalışmalar mevcuttur. Histriyonik kişilik bozukluğu ve duygu farkındalığının pozitif bir ilişki içinde olduğunu gösteren bir çalışma mevcuttur (167). Duygu farkındalığının histriyonik kişilik bozukluğunun negatif yönde yordayıcısı olduğunu gösteren bir çalışma da mevcuttur (170). Mevcut çalışmada regresyon katsayısı negatif bulunmuştur. Histriyonik kişilik bozukluğunun ikinci yordayıcı değişkeni olarak ise benlik belirginliği bulunmuştur. Benlik belirginliği ve psikopatolojilerin birbirleriyle ilişkili oldukları bilinmektedir (77). Ayrıca alanyazında histriyonik kişilik bozukluğu ve benlik belirginliği arasında negatif yönde ilişki olduğunu bildiren bir çalışmaya rastlanmıştır (121).

B kümesi son kişilik bozukluğu olan narsisistik KB için oluşturulan regresyon modeline bakıldığında ise oluşturulan modelde duygu farkındalığı, benlik belirginliği, onay bağımlılık, nedensel tutarlılık, başkalarına güven ve empati alt boyut puanlarının narsisistik kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı derecede yordadığı bulunmuştur. Narsisistik kişilik bozukluğunun birinci yordayıcı değişkeni olarak duygu farkındalığı bulunmuştur. Narsisistik kişilik bozukluğu ve duygu farkındalığı arasındaki ilişkiye bakacak olursak farklı sonuçların elde edildiği çalışmaların olduğu görülmektedir. Narsisistik kişilik bozukluğu ve duygu farkındalığı arasında hem negatif (170) hem de pozitif ilişki olduğunu gösteren (169) çalışmalar mevcuttur. Ayrıca duygu farkındalığının narsisistik kişilik bozukluğunu negatif olarak yordadığını gösteren bir çalışma mevcuttur (169). Mevcut çalışmada da benzer şekilde duygu farkındalığı narsisistik kişilik bozukluğunu negatif yönde yordamaktadır. Narsisistik kişilik

bozukluğunun ikinci yordayıcı değişkeni olarak ise benlik belirginliği bulunmuştur. Alanyazına bakıldığında narsistik kişilik bozukluğu ve benlik belirginliğinin birlikte olumsuz duyguları ve agresyonu yordadığına dair bir çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmaya göre yüksek narsistik özelliklere ve düşük benlik kavramı belirginliğine sahip katılımcılar başarısızlık sonrası öfke ve saldırganlık sergilemişlerdir (172). Ayrıca benlik belirginliği ve narsistik kişilik bozukluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur (121).

B kümesi kişilik bozuklukları incelendiğinde tüm kişilik bozukluklarında birinci ya da ikinci yordayıcı değişken olarak benlik belirginliği ve duygu farkındalığı değişkenlerinin bulunması dikkat çekmektedir. Buradan hareketle benlik belirginliği ve duygu farkındalığı değişkenlerinin B kümesi kişilik bozuklukları için ayrıca önemli olduğu ve tedavi noktasında benlik belirginliği ve duygu farkındalığına yönelik planlamaların yapılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

C kümesi kişilik bozukluklarına bakacak olursak; obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu için kurulan regresyon modelinde benlik belirginliği, duygu farkındalığı, onay bağımlılık, başkalarına güven ve tematik tutarlılık değişkenleri birlikte obsesif-kompulsif kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı derecede yordamaktadır. Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğunu birinci derecede yordayan değişken benlik belirginliği olarak görünmektedir. Kişilik bozukluğunda benlikte dağınıklar meydana gelebilir ve benlik belirginliği de bu kişilerde daha düşüktür (77). Alanyazın bilgisine bakıldığında obsesif-kompulsif kişilik bozuklukları ve benlik belirginliği arasında negatif ilişki bulan bir çalışma mevcuttur (121). Mevcut çalışmada obsesif-kompulsif kişilik bozukluğunun benlik belirginliği tarafından negatif yönde yordandığı görülmektedir. Mevcut çalışma bulguları değerlendirilecek olursa, bu kişilerin her zaman yüksek standartlara sahip oldukları ve mükemmelle ulaşmaya çalıştıkları bilinmektedir (106). Bu durum kendilerini sürekli eleştirmelerine neden olmaktadır ve kendi benliklerine dair gerçekçi bilgilerin çok az ve net olmayışını açıklayabilir. Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğunun ikinci en yüksek yordayıcısı ise duygu farkındalığıdır. Alanyazına bakıldığında obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu olan bireylerde duygusal farkındalık eksikliğinin önemli bir rolünün olduğu düşünülmektedir (173). Duygu farkındalığı ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasında negatif ilişkinin olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (169,170). Mevcut çalışma bulguları alanyazınla paralel görünmektedir.

Çekingen kişilik bozukluğu için kurulan regresyon modelinde onay bağımlılık, benlik belirginliği, empati ve başkalarına güven alt boyut puanlarının çekingen kişilik bozukluğunu yordayıcı parametreler olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada çekingen kişilik bozukluğunun büyük bir kısmını yordayan değişkenin onay bağımlılık değişkeni olduğu görülmektedir. Alanyazında çekingen kişilik bozukluğu ve onay bağımlılık arasında yapılmış çalışmalara rastlanılmamıştır. Mevcut literatür bilgisinde çekingen kişilik bozukluğuna sahip kişilerin herhangi biri tarafından onaylanmadıklarında ya da belli belirsiz bir eleştiriye uğradıklarında kendilerini çok yaralanmış hissettiklerine dair bilgiler mevcuttur (106). Çekingen kişilik bozukluğuna sahip kişiler çoğu zaman baskılasalar bile güçlü bir kabul görme arzusu içindedirler (106). Kabul görmelerine yardımcı olabileceği için diğerlerinin onayını almaya çalıştıkları düşünülebilir. Bu literatür bilgisine dayanarak mevcut çalışmada çekingen kişilik bozukluğunu yordayan birinci değişkenin onay bağımlılık olarak tespit edilmesinin beklenir ve literatürle uyumlu bir bilgi olduğu söylenebilir. Çekingen kişilik bozukluğunun ikinci en yüksek yordayıcısı ise benlik belirginliği olarak bulunmuştur. Alanyazına bakıldığında çekingen kişilik bozukluğu ve benlik belirginliği arasında negatif bir ilişki olduğunu gösteren bir çalışmaya rastlanmıştır (121).

C kümesi son kişilik bozukluğu olan bağımlı kişilik bozukluğu için oluşturulan modelde benlik belirginliği, onay bağımlılık, duygu farkındalığı ve başkalarına güven alt boyut puanlarının bağımlı kişilik bozukluğunu istatistiksel olarak anlamlı derecede yordadığı görülmektedir. Mevcut çalışmada bağımlı kişilik bozukluğunun büyük bir kısmını yordayan değişkenin benlik belirginliği değişkeni olduğu görülmektedir. Alanyazında bağımlı kişilik bozukluğu ve benlik belirginliği arasında negatif ilişki olduğunu gösteren bir çalışma mevcuttur (121). Bu doğrultuda mevcut çalışma bulgusunun literatürle paralel olduğu söylenebilmektedir. Bağımlı kişilik bozukluğunun ikinci en yüksek yordayıcısı ise onay bağımlılık olarak bulunmuştur. Literatürde bağımlı kişilik bozukluğu olan kişilerin onaylanma ihtiyacının daha yüksek olduğuna dair bir çalışmaya rastlanmıştır (174). Mevcut çalışma bulguları literatürle uyumlu görülmektedir. Bunun sebebi olarak bağımlı kişilik bozukluğuna sahip olan bireylerin diğerlerinin himayesi altına alınmak ve onaylanmasına yardımcı olacak davranışlar gerçekleştirebilmesi düşünülebilir.

A, B ve C kişilik bozukluğu kümelerinin regresyon modellerine genel olarak bakılacak olursa, A kümesi kişilik bozukluklarında başkalarına güven değişkeni; B kümesi kişilik bozukluklarında duygu farkındalığı ve benlik belirginliği değişkenleri; C kümesi kişilik bozukluklarında ise benlik belirginliği ve onay bağımlılık değişkenleri yordayıcı değişken olarak en sık rastlanan değişkenler olmuştur.

Alanyazına bakıldığında kişilik bozukluklarının genel tanı ölçütlerinden birinin kişilerarası işlevsizlik olduğu görülmektedir (106). Dolayısıyla kişilik bozukluklarının doğası gereği kişilerarası ilişkilerle bağlantılı olması ve kişilerarası ilişkilerin kişilik bozukluklarını yordaması beklenir bir durumdur. Kişilerarası ilişki boyutlarından olan başkalarına güven, duygu farkındalığı ve onay bağımlılık alt boyutlarının yordayıcı değişken olarak sıklıkla karşımıza çıkması alanyazınla uyumlu görünmektedir. A kümesi kişilik bozuklukları şüphecilik ve kuşkuculukları ile kategorize bir gruptur (107). Dolayısıyla A kümesi kişilik bozukluklarının hepsinde sıralaması değişse de başkalarına güven değişkeninin yordayıcı olması akla yatkındır. B kümesi kişilik bozukluklarına bakıldığında ise genel özellik olarak dramatik, duygusal düzensizlik ve stabil olmama durumu sayılabilir (107). Bu ortak özelliklerin tamamı duygu farkındalığı -kendisine ve diğerlerine yönelik- ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu noktadan bakıldığında B kümesi kişilik bozukluklarının hepsinde duygu farkındalığı değişkeninin yordayıcı olması beklenir olmaktadır. Son olarak C kümesi kişilik bozukluklarının genel özelliklerine bakıldığında diğerleri tarafından onaylanma ihtiyacı ortak bir özellik olarak görünmektedir (106). Bu durumda C kümesi kişilik bozukluklarının hepsinde onay bağımlılık değişkeninin yordayıcı olması alanyazın bilgisiyle uyumlu görünmektedir.

Tüm kişilik bozukluklarında yordayıcı değişken olarak karşımıza çıkan benlik belirginliği değişkeninin psikopatolojilerle negatif bir ilişkiye sahip olduğu daha önce belirtilmiştir (77). Kişilik bozukluğunun şiddeti arttıkça kişinin benliği daha da bozulur ve daha az bir netliğe sahip olmaya başlar (175). Benliğin çok temel bir konu olması ve kişilikle iç içe olması sebebiyle kişilik bozukluklarını yordayıcı bir değişken olarak karşımıza çıkması olası bir durumdur.

Literatür bilgisine bakıldığında öyküsel kimlik ve kişilik bozuklukları arasında - özellikle B kümesi ile- güçlü ilişkilerin olduğundan bahsedilmektedir (111,112,114). Mevcut çalışma bulgularında ise şizotipal, borderline, narsisistik ve çekingen kişilik bozukluklarını yordayıcı değişken olarak öyküsel kimliğin nedensel tutarlılık alt boyutu

görülmektedir. Farkındalık alt boyutu sadece paranoid kişilik bozukluğunun yordayıcı değişkenleri arasındayken, zamansal tutarlık sadece şizoid kişilik bozukluğunun yordayıcı değişkenleri arasındadır. Tematik tutarlılık ise sadece obsesif-kompulsif kişilik bozukluklarını yordamaktadır. Yordayıcı değişken olarak karşımıza çıkan öyküsel kimlik alt boyutlarının regresyon katsayılarının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumun ölçüm yönteminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Alanyazında öyküsel kimlik ölçümü yaşam öykülerinin anlatılması istenmesi suretiyle niteliksel olarak ölçülmektedir. Öyküsel kimliğin niceliksel olarak da ölçülebilir olması noktasında yenilikçi adımlar atıldığı görülmektedir. Mevcut tez çalışması da Türkiye’de öyküsel kimliğin niceliksel olarak ölçüldüğü ilk çalışmalar arasında gösterilebilir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Mevcut araştırmanın amacına uygun olarak öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve DSM-5’ te yer alan kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının birlikte DSM-5’ te yer alan kişilik bozukluklarını ne derece yordadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada tüm kişilik bozuklukları ve benlik belirginliği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Kişilerarası ilişki boyutlarından duygu farkındalığı ve başkalarına güven ile tüm kişilik bozuklukları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kişilerarası ilişki boyutlarından empati sadece borderline, histriyonik ve narsisistik kişilik bozukluklarıyla, onay bağımlılık ise sadece şizoid kişilik bozukluğu ile ilişki göstermemiştir. Araştırmadaki öyküsel kimlik değişkeni kişilik bozukluklarıyla tahmin edilenden daha az ilişkili bulunmuştur. Öyküsel kimliğin zamansal tutarlılık alt boyutu kişilik bozukluklarının tamamıyla ilişki göstermiştir ve kişilik bozukluklarıyla en çok ilişkili alt boyuttur. Tematik tutarlılık ise sadece çekingen ve bağımlı kişilik bozukluklarıyla ilişki göstermesinden dolayı öyküsel kimliğin kişilik bozukluklarıyla en az ilişki gösteren alt boyutudur.

Mevcut çalışma bulgularında ise şizotipal, borderline, narsisistik ve çekingen kişilik bozukluklarını yordayıcı değişken olarak öyküsel kimliğin nedensel tutarlılık alt boyutu görülmektedir. Farkındalık alt boyutu sadece paranoid kişilik bozukluğunun yordayıcı değişkenleri arasındayken, zamansal tutarlılık sadece şizoid kişilik bozukluğunun yordayıcı değişkenleri arasındadır. Tematik tutarlılık ise sadece obsesif-kompulsif kişilik bozukluklarını yordamaktadır. Yordayıcı değişken olarak karşımıza çıkan öyküsel kimlik alt boyutlarının regresyon katsayılarının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumun ölçüm yönteminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Alanyazında öyküsel kimlik ölçümü yaşam öykülerinin anlatılması istenmesi suretiyle niteliksel olarak ölçülmektedir. Öyküsel kimliğin niceliksel olarak da ölçülebilir olması noktasında yenilikçi adımlar atıldığı görülmektedir. Mevcut tez çalışması da Türkiye’de öyküsel kimliğin niceliksel olarak ölçüldüğü ilk çalışmalar arasında gösterilebilir.

Kişilik bozuklukları önemli psikopatolojilerden biridir. Literatür incelendiğinde kişilik bozukluklarının ayrı ayrı öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişkiler değişkenleri ile çalışıldığı görülmektedir. Fakat bu değişkenlerin hep birlikte kişilik

bozukluklarını ne derece yordadığının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kavramların birlikte ele alınması, literatüre ve kişilik bozukluklarının anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca postmodernist bir kavram olan, insanın sosyalliğine ve biricikliğine vurguda bulunan öyküsel kimlik kavramına ilişkin bir çalışmanın yürütülmesinin de Türkçe alanyazına bir kazanım sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın literatüre olan katkılarının yanında bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Çalışmanın değişkenlerinden olan öyküsel kimliğin ölçülmesinde nicel yöntemlerin tercih edilmesi oldukça yenidir. Bu değişkenin ölçülmesinde nicel yöntemler tercih edilse dahi niteliksel verilerle (yaşam öyküsü görüşmeleri) desteklenmesi daha faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

1. McAdams, D. P. (1996). Personality, modernity, and the storied self: a contemporary framework for studying persons. *Psychological Inquiry*, 7(4), 295–321
2. McAdams, D. P. (2001). The psychology of life stories. *Review of General Psychology*, 5(2), 100–122.
3. McAdams, D. P. ve McLean, K. C. (2013). Narrative identity. *Current Directions in Psychological Science*, 22(3), 233–238.
4. Bruner, J. (1990). *Acts of Meaning*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
5. VandenBos, G. R. (2007). *APA Dictionary Of Psychology*. American Psychological Association.
6. Campbell, J. D. (1990). Self-esteem and clarity of the self-concept. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(3), 538.
7. Campbell, J. D., Trapnell, P. D., Heine, S. J., Katz, I. M., Lavallee, L. F. ve Lehman, D. R. (1996). Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 141-156. doi:10.1037/0022-3514.70.1.141
8. Story, A. L. (2004). Self-esteem and self-certainty: A mediational analysis. *European Journal of Personality*, 18(2), 115-125.
9. İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2016). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
10. Lear, M. K. ve Pepper, C. M. (2016). Self-concept clarity and emotion dysregulation in nonsuicidal self-injury. *Journal of Personality Disorders*, 30(6), 813-827.
11. Park, S. W. ve Moon, H. (2022). Assessing identity formation via narratives. *Current Psychology*, 41(6), 4066-4078.
12. Baumeister, R. F. (2010). *Advanced Social Psychology: The State Of The Science*, 139-175. Oxford University Press.
13. Carter, J. E. M. (2020). *Mechanisms of Personality and Identity: The Role of Narrative* (Doctoral dissertation, Texas A&M University).
14. İmamoğlu, S. E. (2021). *Kişilerarası İlişkiler* (Cilt 6). Yeni İnsan Yayınevi.
15. Jackson-Dwyer, D. (2013). *Interpersonal Relationships*. New York: Routledge
16. Adams, G. R. ve Marshall, S. K. (1996). A developmental social psychology of identity: understanding the person-in-context. *Journal of Adolescence*, 19(5), 429–442. doi:10.1006/jado.1996.0041
17. Hovardaoğlu, S. (1995). Kişilerarası ilişkiler ve davranış bozuklukları. *Kriz Dergisi*, 3(1-2), 4-9
18. Leary, R. M. ve Miller, R. S. (1986). *Social Psychology and Dysfunctional Behavior Origins Diagnosis, and Treatment*. NewYork Spnnger-Verlag.
19. Cote, J. E. (2009). *Identity Formation and Self-Development in Adolescence*. R. M. Lerner ve L. Steinberg (Ed.) *Handbook of Adolescent Psychology içinde* (3. Baskı, Cilt 1, s. 266–304). John Wiley & Sons, Inc. doi:10.1002/9780470479193.adlps
20. Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth And Crisis*. Norton & Company.
21. Davis, K. (2013). Young people's digital lives: The impact of interpersonal relationships and digital media use on adolescents' sense of identity. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2281-2293.
22. Roepke, S., Schröder-Abé, M., Schütz, A., Jacob, G., Dams, A., Vater, A., ... ve Lammers, C. H. (2011). Dialectic behavioural therapy has an impact on self-concept clarity and facets of self-esteem in women with borderline personality disorder. *Clinical psychology & psychotherapy*, 18(2), 148-158.
23. Funtowicz, M. N. ve Widiger, T. A. (1999). Sex bias in the diagnosis of personality disorders: An evaluation of DSM-IV criteria. *Journal of Abnormal Psychology*, 108(2), 195–201. doi:10.1037/0021-843x.108.2.195
24. Seligman, M., Walker, E. ve Rosenhan, D. (2001) *Abnormal Psychology*. Norton & Company Inc.
25. Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM 5)*(Çev. ed: E. Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği.
26. Styła, R. (2015). Shape of the self-concept clarity change during group psychotherapy predicts the outcome: an empirical validation of the theoretical model of the self-concept change. *Frontiers in Psychology*, 6.
27. Pollock, P. H., Broadbent, M., Clarke, S., Dorian, A. ve Ryle, A. (2001). The Personality Structure Questionnaire (PSQ): A measure of the multiple self states model of identity disturbance in cognitive analytic therapy. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 8(1), 59-72.
28. Aydoğdu, H. (2004). Modern kimlikte öznenin ölümü. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10), 115-147.

29. Dalbay, R. S. (2018). "Kimlik" ve "toplumsal kimlik" kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(31), 161-176.
30. Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*. Oxford University Press.
31. Erikson, E. H. (1956). The problem of ego identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 4(1), 56-121
32. Marcia, J. E., Waterman, A. S., Matteson, D. R., Archer, S. L., Orlofsky, J. L. ve Marcia, J. E. (1993). The ego identity status approach to ego identity. *Ego identity: A handbook for psychosocial research*, 3-21.
33. Dereboy, İ. F. (1993). *Kimlik Bocalaması: Anlamak, Tanımak, Ele Almak*. Malatya: Özmert Ofset.
34. Coles, R. (Ed.). (2000). *The Erik Erikson Reader*. New York: WW Norton
35. Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
36. Erikson, E. H. (1993). *Childhood And Society*. New York: WW Norton
37. Ewen, R. B. (2014). *An Introduction To Theories Of Personality*. New York, NY: Psychology Press.
38. Öztürk, M. O. (2001) *Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
39. Schwartz, S. J. (2005). A new identity for identity research: Recommendations for expanding and refocusing the identity literature. *Journal of Adolescent Research*, 20(3), 293-308.
40. Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Luyckx, K., Meca, A. ve Ritchie, R. A. (2013). Identity in emerging adulthood: Reviewing the field and looking forward. *Emerging Adulthood*, 1(2), 96-113.
41. Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551.
42. Kroger, J. ve Marcia, J. E. (2011). *The Identity Statuses: Origins, Meanings, And Interpretations*. In V.L. Vignoles, S.J.
43. Waterman, A. S. (1990). Personal expressiveness: Philosophical and psychological foundations. *The Journal of Mind and Behavior*, 47-73.
44. Waterman, A. S. (1999). Identity, the identity statuses, and identity status development: A contemporary statement. *Developmental Review*, 19(4), 591-621.
45. Berzonsky, M. D. (1989). Identity style: Conceptualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*, 4(3), 268-282.
46. Berzonsky, M. D. (2011). *A Social-Cognitive Perspective on Identity Construction*. In *Handbook of Identity Theory and Research* (pp. 55-76). New York, NY: Springer New York.
47. Berzonsky, M. D. ve Sullivan, C. (1992). Social-cognitive aspects of identity style: Need for cognition, experiential openness, and introspection. *Journal of Adolescent Research*, 7(2), 140-155.
48. Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I. ve Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 58-82
49. Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W. ve Vansteenkiste, M. (2005). Identity statuses based on 4 rather than 2 identity dimensions: Extending and defining Marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 605-618.
50. Luyckx, K., Soenens, B., ve Goossens, L. (2006). The personality-identity interplay in emerging adult women: Convergent findings from complementary analyses. *European Journal of Personality*, 20, 195-215.
51. Berzonsky, M. D. (2003). Identity style and well-being: Does commitment matter? Identity: *An International Journal of Theory and Research*, 3, 131-142.
52. Rukeyser, M. (1968). *The Speed Of Darkness*. New York: Random House.
53. Randall, W. L. (2014). *Bizi "Biz" Yapan Hikâyeler*. Ş. S. Kaya (Çev.). Ayrıntı Yayınları.
54. Bruner, J. (1987). Life as narrative. *Social Research*, 54 (1), 11-32.
55. Goodman, N. (1978). *Ways of Worldmaking* (Vol. 51). Hackett Publishing.
56. Habermas, T. ve Bluck, S. (2000). Getting a life: The emergence of the life story in adolescence. *Psychological Bulletin*, 126(5), 748-769. doi:10.1037/0033-2909.126.5.748
57. McAdams, D. P. (1985). The "imago": A key narrative component of identity. In P. Shaver (Ed.), *Review of Personality and Social Psychology*, (pp. 114- 141). Sage.
58. McAdams, D. P. (2011). *Narrative Identity*. In V.L. Vignoles, S.J. Schwartz ve K. Luyckx (Eds.), *Handbook of Identity Theory and Research* (pp. 99-177). Springer.
59. McAdams, D. P. ve Cox, K. S. (2010). Self and identity across the life span. In R. Lerner, M. Lamb and A. Freund (Eds.), *The Handbook Of Life-Span Development*, (pp. 158-207). John Wiley & Sons.
60. McAdams, D. P. (2006). The redemptive self: generativity and the stories americans live by. *Research in Human Development*, 3(2-3), 81-100.

61. Bohn, A. ve Berntsen, D. (2008). Life story development in childhood: the development of life story abilities and the acquisition of cultural life scripts from late middle childhood to adolescence. *Developmental Psychology*, 44(4), 1135.
62. Singer, J. A. (2004). Narrative identity and meaning-making across the adult lifespan: An introduction. *Journal of Personality*, 72, 437–459.
63. McAdams, D. P. (1993). *The Stories We Live By: Personal Myths and The Making of the Self*. Guilford Press.
64. McAdams, D. P. (1988). *Power, Intimacy and the Life Story*. New York, NY: Guilford Press
65. McLean, K. C., Pasupathi, M. ve Pals, J. L. (2007). Selves creating stories creating selves: A process model of self-development. *Personality and Social Psychology Review*, 11(3), 262–278. doi:10.1177/1088868307301034
66. McAdams, D. P. (2013). The psychological self as actor, agent, and author. *Perspectives on Psychological Science*, 8(3), 272–295.
67. Goffman, E. (2009). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. Çev. Barış Cezar. Ankara: Metis Yayınları.
68. Reese E, Myftari E, McAnally HM, Chan Y, Neha T (2017) Telling the tale and living well: Adolescent narrative identity, personality traits, and well-being across cultures. *Child development*, 88(2), 612-628.
69. Habermas, T. ve Paha, C. (2001). The development of coherence in adolescents' life narratives. *Narrative Inquiry*, 11(1), 35. doi:10.1075/ni.11.1.02hab
70. James, W. (1968). The self. *The self in social interaction*, 1, 41-49.
71. Baumeister, R. F. (2010). *Advanced Social Psychology: The State of the Science*, 139-175. Oxford University Press.
72. Geçtan, E. (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*. Metis Yayınları
73. Jung, C. G. ve Hull, R. F. C. (1957). The self. *CrossCurrents*, 7(3), 263-271.
74. Kohut, H. ve Ornstein, P.H. (Ed.) (2018). *The Search for the Self: Selected Writings of Heinz Kohut 1978-1981*. Routledge.
75. Kamel, G. (2012). *Psychology of Self-Concept*. Nova Science Publishers.
76. Campbell, J. D., Assanand, S. ve Paula, A. D. (2003). The structure of the self-concept and its relation to psychological adjustment. *Journal of Personality*, 71(1), 115–140. doi:10.1111/1467-6494.t01-1-00002
77. Lodi-Smith, J. ve DeMarree, Kenneth, G. (Eds.). (2018). *Self-Concept Clarity: Perspectives on Assessment, Research, and Applications*. Springer.
78. Donahue, E. M., Robins, R. W., Roberts, B. W. ve John, O. P. (1993). The divided self: Concurrent and longitudinal effects of psychological adjustment and social roles on self-concept differentiation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(5), 834–846. doi:10.1037/0022-3514.64.5.834
79. Nezlek, J. B. ve Plesko, R. M. (2001). day-to-day relationships among self-concept clarity, self-esteem, daily events, and mood. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(2), 201–211.
80. Campbell, J. D. Ve Lavalley, L. F. (1993). Who am I? the role of self-concept confusion in understanding the behavior of people with low self-esteem. *Self-Esteem*, 3–20. doi:10.1007/978-1-4684-8956-9_1.
81. Rosenberg M. *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1965.
82. Verkuyten, M. (1995). Self-esteem, self-concept stability, and aspects of ethnic identity among minority and majority youth in the Netherlands. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(2), 155-175.
83. Crocetti, E. ve Van Dijk, M. P. A. (2016). Self-Concept Clarity. *Encyclopedia of Adolescence*, 1–5. doi:10.1007/978-3-319-32132-5_808-2
84. Crocetti, E., Rubini, M., Branje, S., Koot, H. M. ve Meeus, W. (2015). Self-concept clarity in adolescents and parents: A six-wave longitudinal and multi-informant study on development and intergenerational transmission. *Journal of Personality*, 84(5), 580–593.
85. Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224–253. doi:10.1037/0033-295x.98.2.224
86. Lodi-Smith, J. ve Roberts, B. W. (2010). Getting to know me: Social role experiences and age differences in self-concept clarity during adulthood. *Journal of Personality*, 78(5), 1383–1410. doi:10.1111/j.1467-6494.2010.00655.x
87. Heider, F. (2013). *The Psychology of Interpersonal Relations*. Psychology Press.
88. Falk, D. R. ve Wagner, P. N. (1985). Intimacy of self-disclosure and response processes as factors affecting the development of interpersonal relationships. *The Journal of Social Psychology*, 125(5), 557–570. doi:10.1080/00224545.1985.97
89. Lee, S. P., Kee, D. M. H., Lee, P. S., San Chin, W., Gan, H. M., Alghanim, B. ve Kumar, B. (2020). Improving the interpersonal relationship among employees in Nestle. *Journal of The Community Development in Asia*, 3(1), 8-15.
90. Leary, T. (1957). *Interpersonal Diagnosis of Personality*. New York: The Ronald Press Company.
91. James, W. (1890). *The Consciousness of Self*. Dover Publications

92. Tschacher, W. ve Rössler, O. E. (1996). The self: a processual gestalt. *Chaos, Solitons ve Fractals*, 7(7), 1011–1022. doi:10.1016/0960-0779(95)00096-8
93. Plutchik, Robert (Ed) ve Conte, Hope R. (Ed). (1997). *Circumplex Models of Personality and Emotions* (pp. 245-269). Washington, DC, US: American Psychological Association
94. İmamoğlu, S. E. ve Aydın, B. (2009). Kişilerarası ilişki boyutları ölçeği'nin geliştirilmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 29, 39-64.
95. Bebek, H. (2012). Onay bağımlılığı ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *NP Akademi*, 1(2), 30-35
96. Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal onay ihtiyacı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.
97. Larsen, K. S., Martin, H. J., Ettinger, R. H. ve Nelson, J. (1976). Approval seeking, social cost, and aggression: a scale and some dynamics. *The Journal of Psychology*, 94(1), 3–11. doi:10.1080/00223980.1976.9
98. Dökmen, Ü. (2008). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. Remzi Kitabevi.
99. Kalisch, B. J. (1973). What is empathy?. *The American journal of nursing*, 1548-1552.
100. Hoffman, M. L. (1982). Development of prosocial motivation: Empathy and guilt. *The Development of Prosocial Behavior*, 281-313.
101. Rotter, J. B. (1967). A new scale for the measurement of interpersonal trust1. *Journal of Personality*, 35(4), 651–665. doi:10.1111/j.1467-6494.1967.tb01454.x
102. Borum, R. (2010). *The Science of Interpersonal Trust*. University of South Florida.
103. Lane, R. D. ve Smith, R. (2021). Levels of emotional awareness: theory and measurement of a socio-emotional skill. *Journal of Intelligence*, 9(3), 42.
104. Croyle, K. L. ve Waltz, J. (2002). Emotional awareness and couples' relationship satisfaction. *Journal of Marital and Family Therapy*, 28(4), 435–444.
105. Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2017). *Theories of Personality*. Boston, MA: Cengage Learning.
106. Köroğlu, E. Bayraktar, S. (2010). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: HYB Basım Yayın.
107. Amerikan Psikiyatri Birliği, (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM5)*. E.Köroğlu. (Çev. Ed.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
108. Taymur, İ. ve Türkçapar, M.H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4,154-177.
109. Millon, T. (2019). *Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları*. (E. Gezmiş, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
110. See, A. Y., Klimstra, T. A., Shiner, R. L. ve Denissen, J. J. (2021). Linking narrative identity with schizotypal personality disorder features in adolescents. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 12(2), 182.
111. Sajjadi, S. F., Gross, J., Sellbom, M. ve Hayne, H. (2022). Narrative identity in borderline personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 13(1), 12–23.
112. Lind, M., Adler, J. M. ve Clark, L. A. (2020). Narrative identity and personality disorder: an empirical and conceptual review. *Current Psychiatry Reports*, 22(12). doi:10.1007/s11920-020-01187-8
113. Adler, J. M., Chin, E. D., Kolisetty, A. P. ve Oltmanns, T. F. (2012). .The distinguishing characteristics of narrative identity in adults with features of borderline personality disorder: an empirical investigation. *Journal of Personality Disorders*, 26(4), 498–512. doi:10.1521/pedi.2012.26.4.498
114. Akbari Dehaghi, A., Tamannaefar, S. ve Asgharnejad Farid, A. (2017). Autobiographical memory and interpersonal problem solving in iranian patients with borderline personality disorder. *Practice in Clinical Psychology*, 5(2), 99-106.
115. Jorgensen, C. R., Berntsen, D., Bech, M., Kjølbye, M., Bennedsen, B. E. ve Ramsgaard, S. B. (2012). Identity-related autobiographical memories and cultural life scripts in patients with borderline personality disorder. *Consciousness and Cognition*, 21(2), 788–798. doi:10.1016/j.concog.2012.01.010
116. Carter, M. J. ve Bruene, S. (2019). Examining the relationship between self-perceptions of person, role, and social identity change and self-concept clarity. *Imagination, Cognition and Personality*, 38(4), 425-451.
117. Dirghangi, S. ve Wong, A. (2022). Narrative identity anchors the self during instability: the structuring effect of cinematic self. *Imagination, Cognition and Personality*, 42(2), 167-191.
118. Harake, N. R. (2021). *The Narrative Self in Context: An Examination of Narrative Identity within Interpersonal Contexts and Relational Domains*. University of California, Riverside.
119. Loughlin, A. (2014). *Encyclopedia of Adolescence: Relationship Status and Its Effect on Interpersonal Relationships, Self-İdentity And Life Satisfaction*. Springer.
120. Styła, R. ve Makoveychuk, O. (2018). Psychometric properties of childhood experiences questionnaire (CEQ-58) used to assess the intensity of traumatic experiences from childhood and adolescence–

- Preliminary elaboration. *Advances in Psychiatry and Neurology/Postępy Psychiatrii i Neurologii*, 27(1), 15-30.
121. Blazek, M. (2015). Structural aspects of self in personality disorders and the quality of life. *Current Issues in Personality Psychology*, 3(1), 42-50.
122. Frijns, T. ve Finkenauer, C. (2009). Longitudinal associations between keeping a secret and psychosocial adjustment in adolescence. *International Journal of Behavioral Development*, 33(2), 145-154.
123. Becht, A. I., Nelemans, S. A., Van Dijk, M. P., Branje, S. J., Van Lier, P. A., Denissen, J. J. ve Meeus, W. H. (2017). Clear self, better relationships: Adolescents' self-concept clarity and relationship quality with parents and peers across 5 years. *Child Development*, 88(6), 1823-1833.
124. Van Dijk, M. P., Branje, S., Keijsers, L., Hawk, S. T., Hale, W. W. ve Meeus, W. (2014). Self-concept clarity across adolescence: Longitudinal associations with open communication with parents and internalizing symptoms. *Journal of youth and adolescence*, 43, 1861-1876.
125. DeFife, J. A., Goldberg, M. ve Westen, D. (2015). Dimensional assessment of self-and interpersonal functioning in adolescents: Implications for DSM-5's general definition of personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 29(2), 248-260.
126. Ikuta, N., Zanarini, M. C., Minakawa, K., Miyake, Y., Moriya, N. ve Nishizono-Maher, A. (1994). Comparison of American and Japanese outpatients with borderline personality disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 35(5), 382-385.
127. Soloff, P. H. ve Chiappetta, L. (2018). Time, Age, and Predictors of Psychosocial Outcome in Borderline Personality Disorder. *Journal of Personality Disorders*, 1-16. doi:10.1521/pedi_2018_32_386
128. Alden, L. E. ve Capreol, M. J. (1993). Avoidant personality disorder: Interpersonal problems as predictors of treatment response. *Behavior Therapy*, 24(3), 357-376. doi:10.1016/s0005-7894(05)80211-4
129. Ogrodniczuk, J. S., Piper, W. E., Joyce, A. S., Steinberg, P. I. ve Duggal, S. (2009). Interpersonal problems associated with narcissism among psychiatric outpatients. *Journal of Psychiatric Research*, 43(9), 837-842.
130. Fatima, N., Naqvi, S. U., Israr, L., Aziz, A. ve Khan, N. A. (2023). The overt narcissism and its impact on interpersonal relationships of young adults. *Journal of Arts & Social Sciences*, 10(1), 161-166.
131. Conroy, R. M. (2016). *The RCSI Sample Size Handbook*. A rough guide, 59-61.
132. Krejcie, R. V. ve Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
133. Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık
134. Hayes, A. F. (2013, May). Multilevel mediation analysis. In Workshop presented at the annual meeting of the Association for Psychological Science, Washington, DC (p. 2017).
135. Coolidge, F.L. (2006). *The Coolidge Axis II Inventory Plus Revised: Manual*. Colorado Springs: Author
136. Bilge, Y. (2014). *Coolidge Eksen İki Envanteri Plus'ın Türkçe adaptasyonu ve DSM-5'te yer alan kişilik bozukluklarının davranışsal inhibisyon ve davranışsal aktivasyon sistemleriyle ilişkilerinin incelenmesi*. (Tez No. 391486) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
137. Bilge, Y. (2018). DSM-5 kişilik bozuklukları için kısa bir ölçek: Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formun geliştirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 19(2), 14-21.
138. Hallford, D. J. ve Mellor, D. (2017). Development and validation of the Awareness of Narrative Identity Questionnaire(ANIQ). *Assessment*, 24(3), 399-413.
139. Sevim, E. ve Otrar, M. (2021). The validity and reliability of Turkish version of Awareness of Narrative Identity Questionnaire (ANIQ). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(3), 769-777.
140. İmamoğlu, A. H. ve Bilge, Y. Borderline kişilik özellikleri çerçevesinde aile öngörülemezliği, benlik belirginliği ve savunma mekanizmalarının incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 37(89), 67-80
141. Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
142. Torgersen, S., Kringlen, E. ve Cramer, V. (2001). The prevalence of personality disorders in a community sample. *Archives of General Psychiatry*, 58(6), 590.
143. Öztunç, H., Bilge, Y. ve Bilge, Y. (2015). Kişilik bozuklukları ile gelir ve cinsiyet değişkenlerinin ilişkisinin incelenmesi. *YDÜ Sosbiller*, 8(1), 63-82.
144. Akgun, Z. ve Uysal, Y. (2019). Toplumsal cinsiyet ve narsisizm ilişkisi. *Dünya Sağlık ve Tabiat Bilimleri Dergisi*, 2(1), 29-35.

145. Grant, B. F., Stinson, F. S., Dawson, D. A., Chou, S. P. ve Ruan, W. J. (2005). Co-occurrence of DSM-IV personality disorders in the united states: results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *Comprehensive psychiatry*, 46(1), 1-5.
146. Arens, E. A., Stopsack, M., Spitzer, C., Appel, K., Dudeck, M., Völzke, H., ... ve Barnow, S. (2013). Borderline personality disorder in four different age groups: a cross-sectional study of community residents in Germany. *Journal of personality disorders*, 27(2), 196-207.
147. Stevenson, J., Datyner, A., Boyce, P. ve Brodaty, H. (2011). The effect of age on prevalence, type and diagnosis of personality disorder in psychiatric inpatients. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 26(9), 981-987.
148. Dunlop, W. L., Hanley, G. E. ve McCoy, T. P. (2019). The narrative psychology of love lives. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(3), 761-784.
149. Lind, M. ve Thomsen, D. K. (2018). Functions of personal and vicarious life stories: Identity and empathy. *Memory*, 26(5), 672-682.
150. Bühler, J. L. ve Dunlop, W. L. (2019). *The Narrative Identity Approach and Romantic Relationships*. Social and Personality Psychology Compass.
151. Sevim, E. (2021). *Beliren yetişkinlik döneminde kimlik biçimlenme süreçlerinin iyi oluşa etkisinin öyküsel kimlik yaklaşımı ile incelenmesi: Karma bir araştırma* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez
152. Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 429–456. doi:10.1037/0033-2909.116.3.429
153. Boden, M. T., Gala, S. ve Berenbaum, H. (2013). Emotional awareness, gender, and peculiar body-related beliefs. *Cognition and Emotion*, 27(5), 942–951
154. Tyler Boden, M. ve Berenbaum, H. (2007). Emotional awareness, gender, and suspiciousness. *Cognition and Emotion*, 21(2), 268-280.
155. Mankus, A. M., Boden, M. T. ve Thompson, R. J. (2016). Sources of variation in emotional awareness: Age, gender, and socioeconomic status. *Personality and Individual Differences*, 89, 28–33. doi:10.1016/j.paid.2015.09.
156. Clark, A. K. ve Eisenstein, M. A. (2013). Interpersonal trust: An age–period–cohort analysis revisited. *Social Science Research*, 42(2), 361–375. doi:10.1016/j.ssresearch.20
157. Adler, J. M., Lodi-Smith, J., Philippe, F. L. ve Houle, I. (2016). The incremental validity of narrative identity in predicting well-being: A review of the field and recommendations for the future. *Personality and Social Psychology Review*, 20(2), 142-175.
158. Ready, R. E., Carvalho, J. O. ve Weinberger, M. I. (2008). Emotional complexity in younger, middle, and older adults. *Psychology and Aging*, 23, 928–933.
159. Cicero, D. C. (2020). Measurement invariance of the self-concept clarity scale across race and sex. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 42(2), 296-305.
160. Cross, S. E., Bacon, P. L. ve Morris, M. L. (2000). The relational interdependent self-construal and relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 791–808.
161. Chen, S., English, T. ve Peng, K. (2006). Self-verification and contextualized self-views. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(7), 930-942.
162. Constantino, M. J., Wilson, K. R., Horowitz, L. M. ve Pinel, E. C. (2006). The direct and stress–buffering effects of self–organization on psychological adjustment. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(3), 333-360.
163. Parnas, J. (2011). A Disappearing heritage: The clinical core of schizophrenia. *Schizophrenia Bulletin*, 37(6), 1121–1130. doi:10.1093/schbul/sbr081
164. Raballo, A. ve Parnas, J. (2011). The silent side of the spectrum: schizotypy and the schizotaxic self. *Schizophrenia Bulletin*, 37(5), 1017-1026.
165. Ladisich, W. ve Feil, W. B. (1988). Empathy in psychiatric patients. *British Journal of Medical Psychology*, 61(2), 155–162.
166. Winarick, D. J. ve Bornstein, R. F. (2015). Toward resolution of a longstanding controversy in personality disorder diagnosis: Contrasting correlates of schizoid and avoidant traits. *Personality and Individual Differences*, 79, 25–29.
167. Leible, T. L. ve Snell, W. E. (2004). Borderline personality disorder and multiple aspects of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 37(2), 393–404.
168. Velotti, P., Garofalo, C., D’Aguanno, M., Petrocchi, C., Popolo, R., Salvatore, G. ve Dimaggio, G. (2016). Mindfulness moderates the relationship between aggression and antisocial personality disorder traits: Preliminary investigation with an offender sample. *Comprehensive psychiatry*, 64, 38-45.
169. Dimaggio, G., Popolo, R., Montano, A., Velotti, P., Perrini, F., Buonocore, L., ... ve Salvatore, G. (2017). Emotion dysregulation, symptoms, and interpersonal problems as independent predictors of a broad

- range of personality disorders in an outpatient sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 90(4), 586-599.
170. Garofalo, C., Velotti, P., Callea, A., Popolo, R., Salvatore, G., Cavallo, F. ve Dimaggio, G. (2018). Emotion dysregulation, impulsivity and personality disorder traits: A community sample study. *Psychiatry Research*, 266, 186–192.
171. Farrell, J. M. ve Shaw, I. A. (1994). Emotional awareness training: A prerequisite to effective cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder. *Cognitive and Behavioral Practice*, 1(1), 71-91.
172. Stucke, T. S. ve Sporer, S. L (2002). When a grandiose self-image is threatened: Narcissism and self-concept clarity as predictors of negative emotions and aggression following ego-threat. *Journal of Personality*, 70, 509-532.
173. Kang, J. I., Namkoong, K., Yoo, S. W., Jhung, K. ve Kim, S. J. (2012). Abnormalities of emotional awareness and perception in patients with obsessive–compulsive disorder. *Journal of Affective Disorders*, 141(2-3), 286–293. doi:10.1016/j.jad.2012.04.001
174. Livesley, W. J., Schroeder, M. L. ve Jackson, D. N. (1990). Dependent personality disorder and attachment problems. *Journal of Personality Disorders*, 4(2), 131–140.
175. Cicero, D. C. (2017). Self-concept clarity and psychopathology. *Self-concept clarity: Perspectives on Assessment, Research, And Applications*, 219-242.

EKLER

EK-1. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 19.03.2024-26632

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
HAMİDİYE BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Toplantı Tarihi : 14.03.2024
Toplantı Sayısı : 2024/3
Karar Sayısı : 3/1

Kurulumuza değerlendirilmek üzere sunulan Doç. Dr. Yıldız BİLGE'nin sorumlu, Elif Taşçı'nın yardımcı araştırmacı olduğu 24/175 kayıt numaralı *"Öyküsel Kimlik ve Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişkide Benlik Belirginliği ve Kişilerarası İlişki Boyutlarının Aracı Rolünün İncelenmesi"* başlıklı proje önerisi kurulumuzun 14.03.2024 tarihli toplantısında değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur.

Doç. Dr. Yasemin AYDIN KARTAL
Başkan

Doç. Dr. Muzaffer AKDOĞAN
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Derya BÜYÜKKAYHAN
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Abubekir ELTAS
Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Papatya KELEŞ
Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Selda RIZALAR
Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Eray Metin GÜLER
Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Erhan ALABAY
Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Bahar Başak KIZILTAN ELİAÇIK
Etik Kurul Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ÖZYAZICI
Etik Kurul Üyesi

Doç. Dr. Gamze TEMİZ
Etik Kurul Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Esra ÇİKLER
Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRCİ
Öğretim Üyesi

06.03.2024 Memur

Feyzanur SEZGİN

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://www.turkiye.gov.tr/sbu-ebys?eD=BSRL573P65&eS=26632>

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

Sizi Sağlık Bilimleri Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında Doç. Dr. Yıldız Bilge danışmanlığında Psk. Elif Taşçı tarafından yürütülen tez çalışmasına davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı; öyküsel kimlik, benlik belirginliği, kişilerarası ilişki boyutları ve DSM-5’ te yer alan kişilik bozuklukları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve öyküsel kimlik, benlik belirginliği ve kişilerarası ilişki boyutlarının birlikte DSM-5’ te yer alan kişilik bozukluklarını ne derece yordadığının incelenmesidir. Araştırmamıza katılmanız için 10-15 dakikanızı ayırmanız yeterli olacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında kalmadan ve sizin için en uygun olan cevapları işaretleyerek doldurmanız çok önemlidir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra çalışmayı bırakma hakkına sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır ve araştırmacı bile hangi formu kimin doldurduğunu bilmiyor olacaktır.

Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana, yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi biliyorum.

Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum.

Gönüllü Katılımcı:

Ad: _____
Soyad: _____
İmza: _____
Tarih: _____
Yasal Temsilci (gerekli durumlarda):
Ad: _____
Soyad: _____
İmza: _____
Tarih: _____

Araştırmacı:

Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya eliftaschi@halic.edu.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

EK-3. Demografik Bilgi Formu

Lütfen size uygun olan seçeneği işaretleyip boş alanları doldurunuz.

- 1. Yaşınız:**
- 2. Cinsiyet:** () Kadın () Erkek
- 3. Eğitim durumu:** () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve Üzeri
- 4. Medeni durumu:** () Bekar () Evli () Ayrılmış () Eşi vefat etmiş
- 5. Ekonomik durumu:** () Düşük () Orta () Yüksek
- 6. Mesleğiniz:**
- 7. Psikolojik veya psikiyatrik bir rahatsızlığınız var mı?**
() Evet () Hayır
- 8. Psikolojik veya psikiyatrik yardım aldınız mı/ alıyor musunuz?**
() Evet () Hayır
- 9. Psikolojik veya psikiyatrik yardım almaya ihtiyaç hissediyor musunuz?**
() Evet () Hayır

EK-4. Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR-KF)

Aşağıda kendinizi nasıl gördüğünüzü tanımlayan çeşitli ifadeler bulacaksınız. Aşağıdaki cümlelerde belirtilen durumlarla ilgili olarak size en doğru gelen cevabı işaretlemeniz ve hiçbir soruyu atlamamanız gerekmektedir. Lütfen her bir cümleyi dikkatli bir şekilde okuyun.

	(1) Kesinlikle doğru değil	(2) Nadiren doğru	(3) Bazen doğru	(4) Çoğunlukla doğru
1. Birşeylere karar verme konusunda hergün zorlanırım.	1	2	3	4
2. İnsanların benim hakkımda söylediği ne iyi ne de kötü şeyler umurumda olmaz.	1	2	3	4
3. Mükemmel olma isteğim bir işi zamanında bitirmemi engeller.	1	2	3	4
4. Özel bir insan olduğumu hissedirim ve bunun fark edilmesini hak ederim.	1	2	3	4
5. İlgi odağı olmamak beni gerçekten rahatsız eder.	1	2	3	4
6. Son birkaç yıl içinde en azından bir kavgaya karıştım.	1	2	3	4
7. Ailem de dâhil, insanların bana yakın olmasından hoşlanmam ve bunu istemem.	1	2	3	4
8. İnsanlar beni kızdırır.	1	2	3	4
9. Diğer insanlara fazla bağımlı olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4
10. Sordukları sorulara cevap veremeyebileceğim için insanların yanında sessiz kalırım.	1	2	3	4
11. Bir işe başlamadan önce, o işle ilgili küçük detayları ve o işle ilgili listeleri yada programları kafama çok takarım.	1	2	3	4
12. Problemlerimin özel olduğunu ve ancak özel biri tarafından anlaşılabileceğini düşünürüm.	1	2	3	4
13. Dışarı çıktığım zaman ilginç, vahşi ve etkileyici gözükmekten hoşlanırım.	1	2	3	4
14. Yoğun fakat dengesiz ilişkiler kurmaya meyilliyimdir.	1	2	3	4
15. Bazı insanlar işimi çok fazla şansa bıraktığımı söylerler.	1	2	3	4
16. Televizyon veya radyoda, insanlar bana hitaben ya da benim hakkımda konuşuyorlarmış gibi hissedirim.	1	2	3	4

17. İnsanlar benim onlardan istediğim kadar bana sadık değiller.	1	2	3	4
18. Kendimi çoğu zaman işe yaramaz ve çaresiz hissederim.	1	2	3	4
19. İnsanların beni seveceklerinden emin olmadıkça onlarla yakınlaşmak istemem.	1	2	3	4
20. İnsanlar bana soğuk biri olduğumu söyler.	1	2	3	4
21. Hak ettiğini düşünürsem birini incitmek için yalan söyleyebilirim.	1	2	3	4
22. Duygularım çok hızlı değişir.	1	2	3	4
23. Çoğu zaman kim olduğumu merak ederim.	1	2	3	4
24. Birçok insanla bir arada olabildiğim şeyleri yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
25. Gerçekte var olmayan bir gücün ya da bir insanın varlığını hissettiğim oldu.	1	2	3	4
26. Beni bir şekilde etkisi altına almak, bana zarar vermek ya da beni mahvetmek isteyen insanlar olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4
27. Yalnızken kendimi çaresiz ve gergin hissederim.	1	2	3	4
28. Eleştirilmek ya da birisi tarafından sevilmemek beni kolaylıkla incitir.	1	2	3	4
29. Doğru yapmayacakları için işleri başkalarının yapmasına izin vermek hoşuma gitmez .	1	2	3	4
30. Çok başarılı, güçlü ya da akıllı olmayı hayal ettiğim çok olur.	1	2	3	4
31. Sırtımın sıvazlanmasından, iyi sözler işitmekten ve övgüler almaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
32. Paramı harcamakta veya cinsellikte, uyuşturucu kullanmakta, market hırsızlığında, hızlı araba kullanmada ya da tıknırcasına yemek yeme konusunda oldukça pervasız davrandığım oldu.(Bunlardan en az ikisinde)	1	2	3	4
33. Bir sonraki işimi ayarlamadan birden fazla işten ayrıldığım oldu.	1	2	3	4
34. Gülmeyi ve komik olmayı severim.	1	2	3	4
35. İnsanlar yaptığım ya da söylediğim şeylerin ya da görünüşümün tuhaf, sıra dışı ya da acayip olduğunu düşünebilir.	1	2	3	4
36. İnsanlar arkamdan benim hakkımda konuşurlar.	1	2	3	4
37. Çok başarılı, güçlü ya da akıllı olmayı hayal ettiğim çok olur.	1	2	3	4
38. Onları tanımıyor olsam bile insanların yanında çok rahatımdır.	1	2	3	4
39. Hiçbir hatıra değeri olmasa bile eski ya da değersiz şeyleri saklarım.	1	2	3	4

40. Güzel olmayı, harika bir vücuda sahip olmayı ya da mükemmel aşkı bulmayı hayal ettiğim çok olur.	1	2	3	4
41. İsteddiğim şeyi hemen elde edemezsem çok hayal kırıklığına uğrarım.	1	2	3	4
42. Birilerinin beni yalnız bırakmasından çok korkarım.	1	2	3	4
43. Gerçekten istediğin şeyi elde etmek için bazen insanları ezmen ya da incitmen gerektiği, hayatın bir gerçeğidir.	1	2	3	4
44. Çok sayıda arkadaşım var.	1	2	3	4
45. İnsanlar ne anlatmaya çalıştığımı anlamıyorlar.	1	2	3	4
46. İnsanların sırf beni sinir etmek için uğraştıklarını düşünürüm.	1	2	3	4
47. Kendimden pek emin değilim.	1	2	3	4
48. Yanlış birşey söylerim ve aptal durumuna düşerim diye insanların yanında sessiz kalırım.	1	2	3	4
49. Hazır olmak için çok zaman harcadığımdan işleri vaktinde bitirmekte sıkıntı yaşarım.	1	2	3	4
50. İnsanlardan özel ilgi görmek ve olumlu sözler işitmekten hoşlanırım.	1	2	3	4
51. Hayatımda birden çok sefer kendimi öldüreceğimi söylediğim ya da bunu denediğim oldu.	1	2	3	4
52. İnsanlar asi biri olduğumu düşünür.	1	2	3	4
53. Kendimi diğer insanlardan farklı veya onlara uzak bulurum.	1	2	3	4
54. Başkalarına sır vermek beni tedirgin eder çünkü söylediğim şeylerin aleyhime kullanılmasından korkarım.	1	2	3	4
55. A Milli futbol takımında kaptanlık yaptım.	1	2	3	4
56. Yeni bir şey yapmadan önce yaşayabileceğim sorunlarla ilgili çok fazla endişem olur.	1	2	3	4
57. Bana değişmeyeceğimin ya da inatçı olduğumun söylendiği oldu.	1	2	3	4
58. İnsanların beni bencil olmakla suçladığı olmuştur.	1	2	3	4
59. Dışarı çıktığımda insanların beni fark etmesi hoşuma gider.	1	2	3	4
60. Öfkem kolayca kontrolden çıkar.	1	2	3	4
61. Bazı insanların benim çok farklı davrandığımı düşündüklerinden şüpheleniyorum. Örneğin, garip, tuhaf ya da aptal olduğumu düşünüyor olabilirler.	1	2	3	4
62. Biri tarafından aşağılandığımda ya da hakarete uğradığımda ona hemen saldırır ya da öfkemi gösteririm.	1	2	3	4

63. İnsanlara kendimi sevdirebilmek için çirkin şeyler yaptığım ya da kendimi küçük düşürdüğüm olmuştur.	1	2	3	4
64. Başkaları etrafımdayken kendimi beceriksiz hissederim.	1	2	3	4
65. Çok endişeli biriyim.	1	2	3	4
66. Başarılı insanları çok kıskanırım.	1	2	3	4
67. Hayattan pek zevk almam.	1	2	3	4
68. Kehanette bulunmak, zihin okumak, altıncı his gibi özel güçlere sahip olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4
69. Eşimin ya da sevgilimin sadakatini sorgularım.	1	2	3	4
70. Sualtı Taarruz Komutanlığı'nda komandoydum.	1	2	3	4
71. İnsanları kötü bir biçimde yargılamaya meyilliyimdir.	1	2	3	4
72. Diğer insanların sahip olduğu başarılar keşke benim olsa.	1	2	3	4
73. Kendimi çok sık boşlukta ya da kötü hissederim.	1	2	3	4
74. Birini incittiğimde ya da birine kötü davrandığımda kendimi iyi hissederim.	1	2	3	4
75. Diğer insanlar kadar iyi değilim.	1	2	3	4
76. Başkalarına kolayca kanarım.	1	2	3	4
77. Stres altındayken, gerçek değilmiş gibi, garip ya da tuhaf hissetmeye başlarım.	1	2	3	4
78. Para ya da zevk için insanları dolandırdığım ya da aldattığım oldu.	1	2	3	4

EK-5. Öyküsel Kimlik Farkındalığı Ölçeği (ÖKFÖ)

Herkesin yaşamları boyunca sahip oldukları deneyimler hakkında anıları vardır. Bazen bu anılar, hayatlarımız hakkında hikayeler oluşturmak için kullanılabilir. Aşağıdaki ifadeler, geçmişte olduğunuz, şu an olduğunuz ve gelecekte olacağınız kişiyi anlamak için anılarınızı nasıl kullanabileceğinizi yansıtmaktadır.

İfadeler 0' dan **(kesinlikle katılmıyorum)** 10' a **(tamamen katılıyorum)** kadar giden, daha yüksek bir puanların daha güçlü katılma anlamına geldiği bir dereceleme ile cevap verebilirsiniz. Lütfen, soruları geniş kapsamlı olarak, ve belirli anlık durumlara veya deneyimlerle ilişkilendirmeye çalışmaktan ziyade, genel olarak anılarınızı nasıl kullandığınıza bağlı olarak cevaplamaya çalışın.

0.....3.....5.....7.....10

Tamamen Katılmıyorum Tamamen Katılıyorum

1. Anılarım, kimliğimi tanımlamama yardımcı olan öyküler gibidir.	
2. Nasıl bir kişi olduğumu anlamak için yaşam öykülerimi kullanırım.	
3. Geçmişte yaşadığım tecrübeler kim olduğumun öyküsünü oluşturur.	
4. Benlik algım, anılarımın içinde yer alır/gizlidir.	
5. Yaşamımı gözden geçirdiğimde, bana kim olduğumu anlatan öykünün ne olduğunu görebilirim.	
6. Yaşamımdaki olayları, oluş zamanına göre sıralayabilirim.	
7. Hayatımdaki olayların sırasını bilmek benim için kolaydır.	
8. Yaşadığım deneyimleri tekrar düşündüğümde, onların yaşamımda ne zaman gerçekleştiklerini bilirim.	
9. Hayatımdaki olay ve deneyimlerin gerçekleşme sırasına dair iyi bir farkındalığım vardır.	
10. Geçmişimdeki yaşantıları düşündüğümde, onlardan önce ve sonra neler olduğunu hatırlamak benim için kolaydır.	
11. Yaşam öykümün nasıl geliştiğini anlıyorum.	
12. Yaşam deneyimlerimin birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu anlıyorum.	

13. Yaşamım boyunca olan şeylerin birbiriyle anlamlı bir bağı vardır.	
14. Yaşamımdaki olayların birbiriyle nasıl ilişkili olduğunun farkındayım.	
15. Yaşamımda, birinin diğerini etkilediği yaşam deneyimlerimin nasıl gerçekleştiğini anlayabilirim.	
16. Geçmişteki deneyimlerim hakkında konuştuğumda ya da düşündüğümde, şimdi olduğum kişiye ait temaları/özellikleri görebiliyorum.	
17. Yaşamımdaki anılardan hareketle, kim olduğumla ilgili ortak temaları kestirebilirim.	
18. Yaşamımdaki kişisel anılarımda nasıl bir kişi olduğuma dair olan temaları fark ederim	
19. Yaşamım boyunca karşılaştığım olay ve deneyimleri hatırladığımda, düşünme, hissetme ve eyleme geçme biçimlerimde tutarlı bir yapının varlığını görebilirim.	
20. Kişisel anılarımda kim olduğumla ilgili net temalar vardır.	

EK-6. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ)

Aşağıdaki kendimize ve diğer insanlara yönelik algımız, bakış açımızla ilgili ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeleri dikkatlice okuyup, ifadenin sizi ne kadar tanımladığını düşünerek, size en uygun olanına çarpı (X) işareti koyunuz.

Aşağıdaki ifadeler “SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?”	Tamamen Tanımlıyor	Oldukça Tanımlıyor	Kısmen Tanımlıyor	Çok Az Tanımlıyor	Hiç Tanımlamıyor
1. İnsanların sözünde duracağına güvenirim.					
2. Kendimi iyi hissetmediğim zaman, bana ilgi ve şefkat gösterilmesinden hoşlanırım.					
3. Kendimi kolayca kaybedip, öfkelenebilirim.					
4. İnsanların benim hakkımdaki düşünceleri, benim duygularımı etkiler.					
5. Kimseye kolay kolay güvenmem.					
6. Karşımdaki insana duygularımı belli etmekte zorlanmam.					
7. Fikirlerimi söylemeden önce, başkalarının ne düşündüğünü bilmek isterim					
8. Tartışma durumlarında konuyu kişiselleştirmem.					
9. Benimle ters düşen insanlardan öç almak isterim					
10. Öfkelendiğimde ağzıma geleni söylerim.					
11. İnsanların hareketlerimi yanlış yorumlamalarından endişelenirim.					
12. Eleştirildiğim zaman otomatikman savunmaya geçerim.					
13. Bir kişi ile bir sorun yaşadığımda, sakın kafa ile düşünmeye, öfkelenmemeye çalışırım.					
14. Başkalarına güvenmenin beni sıkıntıya sokacağını düşünürüm.					
15. Öfkemi kolaylıkla kontrol edebilirim.					
16. Başkasının, haklı da olsa, beni eleştirmesine dayanamam.					
17. Bir başka insanın düşünce ve duygularından kolaylıkla etkilenirim.					
18. Bana dostça yaklaşılması, o kişi ile yakın ilişki kurmamı kolaylaştırır.					
19. Eğer bir insan ile geçmişte olumsuz bir yaşantım olmuş ise, o insan benim gözümde hep haksızdır.					

20. Karşımdaki insanların beni inciteceklerinden korkarım.					
21. Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi kendim belirlemeyi tercih ederim.					
22. Sırlarımı paylaştığım insanların, sırlarımı tutacaklarına güvenirim.					
23. İnsanların beni kullandıklarını düşünürüm.					
24. Ailemden başka hiç kimseye güvenmem.					
25. Kızdığım kişiyi kolaylıkla affedemem.					
26. Hoşuma gitmese de diğerlerini memnun edecek şekilde davranırım.					
27. Karşımdaki insanın bakış açısını anlamada zorluk çekmem.					
28. Herkesin karşı çıkacağını bilsem de, fikirlerimi ortaya koymaktan çekinmem.					
29. İnsanların beni önemsediklerini sanmam.					
30. Diğer insanlardan beklediğim tepkileri alamazsam, cesaretim kırılır.					
31. İnsanların iyi niyetli olmadıklarını düşünürüm.					
32. Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri, kendimi değerlendirmemde son derece önemlidir					
33. Karşı taraftan sevgi alamazsam kendimi çaresiz hissedirim					
34. Bir insanı önemsediyimi, ona ifade edebilirim					
35. İhtiyacım olduğunda İnsanları yanımda bulacağımı biliyorum.					
36. Başkalarının önerileri, nasihatleri olmadan kendi kendime hedefler koymada zorlanırım.					
37. Konuşmalarım yapıcı ve olumludur.					
38. İnsanların yalan söylediklerine inanırım.					
39. Başkaları ile yakınlık kurmakta zorluk çekmem.					
40. Önemsemediğim kişilerin beni onaylamaması, canımı acıtır.					
41. Önemsemediğim kişilerin bana ne yapacağımı söylemesi, işimi kolaylaştırır.					
42. Olumlu duygularımı, karşımdaki kişiyle paylaşabilirim.					
43. Başkalarının benim gerçek düşüncelerimi bilmelerini istemem.					
44. Diğer insanlarla yakın ilişki kurduğumda kendimi iyi hissedirim.					
45. Etrafımda benden daha güçlü ya da zeki insanlar olduğunda, kolaylıkla kendime güvenimi kaybederim					
46. Duygularımı kontrol altında tutmak benim için oldukça zordur.					

47. Tanımadığım insanlar arasında kendimi gergin hissedirim					
48. Karşımdaki kişinin ihtiyaçlarını, göz önüne alırım,					
49. Karşımdakini olduğu gibi kabul etmede güçlük yaşıyorum.					
50. Yeni bir ortamda bile, insanlara güvenmek gerektiğini düşünürüm					
51. Bir iş yaparken, karşımdaki kişinin de duygularını hesaba katarım.					
52. Problemlı durumlarda, başkalarını suçlama eğilimindeyim.					
53. İnsanların sadece kendi çıkarları ile ilgilendiklerini düşünürüm					

EK-7. Benlik Belirginliği Ölçeği (BBÖ)

Aşağıdaki her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını karşılarındaki ifadeye göre değerlendiriniz.	Hiç Uygun Değil	Hemen hemen hiç uygun değil	Pek uygun değil	Ne uygun ne uygun değil	Biraz uygun	Hemen hemen tamamen uygun	Tamamen uygun
1. Kendime ilişkin inançlarım sıklıkla birbirleriyle çatışır.	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendim hakkımda bir gün bir görüş, başka bir gün ise farklı bir görüşüm olabilir.	1	2	3	4	5	6	7
3. Kişiliğimi nasıl tanımladığım sorulsa, yapacağım tanım bir günden diğerine değişebilir.	1	2	3	4	5	6	7
4. Kendim hakkındaki görüşlerim çok sık değişiyor gibi.	1	2	3	4	5	6	7
5. Geçmişte nasıl bir kişi olduğumu düşündüğümde, gerçekte nasıl biri olduğumdan emin değilim.	1	2	3	4	5	6	7
6. Bazen, gerçekten görüldüğüm gibi biri olmadığımı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kişiliğimin farklı yönleri arasında pek çelişki yoktur.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bazen başkalarını kendimi tanıdığımdan daha iyi tanıdığımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
9. Nasıl bir kişi olduğumu merak etmekle çok zaman geçiririm.	1	2	3	4	5	6	7
10. İstesem bile başka birine gerçekten nasıl biri olduğumu anlatabileceğimi sanmıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
11. Genelde kim ve nasıl bir kişi olduğum konusundaki görüşlerim açıktır.	1	2	3	4	5	6	7
12. Benim için bir konu hakkında karara varmak oldukça güç, çünkü ne istediğimi gerçekten bilmiyorum.	1	2	3	4	5	6	7

